

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Jan Galuszka

Trest obecně prospěšné práce a domácího vězení

Rigorózní práce

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma „Trest obecně prospěšné práce a domácího vězení“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 26.9.2013

.....

Jan Galuszka

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Filipu Ščerbovi, Ph.D. za odborné vedení, spolupráci a cenné připomínky, které mi poskytl v průběhu psaní rigorózní práce.

OBSAH:

OBSAH:	4
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK:	7
1. ÚVOD.....	9
2. ALTERNATIVNÍ OPATŘENÍ.....	11
2.1. POJEM A SYSTÉM ALTERNATIVNÍCH OPATŘENÍ.....	11
2.1.1. Kategorizace alternativních opatření.....	11
2.1.2. Pojem trest a jeho účel.....	12
2.1.3. Pojem alternativní trest.....	13
3. OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE	15
3.1. CHARAKTERISTIKA.....	15
3.2. TREST OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE Z POHLEDU MEZINÁRODNÍHO A UNIJSNÍHO PRÁVA.....	19
3.2.1. Úmluva o nucené nebo povinné práci	19
3.2.2. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.....	20
3.2.3. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	20
3.2.4. Listina základních práv Evropské unie.....	21
3.3. PODMÍNKY ULOŽENÍ TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE	22
3.3.1. Okruh trestných činů, za něž lze trest obecně prospěšné práce uložit.....	22
3.3.2. Vztah k ostatním druhům trestů	23
3.3.3. Trest obecně prospěšné práce jako samostatný trest	24
3.3.4. Omezení opětovného ukládání trestu obecně prospěšné práce	25
3.3.5. Vliv stanoviska pachatele na ukládání trestu obecně prospěšné práce.....	26
3.3.6. Vliv zdravotního stavu na uložení trestu obecně prospěšné práce	29
3.3.7. Možnost uložení trestu obecně prospěšné práce	30

3.4. VÝMĚRA TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE.....	30
3.5. PŘIMĚŘENÁ OMEZENÍ A PŘIMĚŘENÉ POVINNOSTI	31
3.6. NÁHRADA ŠKODY, ODCINĚNÍ NEMAJETKOVÉ ÚJMY, VYDÁNÍ BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ	32
3.7. VÝKON TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ.....	33
3.7.1. Povinnosti odsouzeného	35
3.7.2. Lhůta pro výkon trestu obecně prospěšné práce.....	36
3.7.3. Kontrola výkonu trestu obecně prospěšné práce	39
3.7.4. Přeměna trestu obecně prospěšné práce v trest domácího vězení, v peněžitý trest, nebo v trest odnětí svobody	40
3.8. POROVNÁNÍ VÝVOJE TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE S VÝVOJEM NEPODMÍNĚNÉHO TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY V ČESKÉ REPUBLICCE.....	46
3.9. POROVNÁNÍ ČESKÉ A SLOVENSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE, RESP. POVINNÉ PRÁCE	51
3.10. POLSKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU OMEZENÍ SVOBODY	54
3.10.1. Hmotněprávní úprava trestu omezení svobody	54
3.10.2. Výkon trestu omezení svobody spojený s výkonem veřejně prospěšné práce	56
3.10.4. Výkon trestu omezení svobody srážkami ze mzdy	59
3.10.5. Změna výkonu trestu omezení svobody, porušování podmínek výkonu trestu omezení svobody	59
3.10.6. Odklad a přerušování výkonu trestu omezení svobody.....	60
4. DOMÁCÍ VĚZENÍ	62
4.1. CHARAKTERISTIKA.....	62
4.2. OBSAH TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	63
4.3. PODMÍNKY ULOŽENÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ.....	66
4.4. ULOŽENÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	70
4.5. VÝKON TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	73
4.5.1. Kontrola výkonu trestu domácího vězení.....	75

4.5.2. Přeměna trestu domácího vězení	77
4.6. POROVNÁNÍ ČESKÉ A SLOVENSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY TRESTU DOMÁČÍHO VĚZENÍ.....	81
4.7. POLSKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY VYKONÁVANÉHO V RÁMCI ELEKTRONICKÉHO MONITORINGU	83
4.7.1. Podmínky výkonu trestu odnětí svobody v rámci systému elektronického monitoringu	84
4.7.2. Rozhodnutí o povolení výkonu trestu odnětí svobody v rámci systému elektronického monitoringu.....	85
4.7.3. Výkon trestu odnětí svobody v rámci systému elektronického monitoringu	85
4.7.4. Vybrané výjimky z výkonu trestu odnětí v rámci elektronického monitoringu.....	87
4.7.5. Zrušení souhlasu s výkonem trestu odnětí svobody v rámci elektronického monitoringu	87
5. ZÁVĚR.....	89
6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	92
7. SOUHRN/SUMMARY	98
SHRNUTÍ:.....	98
SUMMARY:	99
8. SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV/KEYWORDS	100
KLÍČOVÁ SLOVA:.....	100
KEY WORDS:	100

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK:

TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Předchozí TZ	Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, účinný do 31. 12. 2009
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
Listina	Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady ze dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky pod č. 2/1993 Sb., ve znění úst. zák. č. 162/1998 Sb.
ZSM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
OPP	Obecně prospěšné práce
DV	Domácí vězení
Slov. TZ	Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov
Slov. TP	Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, v znení neskorších predpisov
ZVTPP	Zákon č. 528/2005 Z. z., o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z., o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov
Vyhláška o kontrole	Vyhláška č. 456/2009, o kontrole výkonu trestu domácího vězení, ve znění pozdějších předpisů
KK	Ustawa z dnia 6. 6. 1997 Kodeks karny (Trestní zákon)
KKW	Ustawa z dnia 6. 6. 1997 Kodeks karny wykonawczy (Zákon o trestním řízení)
VOSE	Ustawa z dnia 7. 9. 2007 o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Zákon o výkonu trestu odnětí svobody v rámci systému elektronického monitoringu)

TOSE

Kara pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego

(Trest odnětí svobody v rámci systému elektronického monitoringu)

1. ÚVOD

V jednotlivých historických obdobích převládal ten či onen druh trestu. Jednalo se o kruté tresty na životě a na těle nebo tresty na majetku. Teprve vývoj civilizace a požadavek humanismu trestu vyzvedl do popředí trest odnětí svobody, jehož vysoká popularita zůstala zachována až do 19. století. V průběhu 19. století vyvstávají určité nedostatky tohoto druhu trestu. Nedostatky trestu odnětí svobody jsou v této době zejména spatřovány v tom, že odcizuje odsouzeného běžnému životu a že pokusy o výchovu ve vězeňském prostředí selhávají. Na základě výše uvedeného se dostala do popředí myšlenka omezování zejména krátkodobých trestů odnětí svobody, jejichž ukládání začalo v celoevropském měřítku převládat (např. v Německu tvořily krátkodobé tresty odnětí svobody do tří měsíců téměř 80 % ze všech uložených trestů v letech 1882 - 1886).

Myšlenku omezování krátkodobých trestů odnětí svobody podpořily mezinárodní sjezdy pořádané organizací Commission internationale pénitentiaire. Rovněž tato myšlenka byla podpořena významným německým představitelem trestního práva a kriminalistou Franzem von Lisztem, který ve svém vyjádření uvedl, že „krátkodobý trest ve své současné podobě není k ničemu, v podstatě je škodlivý – neodstrašuje, nenapravuje a odsouzeného nakazí“. S tímto názorem lze s určitou mírou nadsázky souhlasit dodnes.¹

Je zajímavé, že ačkoli snahy omezit ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody můžeme vypočítat od 19. století, pořád je tento problém aktuální. Za zásadní limity nepodmíněného trestu odnětí svobody můžeme bezesporu považovat, krom jeho nedostatků, na které upozorňuji v průběhu celé rigorózní práce, vysokou zátěž státního rozpočtu a také omezenou kapacitu věznic, ve které je tento trest vykonáván.

Pokud bychom si položili otázku, jak tento problém řešit, jedna z odpovědí by jistě zněla prostřednictvím alternativních opatření. Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody považuji za jedno z elegantních řešení výše uvedeného problému, který je rozšířen nejen po celé Evropě, ale i ve světě.

Téma mé rigorózní práce zní: „Trest obecně prospěšné práce a domácího vězení“. Toto téma jsem si zvolil na základě bližšího poznání trestu obecně prospěšné práce a trestu domácího vězení, které jsem získal při psaní své diplomové práce na jaře roku 2011 na téma: „Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody“, když tyto dva tresty mě zaujaly natolik, že jsem se rozhodl věnovat jim obsah své rigorózní práci. Rovněž můj výběr

---

¹ SOLNAR, Vladimír a kol. *System českého trestního práva*. 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009, s. 35-36.

tématu ovlivnila skutečnost, že právní úprava těchto trestů doznala v průběhu jejich existence četných změn, jejichž přínos lze mnohdy označit za diskutabilní.

Pro zpracování rigorózní práce jsem si vytyčil čtyři cíle, kterých se budu snažit v průběhu práce docílit. Prvním cílem mé rigorózní práce je podat ucelený výklad výše zmíněných alternativních trestů podle aktuální právní úpravy. Jako druhý cíl jsem si stanovil upozornit na významné novely, které zasáhly do právní úpravy jednotlivých trestů v průběhu jejich existence. Třetím cílem mé rigorózní práce je poukázat na rozdíly české a slovenské právní úpravy jednotlivých trestů a konečně čtvrtým cílem je nastínit polskou právní úpravu trestů, které jsou svým charakterem trestu obecně prospěšné práce a domácího vězení blízké.

Rigorózní práce bude rozdělena do tří hlavních částí. První část bude věnována pojmu alternativního opatření, jeho systému a členění se zaměřením na alternativní tresty.

Jádro mé rigorózní práce bude obsaženo ve druhé a třetí části, ve kterých se budu postupně věnovat trestu obecně prospěšné práce a trestu domácího vězení. V těchto kapitolách bude podrobně rozebrána jejich hmotněprávní i procesněprávní úprava, když u trestu obecně prospěšné práce bude rovněž analyzována četnost jeho ukládání od roku 1997 do roku 2011. Na závěr každé kapitoly bude rovněž příslušný trest podroben srovnání se slovenskou právní úpravou trestu domácího vězení a povinné práce a následně budou i nastíněny tresty svým charakterem blízké trestu obecně prospěšné práce a trestu domácího vězení v polské právní úpravě.

Při psaní výše uvedených kapitol bude využita zejména metoda literární rešerše a metoda popisná. V průběhu rigorózní práce bude také užita metoda komparace, která bude použita zejména u přínosu jednotlivých novelizací a porovnání české a slovenské právní úpravy předmětných alternativních trestů.

2. ALTERNATIVNÍ OPATŘENÍ

2.1. POJEM A SYSTÉM ALTERNATIVNÍCH OPATŘENÍ

Alternativní opatření můžeme definovat jako soubor hmotněprávních a procesních alternativ, které jsou obsaženy v systému trestního práva a alternativy k potrestání nacházející se mimo tento systém (mediace), jejichž účelem je nahrazování nepodmíněného trestu odnětí svobody.

Je nutné podotknout, že jednotlivé druhy alternativních opatření neexistují v rámci trestního práva pouze jako jednotlivé prvky, nýbrž vytvářejí systém alternativních opatření, která je možné vymezit jako souhrn institutů, jejichž primárním účelem je nahrazování nepodmíněného trestu odnětí svobody, jejich uspořádání a vzájemné vztahy mezi nimi.²

2.1.1. Kategorizace alternativních opatření

Trestněprávní alternativy můžeme systematicky uspořádat na alternativy uvnitř systému trestního práva, které se následně dělí na alternativy trestního práva hmotného a procesního, a na alternativy k potrestání, které stojí vně systému trestního práva.³

Nejprve bych nastínil alternativy uvnitř systému trestního práva. Mezi hmotněprávní alternativy patří alternativní tresty a alternativy k potrestání. Alternativy k potrestání představují specifickou kategorii, která je založena na tom, že soud uzná pachatele vinným ze spáchání trestného činu, avšak neuloží žádný trest, tedy trestní řízení proběhne celé a je ukončeno rozhodnutím o vině za spáchání trestného činu, avšak nenastoupí nejpřísnější typ trestněprávní reakce v podobě uložení trestu. Jde tedy o určitý mezistupeň mezi alternativními tresty a alternativami procesními.⁴ Alternativním trestům se budu věnovat dále, proto je zde vynechám.

Procesní alternativy, jako druh alternativního opatření, jsou zastoupeny tzv. odklony. Pojem odklonu trestní zákon ani trestní řád neuvádí. Odklon můžeme považovat za alternativu standardního trestního řízení. Je odchylkou od typického průběhu trestního procesu a znamená, že trestní řízení nedospěje do svého obvyklého konce, do vnesení rozsudku,

---

² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 30.

³ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 468.

⁴ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 32.

nedojde k vyslovení viny, k uložení klasické trestní sankce, ale řízení se od této cesty „odkloní“ a trestní věc se vyřídí jinak, velmi často tak, že se trestní stíhání zastaví, což je typickým znakem odklonu. Odklonem podle platné české právní úpravy označujeme instituty podmíněného zastavení trestního stíhání, narovnání, podmíněné upuštění od podání návrhu na potrestání a odstoupení od trestního stíhání ve věcech mladistvých.⁵ V odborné literatuře se můžeme setkat s názorem, že mezi tzv. odklony patří i řízení o vydání trestního příkazu.⁶

Pojem mediace je definován v zákoně č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů, kde je uveden v § 2 odst. 2. Mediací se rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Nutno podotknout, že tento proces zprostředkovává Probační a mediační služba ČR a lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.

V odborné literatuře můžeme rovněž nalézt, že do systému alternativních opatření rovněž náleží i výchovná opatření upravená zákonem č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, jako tzv. kategorie „sui generis“.⁷

2.1.2. Pojem trest a jeho účel

Předtím než přistoupím k vymezení alternativních trestů, bylo by vhodné definovat trest a jeho samotný účel, protože alternativní tresty jsou již konkrétní podskupinou obecného pojmu trest. Trest můžeme pro naše účely definovat jako zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání. Trest spočívá v právní újmě, která by měla být pachatelem trestného činu pocíťována jako zlo a podle vůle zákonodárce má být i jako taková přijímána.⁸

V zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (TZ), nalezneme ustanovení o trestních sankcích v ustanoveních § 36 a následující, když trestní sankcí jsou myšleny jak tresty, tak i ochranná opatření. Ustanovení TZ musejí být v souladu s Listinou základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Z čl. 39 Listiny je patrné, že jen zákon může stanovit, jaký trest lze za trestný čin uložit. Tento článek Listiny nepřímou „odkazuje“ na TZ a jeho § 52 odst. 1, ve kterém jsou taxativně uvedeny tresty. Tyto tresty,

---

⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde Praha, 2007, s. 646-647.

⁶ Blíže viz SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 16.

⁷ Blíže viz ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 32-33.

⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 347.

kteřé umořňuje TZ uložit, musejí být v souladu s čl. 7 odst. 2 Listiny, kde se stanoví, že nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo poniřujícímu trestu. Listina tedy vymezuje určité regule a ty musí být v TZ dodřžovány.

Obecný účel trestu můžeme spatřovat v udržení společenského řádu.⁹ Pokud vymezíme účel trestu více podrobně, tak jej můžeme spatřovat ve čtyřech základních funkcích:

- 1) ochrana společnosti před pachateli trestných činů,
- 2) zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti,
- 3) vychovávat odsouzeného k tomu, aby vedl řádný život,
- 4) výchovně působit na ostatní členy společnosti.¹⁰

2.1.3. Pojem alternativní trest

Na alternativní tresty můžeme nahlížet ve dvou rovinách - jako na alternativní tresty v širším a užším pojetí. Na alternativní tresty lze v širší rovině nahlížet jako na tresty, které nejsou spojeny s trestem odnětí svobody. Takovéto nahlížení může být zavádějící, protože v této rovině by do skupiny alternativních trestů spadaly, kromě nepodmíněného trestu odnětí svobody podle českého právního řádu, všechny druhy trestů uvedené v § 52 TZ. V takovém případě by bylo možné nahlížet jako na alternativní tresty např. na trest ztráty čestných titulů a vyznamenání a trest ztráty vojenské hodnosti, protože řádný z těchto trestů nemá za důsledek omezení osobní svobody pachatele. Naproti tomu na alternativní tresty, v užším slova smyslu, můžeme nahlížet jako na tresty, které nahrazují nepodmíněný trest odnětí svobody. Tomuto pojetí pak odpovídají jen tresty domácího vězení, obecně prospěšné práce, peněžitý trest a podmíněné odsouzení.¹¹

Nutnost alternativních trestů v plné míře vyvstala v 70. letech 20. století. Hlavním důvodem hledání dalších sankcí, způsobilých nahradit trest odnětí svobody, se stal masový nárůst kriminality, přeplněnost věznic a s tím spojené neúnosné zatížení státních rozpočtů a rovněž zklamání z výsledků ideologie zacházení uplatňované v 60. letech 20. století, která měla zvýšit nápravný účinek nepodmíněného trestu odnětí svobody pomocí rehabilitačních a resocializačních programů.¹² Není tedy divu, že výzkumy realizované v 70. letech minulého století potvrdily, že možnosti trestu odnětí svobody jsou omezené. Nelze však trest odnětí

---

⁹ LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. 1. vydání, Praha: LexisNexis CZ, 2007, s. 67.

¹⁰ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 353.

¹¹ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, 2011, s. 31.

¹² SOLNAŘ: *Systém českého...*, s. 37.

svobody zahrnout. Tento druh trestu má v právním řádu své nepostradatelné místo pro pachatele páchající velmi závažnou trestnou činnost, kdy je nezbytné, aby byl výkon trestu uskutečňován ve věznicích.¹³ V ostatních případech, mám na mysli u méně až středně závažné trestné činnosti, je vymezen prostor pro uvážení, zda by trest odnětí svobody nemohl být nahrazen alternativními tresty, které byly postupem času do právních řádů zabudovány.

---

¹³ ZEZULOVÁ, Jana, KABÁTOVÁ, Ivana. Několik poznámek k alternativnímu trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*, 1997, roč. 2, č. 6, s. 9-14.

3. OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE

3.1. CHARAKTERISTIKA

Trest obecně prospěšných prací (OPP) byl do českého právního řádu zaveden novelou trestního zákona č. 152/1995 Sb. s účinností od 1.1.1996. Byl inspirován právní úpravou států, kde již byl delší dobu úspěšně využíván, i praktickou potřebou reagovat na vzrůstající kriminalitu a zvyšující se počet odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.¹⁴ Pro zajímavost uvádím, že trest OPP byl pod tímto názvem zaveden v Nizozemí již v r. 1971 a ve Velké Británii v roce 1973.¹⁵

V průběhu 17-leté existence tohoto alternativního trestu, si trest OPP vybudoval nepostradatelné místo mezi alternativními tresty, což dokazují i statistiky Ministerstva spravedlnosti z roku 2011¹⁶, když se stal druhým nejvíce využívaným alternativním trestem, hned za podmíněným odsouzením k trestu odnětí svobody. V té souvislosti nutno podotknout, že v současné době je intenzita ukládání trestu OPP na ústupu, což je zřejmé zejména ze statistických ročenek kriminality z let 1997 až 2011, když této problematice a jejímu grafickému znázornění se budu podrobně věnovat v kapitole 3.8., ve které se rovněž pokusím zdůvodnit možné příčiny této skutečnosti.

Trest OPP můžeme definovat jako druh legální nucené práce prováděné k obecnému prospěchu širšího okruhu lidí.¹⁷ Pro upřesnění bych rád podotkl, že odsouzený vykonává OPP osobně, ve svém volném čase a bez nároku na odměnu. Výše uvedená definice je zcela v souladu s čl. 9 Listiny základních práv a svobod, který v odst. 1 a 2 stanoví, že nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám, s výjimkou práce ukládané podle zákona osobám ve výkonu trestu odnětí svobody nebo osobám vykonávajícím jiný trest nahrazující trest odnětí svobody.

Podstatu OPP nalezneme v § 62 odst. 3 TZ, který nám stanoví jak demonstrativní výčet druhů OPP, tak i subjekty, pro které mohou být tyto práce vykonávány. Obecně prospěšné práce mohou být vykonávány ve prospěch obcí a státních nebo jiných obecně prospěšných institucí. V návaznosti na uvedené je vhodné podotknout, že trest OPP bylo

---

¹⁴ KUCHTA, Josef. Trest obecně prospěšných prací – přítomnost a budoucnost. In KANDALEC, Pavel a kol. (ed.). *Dny veřejného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 742.

¹⁵ URBÁNEK, Jindřich. Trest obecně prospěšných prací v Nizozemském království a v České republice. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 7, s. 201.

¹⁶ *Statistická ročenka kriminality za rok 2011* [online]. cslav.justice.cz, [cit. 20. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>> .

¹⁷ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. února 2002, sp. zn. 7 To 51/2002

možné do 31.12.2001 vykonávat pouze ve prospěch obcí, když až s účinností novely trestního zákona č. 265/2001 Sb. byl výčet subjektů, pro které lze trest OPP vykonat rozšířen o státní nebo jiné obecně prospěšné instituce, což bylo rovněž jednou z příčin výrazného nárůstu četnosti ukládání trestu OPP v letech 2001 a 2002. V návaznosti na výše uvedené pro zajímavost zmiňuji názor Jana Hostaše, který se již před účinností novely č. 265/2001 Sb. domníval, že na základě extenzivního výkladu právní úpravy je možné trest OPP vykonávat i pro jiné subjekty než jen pro obce, což odůvodňoval tím, že když zákon nevymezuje nijak okruh jiných subjektů, ponechává na soudci, který rozhoduje o výkonu trestu, aby mohl co nejúčinněji s ohledem na účel trestu rozhodnout o tom, kde odsouzený vykoná trest, resp. pro který subjekt vykoná práci sledující obecný prospěch.¹⁸ Ačkoliv tento názor pokládám za osobitý a v kruzích odborné veřejnosti za ojedinělý, tak jen podotýkám, že v aplikační praxi nebyl respektován.

Obec můžeme definovat v souladu s § 2 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve zněních pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obcích“), jako veřejnoprávní korporaci s vlastním majetkem. Obec, která má alespoň 3.000 obyvatel, je městem, pokud tak stanoví předseda poslanecké sněmovny po vyjádření vlády (§ 3 odst. 1 zákona o obcích). Z tohoto ustanovení můžeme dovodit, že obcemi v TZ jsou myšleny i města.

V důvodové zprávě k vládnímu návrhu novely trestního zákona, provedené zákonem č. 152/1995 Sb., se uvádí, že okruh činností, které mohou být vykonávány v rámci uloženého trestu OPP, byl stanoven tak, aby bylo možno vhodně doplnit práce jinak vykonávané v pracovněprávním vztahu nebo zajistit výkon takových prací, které se z nějakého důvodu v pracovním poměru zpravidla nevykonávají.¹⁹

Obecně prospěšné práce ve prospěch obce či jiné instituce spočívají zejména v údržbě veřejného prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných činnostech v jejich prospěch. Výše uvedené zákonné ustanovení doznalo zásadní změny s nabytím účinnosti zákona č. 40/2009 Sb. TZ, tj. od 1.1.2010, když bylo v ustanovení § 62 odst. 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, účinný do 31.12.2009 (předchozí TZ), vypuštěno slovo „obdobných“, čímž se otevřel prostor i pro výkon kvalifikovaných prací a nejen pouze pro práce obdobné pracím úklidovým a údržbářským. Tato změna má význam zejména u činností ve prospěch jiných institucí než obcí, např.

---

¹⁸ Blíže viz HOSTAŠ, Jan. Několik poznámek k trestu obecně prospěšných prací. *Právní rozhledy*, 1999, roč. 7, č. 8, s. 425-426.

¹⁹ KOTULAN, Petr. K pojmu obecné prospěšnosti při ukládání trestu obecně prospěšných prací. *Právní praxe*, 1998, roč. XLVI, č. 4, s. 222.

institucí zabývajících se vzděláním, kulturou, školstvím, humanitární, sociální, charitativní, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností.²⁰ Jsem toho názoru, že výše uvedená snaha zákonodárce rozšířit okruh prací, které je možné v rámci výkonu trestu OPP vykonat, byl krok správným směrem. Tento svůj názor odůvodňuji tím, že současná právní úprava umožňuje při výběru druhu práce, který bude odsouzený v rámci trestu OPP vykonávat, přihlídnout více k osobnosti odsouzeného, a tedy i lépe individualizovat v rámci trestu i konkrétní druh práce, když tímto se zvýšil předpoklad řádného výkonu uloženého trestu a rovněž i společenská prospěšnost trestu OPP. Z uvedeného rovněž vyplývá, že shora uvedená nepatrná změna v právní úpravě má pro aplikační praxi zásadní význam.

Všechny vykonávané OPP mají jeden společný znak, že jsou prováděny k obecně prospěšným účelům. Můžeme tedy konstatovat, že smyslem OPP je vytvoření nějakého užitečného výsledku, který musí sloužit širšímu okruhu lidí.²¹ Státní nebo jiné instituce, pro které se OPP vykonává, jsou blíže specifikovány oblastmi, ve kterých se pohybují, a to: vzdělání a věda, kultura, školství, ochrana zdraví, požární ochrana, ochrana životního prostředí, podpora a ochrana mládeže, ochrana zvířat, humanitární, sociální, charitativní, náboženská, tělovýchovná a sportovní činnost.

Trest OPP, domácí vězení a peněžitý trest jsou jedinými tresty, u kterých může být jejich výkon za určitých podmínek nahrazen, či přeměněn, v nepodmíněný trest odnětí svobody. Z výše uvedeného můžeme konstatovat, že trest OPP je přínosný nejen v posílení výchovné stránky trestu na úkor represivní, ale především v možnosti celospolečenského prospěchu, který je na rozdíl od jiných trestů zcela konkrétní a viditelný.²²

Z hlediska systematiky zařazení jednotlivých trestů v § 52 odst. 1 písm. c) TZ, můžeme dovodit, že trest OPP je co do přísnosti třetím nejpřísnějším trestem hned po trestech odnětí svobody a domácího vězení. S tímto systematickým zařazením trestu OPP můžeme souhlasit i proto, že jedinou možnou variantou přeměny trestu domácího vězení je jeho přeměna v trest odnětí svobody viz § 61 TZ. Naproti tomu, pokud není trest OPP řádně vykonáván, je na zvážení soudu, zda trest OPP přemění v trest domácího vězení, peněžitý trest či v trest odnětí svobody (§ 65 TZ).

Ze systematického zařazení trestu OPP můžeme tedy konstatovat, že tento trest není primárně určen pro postih prvopachatelů či pachatelů nedbalostních deliktů, ale spíše

---

²⁰ *Důvodová zpráva k návrhu nového TZ* [online]. psp.cz, [cit. 7. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>>.

²¹ SOTOLÁŘ, PŮRY, ŠAMAL: *Alternativní řešení...*, s. 320.

²² KACAFÍRKOVÁ, Marcela. Obecně prospěšné práce. *Právo a rodina*, 2001, roč. 3, č. 4, s. 11.

pro postih pachatelů, kteří opětovně spáchali úmyslný trestný čin menší či střední závažnosti a u kterých okolnosti nevyžadují uložení trestu odnětí svobody.²³

Je nutné dodat, že trest OPP nemůžeme z hlediska systematiky druhů trestů uvedené v § 52 TZ obecně pokládat za mírnější trest než trest odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen.²⁴

Na závěr této kapitoly je vhodné zdůraznit, že trest OPP bychom neměli považovat za alternativní trest ve smyslu jeho podřazenosti vězeňským trestům, ale měl by být uznáván jako skutečný trest a legitimní možnost řešení trestního případu. V tomto smyslu by tedy měl být „alternativou“ trestu odnětí svobody, který by měl být ukládán teprve tehdy, kdy není možné využít žádného trestu či opatření ambulantní povahy.²⁵

Můžeme tedy shrnout, že přes určitý punitivní charakter OPP jako trestněprávní sankce je třeba zdůraznit, že tento druh trestu zdaleka neznamená pro pachatele jen negativní zkušenost a že tato sankce má pro něj i řadu pozitivních aspektů. Pachatel je sice povinen bezplatně vykonávat stanovenou práci a může mu hrozit i určitý stupeň stigmatizace, naproti tomu jsou však tyto nevýhody OPP dostatečně vyváženy některými jejími přednostmi a výhodami. Pokud jde o přednosti, je to nepochybně hmatatelný a viditelný charakter této sankce umožňující zachování rodinného svazku a sociálních kontaktů. Pachatel zůstává ve svém vlastním prostředí, nemusí pociťovat ztrátu sebeúcty a není vystaven obecnému riziku kriminogenní infekce, kterou přináší výkon trestu odnětí svobody. Obecně prospěšnými pracemi se předchází nákladům a sociálním škodám spojeným s výkonem trestu odnětí svobody a především faktu, že trest odnětí svobody je trestem i pro rodinu odsouzeného. Obecně prospěšné práce přinášejí, resp. by měly přinášet navíc užitek i pro společnost. Pachatel zůstává integrován ve společnosti, zadostiučinění spočívá v práci pro tuto společnost prospěšnou. Resocializace pachatele je usnadněna tím, že jeho sociální kontakty nejsou úředním zásahem narušeny nebo dokonce přerušeny, a je podporována tím, že prací si osvojuje určitý pracovní návyk, rozvíjí se jeho pocit sociální odpovědnosti a nabývá větší sebedůvěry.²⁶

---

²³ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 276.

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. června 2001, sp. zn. 11 Tz 129/2001

²⁵ KALMTHOUT, Anton. Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí. *Právní rozhledy*, 1997, roč. 5, č. 12, s. 626.

²⁶ SUCHÝ, Oldřich, VÁLKOVÁ, Helena. Obecně prospěšné práce jako alternativa k trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání. *Právní rozhledy*, 1996, roč. 4, č. 4, s. 151.

3.2. TREST OBECNĚ PRESPOŠNÉ PRÁCE Z POHLEDU MEZINÁRODNÍHO A UNIJNÍHO PRÁVA

Ve vztahu k právní úpravě trestu OPP je třeba zmínit, že česká právní úprava tohoto trestu rovněž musí být souladná s mezinárodními smlouvami a to zejména s ohledem na čl. 10 Ústavy České republiky, ve kterém je stanoveno, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.

S ohledem na výše uvedené je nutné především uvést mezinárodní smlouvy, jejichž součástí je právní úprava nuceného výkonu práce, a to zejména Úmluvu o nucené nebo povinné práci, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod a s ohledem na skutečnost, že Česká republika je členem Evropské unie, tak právní úprava trestu OPP musí být rovněž souladná s Listinou základních práv Evropské unie.

3.2.1. Úmluva o nucené nebo povinné práci

Ratifikací Úmluvy o nucené nebo povinné práci jsme se zavázali, že v době co nejkratší potlačíme užívání nucené nebo povinné práce ve všech jejích formách. S ohledem na zmíněný závazek je třeba definovat nucenou nebo povinnou práci, když pod pojem nucená nebo povinná práce je nutné v souladu s čl. 2 odst. 1 Úmluvy o nucené nebo povinné práci označit každou práci nebo službu, která se na kterékoli osobě vymáhá pod pohrůžkou jakéhokoli trestu a ke které se řečená osoba nenabídla dobrovolně.

Nutno podotknout, že v odstavci 2 výše zmíněného článku 2 jsou uvedeny výjimky z nucené nebo povinné práce, když ve vztahu trestu OPP je nutné především zmínit výjimku uvedenou pod písm. c), ve které je konstatováno, že pod pojem nucená nebo povinná práce se nebude zahrnovat žádná práce ani služba, která se na kterékoli osobě vymáhá v důsledku odsouzení soudním rozhodnutím, pokud se tato práce nebo služba vykonává pod dohledem a kontrolou veřejného úřadu a pokud se řečená osoba nepronajímá ani nedává k dispozici soukromým jednotlivcům, soukromým společnostem ani soukromým právníckým osobám.

S ohledem na výše uvedené můžeme tedy konstatovat, že trest OPP je zcela v souladu s Úmluvou o nucené nebo povinné práci, když při ukládání trestu soud přihlédne ke stanovisku pachatele. Tento trest může být soudem uložen pouze v rámci odsuzujícího rozhodnutí a práce vykonávané v rámci trestu OPP nejsou vykonávány pro soukromé

subjekty, když v případech výkonu trestu OPP pro nestátní subjekty by bylo zapotřebí souhlasu pachatele s jeho výkonem.

3.2.2. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Ve vztahu k trestu OPP je nutné zejména poukázat na článek 8 odst. 3 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, když pod písmenem a) je uvedeno, že na nikom se nesmí vyžadovat, aby vykonal nucenou nebo povinnou práci. Pro účely definice povinné nebo nucené práce si dovoluji odkázat na předchozí podkapitulu týkající se Úmluvy o povinné a nucené práci 3.2.1, když v samotném Mezinárodním paktu o občanských a politických právech není nucená a povinná práce definována.

K výše uvedenému článku 8 odst. 3 písm. a) je rovněž nutné uvést článek 8 odst. 3) písm. b), ve kterém je stanoveno, že odst. a) nebrání vykonávání těžké práce v zemích, kde je možno uvalit trest vězení s těžkou prací za trestný čin, byl-li vynesena příslušným soudem takový rozsudek a dále zejména článek 8 odst. 3 písm. c) pododst. 1, ve kterém je uvedeno, že termín nucená nebo povinná práce nezahrnuje jakoukoli práci nebo službu, jež nejsou zmíněny v pododstavci b), které se normálně vyžadují od osoby, která je ve vazbě v důsledku pravomocného platného rozhodnutí soudu, nebo od osoby, která je podmíněně propuštěna z takové vazby.

Jsem toho názoru, že trest OPP je v souladu s Mezinárodním paktem o občanských a politických právech, když tento svůj názor zejména opírám o logický výklad a maior ad minus shora uvedené výjimky 8 odst. 3 písm. c) pododst. 1. Pro úplnost dodávám, že se v odborných publikacích můžeme setkat i s názorem opačným, který považuje výkon trestu OPP bez souhlasu pachatele v rozporu s mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána.²⁷ S ohledem na různorodost výkladů Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, resp. i níže zmíněných mezinárodních smluv, by bylo vhodné uzákonit výslovný souhlas pachatele s uložením trestu OPP.

3.2.3. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Poslední mezinárodní smlouvu, kterou zmíním, je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a to zejména její článek 4. Dle článku 4 odst. 2 se od nikoho nesmí žádat,

---

²⁷ Např. BARBOŘÍK, Michal. Trest obecně prospěšných prací – aktuální problémy a jejich řešení. *Trestní právo*, 2006, roč. XI, č. 5, s. 4-12.

aby vykonával nucené nebo povinné práce, když opět, jak jsem již výše uváděl v předešlé podkapitole týkající se Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, tak i na tomto místě si dovoluji odkázat, co se týče výkladu termínu nucené nebo povinné práce, na podkapitulu 3.2.1, když ani v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod není termín povinné a nucené práce nikterak definován.

Podobně jako u výše zmíněných mezinárodních smluv jsou i v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod stanoveny určité výjimky, které nejsou považovány za výkon nucené nebo povinné práce, když mám na mysli zejména výjimku týkající se práce běžně požadované při výkonu trestu, uloženého podle článku 5 této Úmluvy, nebo v době podmíněného propuštění z tohoto trestu. Pro úplnost uvádím, že v článku 5 je upraveno právo na svobodu a osobní bezpečnost, když tyto mohou být omezeny pouze v souladu se zákonem.

Tedy i v tomto případě je patrné, že za pomoci shora uvedené argumentace a maior ad minus můžeme dospět k závěru, že právní úprava trestu OPP je s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod souladná.

3.2.4. Listina základních práv Evropské unie

Pro celistvost je rovněž nutné zmínit i Listinu základních práv Evropské unie, a to zejména s ohledem na skutečnost, že Česká republika je členem Evropské unie. Po prostudování tohoto dokumentu si dovoluji konstatovat, že svým obsahem nepřináší z pohledu trestu OPP nic nového, když ve své hlavě I článku 5 odst. 2) uvádí, že od nikoho se nesmí vyžadovat, aby vykonával nucené nebo povinné práce. V té souvislosti dále podotýkám, že na rozdíl od výše uvedených mezinárodních smluv tento dokument neobsahuje žádné výjimky z nucených nebo povinných prací, když rovněž termín nucené nebo povinné práce v této listině není nikterak definován.

K samotnému výkladu výše uvedeného základního práva, je nutno odkázat i na hlavu VII Listiny základních práv Evropské unie, kde je v čl. 52 odst. 3 uvedeno, že pokud tato listina obsahuje práva odpovídající právům zaručeným Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, jsou smysl a rozsah těchto práv stejné jako ty, které jim přikládá uvedená úmluva, když tímto ustanovením je tedy na Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv odkazováno. S ohledem na uvedené si tedy i já dovoluji odkázat na podkapitulu 3.2.3.

3.3. PODMÍNKY ULOŽENÍ TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE

3.3.1. Okruh trestných činů, za něž lze trest obecně prospěšné práce uložit

Okruh trestných činů, za něž lze trest OPP uložit, je vymezen v § 62 odst. 1 TZ, ve kterém se stanoví, že soud může uložit trest OPP, odsuzuje-li pachatele za přečin. Výše uvedené vymezení trestných činů, za něž lze trest OPP uložit, úzce souvisí s přijetím nového TZ, který do českého právního řádu zavedl bipartici trestných činů, což znamená, že trestné činy rozdělil na přečiny a zločiny.

Přečinem rozumíme v souladu s § 14 nového TZ všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Pokud bychom porovnali podmínky uložení trestu OPP s předešlou právní úpravou (§ 45 předchozího TZ), kde je stanoveno, že soud může uložit trest OPP, odsuzuje-li pachatele za trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 5 let, zjistíme, že zákonodárce přijetím nového TZ rozšířil prostor soudů pro ukládání trestu OPP. Tento prostor byl zákonodárcem rozšířen o všechny nedbalostní trestné činy, jejichž horní hranice trestní sazby přesahuje 5 let.

Dle mého názoru byl prostor pro uložení trestu OPP již široce vymezen v minulé právní úpravě. Na podporu svého tvrzení uvedu názory Jiřího Jelínka a Václava Hanáka, kteří se ve svých odborných publikacích k této problematice vyjadřovali.

Jiří Jelínek spatřoval problematičnost širokého vymezení okruhu trestných činů v předešlé právní úpravě v tom, že takové vymezení zahrnovalo evidentně skutkové podstaty trestných činů, u kterých by trest OPP, jako jediný druh trestu, vůbec neměl přicházet v úvahu (například ozbrojený útok na veřejného činitele).²⁸

Václav Hanák k této problematice uvádí, že stanovená maximální hranice trestu odnětí svobody na 5 let byla přijata bez jakéhokoli rozboru a neodpovídá ani zahraniční úpravě pro ukládání trestů OPP. Při zjištěné praxi soudů při ukládání trestu OPP, kde činí výměra trestu zpravidla polovinu zákonné trestní sazby podle § 45a předchozího TZ, tedy 200 hodin, je stanovená výměra trestu odnětí svobody na horní hranici 5 let spíše proklamativní.²⁹

Pokud nahlédneme rovněž do judikatury, tak v jednom z rozhodnutí Nejvyššího soudu je stanoveno, že trest OPP je alternativou nepodmíněného trestu odnětí svobody, a to v případech, v nichž by bylo na místě uložit jen krátkodobý nepodmíněný trest odnětí svobody. Krátkodobým trestem odnětí svobody je třeba rozumět tento trest ve výměře do

²⁸ JELÍNEK, Jiří. Novelizace trestního práva v roce 1995. *Bulletin advokacie*, 1995, roč. 2, č. 9, s. 10.

²⁹ HANÁK, Václav. Sazba trestu obecně prospěšných prací a jeho přeměna v trest odnětí svobody. *Právní praxe*, 1998, roč. XLVI, č. 4, s. 235.

několika měsíců, přičemž orientačně lze vycházet z výměry do 7 měsíců, které se blíží ekvivalent maximální výměry trestu OPP. V závislosti na povaze každého konkrétního případu je sice možné připustit uložení trestu OPP i tam, kde by výměra krátkodobého trestu odnětí svobody poněkud převyšovala 7 měsíců, avšak zpravidla je nutno považovat za vyloučené, aby trest OPP byl alternativou nepodmíněného trestu odnětí svobody, který by byl jinak uložen ve výměře převyšující 1 rok.³⁰

Výše uvedené jen potvrzuje můj názor, že podmínky pro uložení trestu OPP již byly stanoveny velice široce v předešlé právní úpravě, a proto se mi jeví zcela nepochopitelné, že zákonodárce tyto podmínky ještě více rozšířil namísto jejich zpřísnění. Po přečtení důvodové zprávy k novému TZ mi nezbývá nic jiného než spekulovat, zda výše zmíněné rozšíření prostoru pro ukládání trestu OPP měl zákonodárce v úmyslu, když ze znění důvodové zprávy k novému TZ spíše vyplývá záměr opačný.³¹

Do zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (ZSM), nebylo zavedeno v souvislosti s přijetím nového TZ rozlišení trestních opatření na přečiny a zločiny. Všechna spáchaná trestná jednání zůstávají v ZSM označena jednotným termínem provinění, a tudíž bude možno mladistvému trestní opatření OPP uložit, pokud se dopustil buď nedbalostních provinění, nebo úmyslných provinění, na které TZ stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.³²

Soud pro mládež může uložit mladistvému pachateli trestní opatření OPP za stejných podmínek, jaké stanoví TZ pro pachatele starší 18 let (§ 26 odst. 1 ZSM). U mladistvého se při určování okruhu provinění, za něž lze uložit OPP, nepřihlíží k modifikaci podle § 31 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže³³, podle níž se u mladistvých trestní sazby odnětí svobody stanovené v TZ snižují na polovinu, přičemž však horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok.

3.3.2. Vztah k ostatním druhům trestů

Trest OPP může být soudem uložen buď samostatně, nebo vedle jiného druhu trestu, když je vyloučeno, aby byl trest OPP uložen vedle trestu domácího vězení a vedle trestu odnětí svobody (§ 53 TZ).

³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2001, sp. zn. 7 Tz 39/2001

³¹ Srov. *Důvodová zpráva k návrhu nového TZ* [online]. psp.cz, [cit. 7. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>>.

³² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1-139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 732 s.

³³ Tamtéž, 732 s.

Tím, že zákonodárce vyloučil uložení trestu OPP s trestem odnětí svobody, jen potvrdil, že trest OPP byl do právního řádu přijat právě jako alternativa trestu odnětí svobody. Pro upřesnění je nutné zdůraznit, že trest OPP nemůže být uložen vedle jakéhokoli trestu odnětí svobody, tj. nejen vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, ale ani vedle podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody a podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem, protože TZ tuto možnost nestanoví.^{34, 35}

Podle § 53 odst. 1 TZ nemůže být trest OPP uložen ani vedle trestu domácího vězení, což je podle mého názoru škoda, protože podstaty jednotlivých trestů si neodporují a jejich společným uložením, by byly skloubeny nesporné klady jednotlivých trestů, za které považují výkon veřejně prospěšné práce osobně odsouzeným a povinnost odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí po stanovenou dobu. Pro podporu mého tvrzení bychom mohli nahlédnout do § 34 odst. 7 slovenského trestního zákona, ve kterém jsou stanoveny tresty, které nemohou být uloženy vedle sebe. Tresty povinné práce a domácího vězení ve výše uvedeném ustanovení slovenského trestního zákona tam nejsou zmíněny. Můžeme tedy konstatovat, že slovenská právní úprava připouští současné uložení trestů domácího vězení a povinné práce.

3.3.3. Trest obecně prospěšné práce jako samostatný trest

Dle § 53 a § 62 TZ lze OPP uložit samostatně, i když TZ na některý trestný čin takový trest nestanoví, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba. Z předchozí věty můžeme dovodit, že pokud by bylo třeba v daném případě uložení jiného druhu trestu než trestu OPP, jednalo by se zpravidla o trest přísnější, a to nepodmíněný trest odnětí svobody, či trest domácího vězení. Alternativní povaha trestu OPP je také vyjádřena ve formulaci „...jiného trestu není třeba...“, která je jednou z nutných podmínek pro jeho samostatné uložení.

Při posuzování povahy a závažnosti spáchaného přečinu soud přihlédne k obecným kritériím pro stanovení druhu a výměry trestu (§ 39 odst. 2 TZ), které jsou zejména určeny významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem.

---

³⁴ Tamtéž, s. 730.

³⁵ Blíže viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2001, sp. zn. 7 Tz 22/2001

Další podmínkou pro samostatné uložení trestu OPP je, že soud přihlédně též k osobě a poměrům pachatele. Zde soud hlavně zváží polehčující okolnosti, které jsou demonstrativně uvedeny v § 41 TZ. Zejména zda obviněný spáchal trestný čin pod vlivem hrozby nebo nátlaku, zda vedl před spácháním trestného činu řádný život, či se přičinil o odstranění škodlivých následků trestného činu nebo dobrovolně nahradil způsobenou škodu.

3.3.4. Omezení opětovného ukládání trestu obecně prospěšné práce

Soud trest OPP zpravidla neuloží, jde-li o pachatele, kterému byl trest OPP v době tří let předcházejících uložení tohoto druhu trestu přeměněn na trest odnětí svobody (§ 62 TZ). Je nutno konstatovat, že ustanovení § 62 odst. 2 TZ předchozí TZ neobsahoval, když problematiku opětovného ukládání trestu OPP nikterak neřešil, když možné opětovné uložení tohoto druhu trestu nechával zcela na úvaze soudu.

Nutnost zakotvení výše zmíněného ustanovení vyvstala zákonodárci ze zkušeností z praxe, kdy byl někdy trest OPP ukládán opakovaně bez ohledu na to, že odsouzený v předchozích případech tento trest mařil nebo ho řádně nevykonával. Avšak formulace ustanovení § 62 odst. 2 TZ nevylučuje, aby v případech, které jsou odůvodněny změnou postoje pachatele, byl trest OPP znovu uložen.³⁶ Přínos tohoto ustanovení vidím ve snaze zákonodárce donutit soudce pečlivěji zvážit uložení tohoto trestu obviněnému, kterému byl trest OPP v posledních třech letech uložen a následně přeměněn. Soudce bude v takových případech nucen důkladně zdůvodnit, proč se domnívá, že nápravy pachatele bude dosaženo tímto trestem, když jeho minulé uložení v poměrně nedávné době k tomu nevedlo.

Ve vztahu k výše uvedenému zákonnému ustanovení je rovněž vhodné upozornit na jeho aplikační dopad, když jen uvádím, že ačkoliv jsou podmínky pro uložení trestu OPP stanoveny v současné právní úpravě širěji než v předchozím TZ účinném do 31.12.2009, tak četnost využívání trestu OPP s účinností tohoto restriktivního zákonného ustanovení poklesla o 4,75 %, což svědčí z mého pohledu o diskutabilním využívání trestu OPP v aplikační praxi. Blíže se problematice četnosti ukládání trestu OPP budu zabývat v kapitole č. 3.8.

---

³⁶ *Důvodová zpráva k návrhu nového TZ* [online]. psp.cz, [cit. 7. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>>.

3.3.5. Vliv stanoviska pachatele na ukládání trestu obecně prospěšné práce

Trestní zákoník ve svém § 64 stanoví soudu povinnost přihlédnout ke stanovisku pachatele při ukládání trestu OPP. Soud toto stanovisko zjišťuje, aby bylo dosaženo zamýšleného účelu trestu OPP, čímž je bezesporu řádný výkon tohoto trestu a náprava pachatele. Jen těžko si lze představit, že by soud uložil pachateli trest OPP i přes jeho nesouhlas. Pokud by tak soud učinil, musel by svůj názor v rozsudku náležitě odůvodnit. Takto uložený trest OPP by byl s největší pravděpodobností následně přeměněn na trest odnětí svobody.

Vyjádřit stanovisko je právem pachatele, nikoliv jeho povinností, proto je vyjádření stanoviska ponecháno na jeho vůli.³⁷ Problém může nastat, pokud pachatel odmítne své stanovisko vyjádřit. Vzhledem k zákonné formulaci „...při ukládání trestu OPP soud přihlédne...“ nelze tento trest uložit, aniž by si soud toto stanovisko opatřil. Tedy i odmítnutí poskytnutí stanoviska k uložení trestu OPP ze strany obviněného vytváří překážku pro uložení tohoto druhu trestu.³⁸

Na základě výše uvedeného můžeme konstatovat, že pokud by pachatel nechtěl, aby mu byl trest OPP uložen, je pro něj lepší své stanovisko neprojevit, než s uložení trestu OPP vyjádřit svůj nesouhlas. Tato kuriozita, nebo lépe řečeno absurdita, obsažená v § 64 TZ jen potvrzuje nutnost uzákonění souhlasu pachatele k uložení trestu OPP.

Trest OPP může být také samosoudcem uložen trestním příkazem bez projednání věci v hlavním líčení, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán [§ 314e odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (TŘ)]. V tomto případě samosoudce přihlédne ke zprávě probačního úředníka, ve které je obsaženo zjištění o možnostech výkonu tohoto trestu a o zdravotní způsobilosti obviněného, včetně stanoviska obviněného k uložení tohoto druhu trestu (§ 314e odst. 3 TŘ).

Je na místě zdůraznit, že zpráva probačního úředníka nebyla pro uložení trestu OPP trestním příkazem zapotřebí až do 31.12.2009, když vyžádání si této zprávy jakož to nutné podmínky pro uložení trestu OPP trestním příkazem bylo do českého právního řádu včleněno zákonem č. 41/2009 Sb. s účinností od 1.1.2010.

V té souvislosti si dovoluji poukázat na problematiku poklesu četnosti ukládání trestu OPP v roce 2010 v porovnání s rokem 2009. Již na tomto místě mohu konstatovat, že tato procesní podmínka pro samotné uložení trestu OPP trestním příkazem byla jednou z příčin poklesu četnosti ukládání trestu OPP v roce 2010.

³⁷ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*, s. 745.

³⁸ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 281.

Nicméně s určitostí můžeme podotknout, že v důsledku nové spolupráce při ukládání trestu OPP mezi soudem a Probační a mediační službou ČR došlo k zefektivnění zákonné úpravy, když zejména předchozí osobní kontakt probačního úředníka s obviněným a následná komunikace probačního úředníka se soudem je zcela zásadní předpoklad pro budoucí řádný výkon trestu OPP. Z důvodu objektivního posouzení dané problematiky je třeba upozornit, že procentuální pokles v četnosti ukládání trestu OPP v letech 2009 až 2010 nebyl způsoben výhradně nevhodným ukládáním tohoto druhu trestu, ale i prodloužením trestního řízení o dobu potřebnou pro zpracování zprávy probačního úředníka, která je cca 14 až 30 dní. Více se problematikou četnosti ukládání trestu OPP budu věnovat v kapitole 3.8.

Na základě rozhovoru s Jiřím Zatloukalem³⁹ uvádím, že doba 14 až 30 dní je nejenom nutná k vyhotovení zprávy probačního úředníka, jak je výše uvedeno, kdy je trest OPP ukládán trestním příkazem, ale i k sepsání stanoviska probačního úředníka v rámci předběžného šetření, které je zpravidla ze strany soudu, resp. státního zástupce, vyžádáno, případá-li v úvahu uložení trestu OPP. Nutno podotknout, že obsahově je zpráva probačního úředníka a stanovisko probačního úředníka totožné, když jediný rozdíl je v názvosloví a ve skutečnosti, že vyžádání si zprávy probačního úředníka je před uložením trestu OPP trestním příkazem povinností, když vyžádání si stanoviska probačního úředníka k uložení trestu OPP je dobrovolné. Z výše uvedeného je zřejmé, že soud před uložením případného trestu OPP je s obžalovaným v kontaktu prostřednictvím Probační a mediační služby ČR, kterou požádá buď o sepsání zprávy probačního úředníka, nebo zpravidla o stanovisko probačního úředníka k možnosti uložení tohoto druhu trestu. Probační úředník svou činnost zahájí po obdržení celého dosavadního spisu, příp. po obdržení návrhu na potrestání, výpisu z rejstříku trestů a protokolu o výslechu obviněného, když zpravidla dojde ke třem schůzkám s obžalovaným, jejichž výsledkem je zpráva probačního úředníka, resp. jeho stanovisko k uložení trestu OPP. Bylo by tedy mylné se domnívat, že soud trest OPP ukládá, aniž by měl o obžalovaném potřebné informace, když takto se děje zcela výjimečně.

Výše nastíněný postup mezi Probační a mediační službou ČR a soudem, příp. státním zástupcem, je zcela běžný, když bývá pravidlem, že soud při ukládání trestu OPP respektuje zpracované stanovisko probačního úředníka k možnosti jeho uložení. Pro zajímavost uvádím, že přijetí trestu domácího vězení do TZ mělo pozitivní vliv na vzájemnou komunikaci mezi soudy a Probační a mediační službou ČR, když se rovněž zvýšila vykonatelnost trestu OPP, který je ukládán předem vybraným jedincům.⁴⁰

---

³⁹ Pozn. Mgr. Jiří Zatloukal, vedoucí střediska Probační a mediační služby ČR v Olomouci

⁴⁰ Osobní rozhovor s Jiřím Zatloukalem ze dne 11.2.2013

K problematice uložení trestu OPP trestním příkazem podle právní úpravy platné do 31.12.2009 ještě dodávám názor Josefa Kuchty, který uvedl, že v praxi soud stanovisko pachatele ani nezjišťoval a předpokládal, že pokud by odsouzený s uložení trestu OPP nesouhlasil, podá odpor a u následujícího hlavního líčení by se teprve jeho stanovisko zjistilo. Nepodání odporu pak soudy často považovaly za pachatelův souhlas s uloženým trestem OPP.⁴¹ Tento v praxi uplatňovaný zlozvyk byl již v nové právní úpravě nahrazen zprávou probačního úředníka, která mimo jiné, jak je výše uvedeno, obsahuje stanovisko obviněného k uložení tohoto druhu trestu.

I přes výše uvedené jsem toho názoru, že k řádnému uložení trestu OPP je nezbytný uzákonit souhlas pachatele, když zastávám názor, že alternativní povaha trestu OPP by měla být nejen ve vztahu k soudu, jenž disponuje pravomocí rozhodnout, zda uloží trest odnětí svobody, či OPP, ale i ve vztahu k pachateli TČ, jehož názor by měl být soudem respektován. Předchozí souhlas pachatele je také opodstatněný z penitenciárního hlediska, tedy zejména pokud jde o pozitivní motivaci k výkonu OPP a dosažení očekávaných resocializačních účinků.⁴² Souhlas pachatele s uložení tohoto trestu je také zákonnou podmínkou ve většině vyspělých evropských zemí. Ve Velké Británii je potřebný k vydání příkazu k vykonání OPP, ve Francii nelze trest OPP uložit, pokud ho pachatel odmítá.⁴³

Při konstituování požadavku tohoto souhlasu by pak měl být zákon konkrétnější a blíže určit dobu i formu tohoto souhlasu. Tento souhlas by měl být vyžadován již při rozhodování o ukládání tohoto trestu v hlavním líčení či trestním příkazem, což se v praxi ve většině případů neděje. Přitom však v tomto okamžiku nejsou ještě dány konkrétní podmínky výkonu tohoto trestu, takže obviněný by stejně zaujal stanovisko či udělil souhlas jen obecně s tímto trestem, aniž by si dokázal představit jeho konkrétní výkon.⁴⁴

Nutno podotknout, že požadavek souhlasu obviněného s uložení trestu OPP by mohl být i účelově zneužit obviněnými, kteří by doufali, že se uložení tohoto trestu se vyhnou pro ně závažnějšímu nepodmíněnému trestu odnětí svobody.⁴⁵ Ve vztahu k uvedenému považuji za důležité zmínit, že i v současné právní úpravě může obviněný projevit účelově souhlas s uložení trestu OPP, když v tomto případě by bylo stejně jako dnes na úvaze soudu, zda tento trest uloží, či nikoliv.

---

⁴¹ KUCHTA: Trest obecně prospěšných prací..., s. 746.

³⁸ KARABEC, Zdeněk, ROZUM, Jan. K problematice souhlasu pachatele s uložení trestu obecně prospěšných prací. *Právní praxe*, 1998, roč. XLVI, č. 4, s. 229.

⁴³ Tamtéž, s. 227.

⁴⁴ KUCHTA: Trest obecně prospěšných prací..., s. 745-746.

⁴⁵ KUCHTA: Trest obecně prospěšných prací..., s. 745.

3.3.6. Vliv zdravotního stavu na uložení trestu obecně prospěšné práce

Při ukládání trestu OPP soud přihlédně i k zdravotnímu stavu pachatele. Trest OPP nebude uložen, je-li pachatel zdravotně nezpůsobilý k soustavnému výkonu práce (§ 64 TZ). Soud při zkoumání zdravotního stavu obviněného zjišťuje jak jeho fyzický, tak i duševní stav. Soud si vyžádá odborné stanovisko v případech, kdy si není jistý, zda je pachatel způsobilý k výkonu trestu OPP. Posouzení zdravotního stavu pachatele je rovněž nezbytné pro stanovení hodinové výměry a druhu ukládané práce trestu OPP.

Je nutné zdůraznit, že pokud by měl pachatel dočasné zdravotní problémy, pro které by OPP nebyl schopný vykonávat, či by pachatelka byla těhotná, nebrání to soudu uložit trest OPP. V případě dočasných zdravotních problémů odsouzeného předseda senátu na potřebnou dobu odloží nebo přeruší výkon trestu OPP, jestliže z lékařských zpráv předložených odsouzeným nebo vyžádaných s jeho souhlasem vyplývá, že v důsledku přechodného zhoršení zdravotního stavu není odsouzený schopen trest vykonat (§ 339 odst. 1 TŘ).

V případě, že by byl trest OPP uložen těhotné ženě nebo matce novorozeného dítěte, tak předseda senátu výkon trestu odloží nebo přeruší na dobu jednoho roku po porodu (§ 339 odst. 2 TŘ).

Dočasná pracovní nezpůsobilost pachatele, těhotenství pachatelky a situace, kdy je pachatelka matka novorozeného dítěte, nejsou překážkou uložení trestu OPP.

V návaznosti na výše uvedené nutno podotknout, že do doby stanovené pro výkon trestu OPP se nezapočítávala doba, po kterou OPP nemohly být vykonávány ze zdravotních důvodů (§ 65 odst. 1 písm. a) TZ). Ve vztahu k výše uvedeným zákonným možnostem odkladu a přerušení výkonu trestu OPP a ve vztahu k časovému ohraničení výkonu trestu OPP, je vhodné poukázat na znění § 339 odst. 5 TŘ, kde je stanoveno, že doba, po kterou byl výkon trestu OPP odložen nebo přerušen, se nezapočítává do lhůty jednoho roku, v níž má být trest vykonán.

Závěrem je třeba podotknout, že v rámci výkonu rozhodnutí nelze napravit pochybení soudu spočívající v mylném posouzení zdravotního stavu pachatele v době meritorního rozhodování soudu. V takovém případě by náprava byla možná pouze formou mimořádného opravného prostředku.⁴⁶

---

⁴⁶ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. července 2001, sp. zn. 7 To 291/2001

3.3.7. Možnost uložení trestu obecně prospěšné práce

Poslední podmínkou, která musí být naplněna, aby soud mohl uložit trest OPP, je samotná možnost jeho uložení, když pod tímto slovním spojením je nutné si představit zejména mít zajištěné místo, kde by mohl být uložený trest OPP vykonán, a rovněž i informaci od Probační a mediační služby ČR, že z její strany je možnost kontroly výkonu trestu OPP. K uvedenému uvádím, že kapacita kontroly Probační a mediační služby ČR nad výkonem uložených trestů není neomezená, což je zjevné zejména při kontrole výkonu trestu domácího vězení více v kapitole 4.5.1.

3.4. VÝMĚRA TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE

Výměra trestu OPP se může pohybovat v zákonem stanoveném rozmezí od 50 hodin do 300 hodin (§ 63 odst. 1 TZ), přičemž soud tento trest uloží v celých hodinách. V porovnání s právní úpravou trestních ustanovení platnou do 31.12.2009 došlo ke snížení maximální hodinové výměry trestu OPP, a to ze 400 hodin na 300 hodin. Tento krok můžeme z pohledu právní úpravy účinné do 30.11.2011 hodnotit pozitivně, jelikož odsouzený vykonává OPP zpravidla po povolání, přičemž výkon 400 hodin OPP ve stanovené době jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu, musel činit odsouzenému při jeho zaměstnání potíže. Nesmíme zapomenout i na psychologické hledisko, kdy na psychiku pachatele působí každá uložená neodpracovaná hodina negativně a vidina konce trestu se může zdát v nedohlednu.

V odborné literatuře se můžeme setkat s názorem, že počet hodin OPP ve výši 400 nebo spíše 300 hodin a více, lze v praxi považovat za příliš vysoký. Zejména pro odsouzené s nižší inteligencí tvoří takto vysoký počet hodin nepředstavitelný časový prostor. Takto určený trest si nejsou schopni nijak ohraničit, uchopit a zaujmout k němu stanovisko. V tomto momentu může být výměra trestu OPP pro odsouzeného demotivujícím faktorem a už předem negativně ovlivnit jeho přístup k výkonu trestu.⁴⁷

Pokud by soud uložil trestní opatření OPP mladistvému pachateli, musel by dodržet, že horní hranice trestní sazby tohoto opatření pro mladistvého, nesmí převyšovat polovinu horní hranice stanovené v TZ (§ 26 odst. 1 ZSM). Z tohoto ustanovení plyne, že mladistvému může být uloženo trestní opatření OPP v maximálním rozsahu 150 hodin. Na závěr bych chtěl konstatovat, že snížení horní hranice pro výměru trestu OPP ze 400 hodin na 300 hodin pro

---

⁴⁷ DRAŠTÍK, Antonín, HASCH, Karel, KABÁTOVÁ, Ivana. K výkonu trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*, 1999, roč. 4, č. 4, s. 21.

dospělé pachatele, resp. z 200 hodin na 150 hodin pro mladistvé pachatele, byl krok správným směrem.

K problematice výměry trestu OPP je vhodné zmínit, že není vyloučeno uložení trestu OPP v takové výši, že uložený počet hodin tohoto trestu činí z pohledu jeho případné přeměny v trest odnětí svobody méně, než je dolní hranice trestní sazby stanovené pro příslušný trestný čin, pokud jsou při ukládání trestu splněny podmínky vymezené zejména v ustanoveních § 39 odst. 1 TZ a § 63 TZ.⁴⁸

Pro úplnost je třeba podotknout, že judikatura upravuje i jev opačný. Je-li za trestný čin, jehož horní hranice trestní sazby uvedená ve zvláštní části TZ činí 6 měsíců, ukládán trest OPP, může být jeho výměra stanovena jen tak, aby po případné přeměně celého nevykonaného trestu OPP v trest odnětí svobody, nebyla po přepočtu podle § 65 odst. 2 TZ překročena uvedená maximální výměra trestu odnětí svobody.⁴⁹

3.5. PŘIMĚŘENÁ OMEZENÍ A PŘIMĚŘENÉ POVINNOSTI

Soud může uložit pachateli trestného činu na dobu trestu OPP přiměřená omezení a přiměřené povinnosti (v § 48 odst. 4 TZ) směřující k tomu, aby vedl řádný život (§ 63 odst. 2 TZ). Porovnáme-li právní úpravu demonstrativního výčtu možných přiměřených omezení a povinností, které soud může pachateli na dobu trestu uložit, s právní úpravou platnou do 31.12.2009 zjistíme, že zákonodárce v současné právní úpravě možná přiměřená omezení a přiměřené povinnosti rozšířil o nové. Jako nová přiměřená omezení a přiměřené povinnosti zákonodárce uzákonil zdržet se neoprávněného zásahu do práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob, zdržet se požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek, uhradit dlužné výživné nebo jinou dlužnou částku, veřejně se osobně omluvit poškozenému nebo poskytnout poškozenému přiměřené zadostiučinění.

Rozšíření demonstrativního výčtu je dle mého názoru krok správným směrem, i když pravdou je, že demonstrativní výčet možných omezení a přiměřených povinností by se mohl neustále neomezeně rozšiřovat.

Soud může uložit přiměřená omezení a povinnosti po dobu výkonu trestu OPP. Cílem těchto přiměřených omezení a povinností je přispět k tomu, aby vedl odsouzený řádný život, přičemž řádný život vede jen ten, kdo plní základní povinnosti občana jak v soukromém

---

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. června 2001, sp. zn. 11 Tz 129/2001

⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. května 2007, sp. zn. 4 Tz 34/2007

životě, tak i vůči společnosti. Řádný život nelze ztotožňovat s netrestností.⁵⁰ Pokud by odsouzený po dobu výkonu trestu řádný život nevedl, soud by mu mohl přeměnit trest OPP na trest odnětí svobody.

Uložením přiměřených omezení nebo přiměřených povinností podle § 48 odst. 4 TZ však nelze nahrazovat stanovení dohledu ve smyslu § 49 až 51 TZ, protože zákon obecně neumožňuje uplatnění probačního dohledu u trestu OPP. Probační dohled pak přichází v úvahu jen jako výchovné opatření, které lze podle § 63 odst. 3 TZ uložit pachateli ve věku blízkém věku mladistvých, anebo ho soud může stanovit podle § 65 odst. 3 písm. a) TZ, až když pachatel zavinil příčinu k přeměně trestu OPP v trest odnětí svobody a soud výjimečně ponechá trest OPP v platnosti nebo prodlouží dobu jeho výkonu až o 6 měsíců.⁵¹

Soud pro mládež může namísto přiměřených omezení a povinností uložit mladistvému vedle trestního opatření OPP vhodná výchovná opatření (§ 26 odst. 1 ZSM), jejichž taxativní výčet můžeme nalézt v § 15 odst. 2 ZSM, jedním z nich je i výše zmíněný probační dohled. Cílem výchovných opatření je zajistit a podpořit řádnou výchovu mladistvého tím, že usměřují vedený způsob života (§ 15 odst. 4 ZSM).

Jde-li o pachatele ve věku blízkém věku mladistvých, může soud v zájmu využití výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů uložit, a to samostatně anebo vedle přiměřených omezení a povinností uvedených § 48 odst. 4 TZ, též některá z výchovných opatření uvedených v ZSM (§ 63 odst. 3 TZ). Pokud vezmeme v úvahu, že přiměřené opatření a přiměřené povinnosti zahrnují výchovná opatření a výchovné povinnosti, vyplývá nám, že jediná výchovná opatření, která lze uložit pachateli ve věku blízkém věku mladistvých, vedle přiměřených opatření a povinností, vyjma napomenutí s výstrahou, které považují za dost alibistické, jsou probační program a dohled probačního úředníka. Přičemž dohled probačního úředníka by byl uložen zároveň s trestem OPP a ne až jako možná alternativa dle § 65 odst. 3 písm. a) TZ při ponechání trestu OPP v platnosti.

3.6. NÁHRADA ŠKODY, ODČINĚNÍ NEMAJETKOVÉ ÚJMY, VYDÁNÍ BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ

Soud zpravidla pachateli uloží, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou přečinem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané přečinem (§ 63 odst. 2 TZ), přičemž je vhodné podotknout, že výše uvedené musí

⁵⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. srpna 1972, sp. zn. 2 Tz 69/72

⁵¹ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*, s. 742.

pachatel vykonat v době výkonu trestu, protože jen v době výkonu trestu OPP mu může být tento trest přeměněn na trest odnětí svobody. Z výše uvedeného vyplývá, že pokud by pachatel uloženou povinnost v době výkonu trestu neplnil, čili by nevedl po dobu výkonu trestu řádný život, zavedl by tím příčinu k přeměně trestu OPP na trest odnětí svobody.

Jsem toho názoru, že je rovněž vhodné podotknout, že § 63 odst. 2 TZ doznal změny od 1.7.2011 s účinností zákona č. 181/2011 Sb., který možnost uložit pachateli přečinu náhradu škody, která byla přečinem způsobena, rozšířil i o odčinění nemajetkové újmy, která byla přečinem způsobena nebo vydání bezdůvodného obohacení získaného přečinem. Pro úplnost rovněž dodávám, že jsem toho názoru, že rovněž u povinnosti náhrady škody by bylo vhodné uvést, která byla přečinem způsobena, když toto slovní spojení bylo od 1.7.2011 z TZ vypuštěno.

V ZSM najdeme obdobné ustanovení, a to v § 18 odst. 1 písm. e), které stanoví pro mladistvého výchovnou povinnost, spočívající v nahrazení škody mladistvým podle jeho sil, anebo aby jinak přispěl k odstranění následku provinění. I z tohoto ustanovení můžeme vyvodit, že pokud by mladistvý takovou výchovnou povinnost neplnil, čímž by nedostál závazku vést řádný život, jeho trestní opatření OPP by mohlo být přeměněno v trestní opatření odnětí svobody.

3.7. VÝKON TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRACÍ

Rozhodnutím, podle něhož se má vykonat trest OPP, může být odsuzující rozsudek (§ 120 a následující TŘ) nebo trestní příkaz (§ 314e TŘ). Trest OPP nemůže být uložen trestním příkazem v trestním řízení ve věci mladistvého. Trest OPP rovněž nemůže být ani předmětem dohody o vině a trestu v řízení ve věcech mladistvého (§ 63 ZSM).

Jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má vykonat trest OPP, stane vykonatelným, předseda senátu zašle jeho opis probačnímu úředníkovi (§ 336 odst. 1 TŘ). Probační úředník (resp. Probační a mediační služba ČR) v obvodu, ve kterém má být trest OPP vykonáván, má nezastupitelnou úlohu při určování druhu a místa výkonu trestu OPP, protože právě na jeho návrh okresní soud, který trest OPP uložil, rozhodne o druhu a místě výkonu trestu OPP. Probační úředník ve svém návrhu vychází z potřeby výkonu těchto prací v obvodu okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí a přihlíží k tomu, aby odsouzený trest vykonával co nejblíže místu, ve kterém bydlí (§ 336 odst. 2 TŘ).

Obecní úřady a obecně prospěšné instituce sdělují své požadavky na vykonání OPP středisku Probační a mediační služby ČR v obvodu okresního soudu, ve kterém mají být OPP

prováděny. Zároveň jsou povinny mu sdělit každou podstatnou změnu týkající se takového požadavku, aby středisko mělo průběžný přehled o potřebě těchto prací. Probační úředník spolupracuje při získávání požadavků na OPP vhodných pro odsouzené s obcemi a obecně prospěšnými institucemi, u kterých by mohl být trest OPP vykonán. Probační úředník informuje soud na jeho žádost o potřebě OPP v požadovaném obvodu (§ 338 odst. 2 a 3 TŘ).

Je vhodné zdůraznit, že trest OPP je převážně vykonáván v obvodu okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí, avšak pro případy, kdy je nutné či vhodné, aby byl trest OPP vykonáván mimo tento obvod, je nutný souhlas obviněného (§ 335 TŘ). V těchto případech je zapotřebí, aby byl písemný souhlas odsouzeného s místem výkonu OPP součástí návrhu probačního úředníka. Jako příklad výše uvedených situací můžeme uvést nedostatek pracovních příležitostí k výkonu trestu OPP v obvodu okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí, když právě tento případ společně s absencí souhlasu obviněného s místem výkonu OPP mimo obvod jeho bydliště by vedl k zákonné překážce uložení trestu OPP. V té souvislosti uvádím, že právě na možnost uložení trestu OPP jakožto jednu ze zákonných podmínek pro uložení tohoto druhu trestu se velice často zapomíná.

Okresní soud, který rozhodl o druhu a místě výkonu trestu OPP, vyzoomí středisko Probační a mediační služby ČR v obvodu okresního soudu, v němž má být trest OPP vykonán, o pravomocném rozhodnutí, ve kterém bylo rozhodnuto o druhu a místě výkonu OPP, a zároveň i pověří opatřením probačního úředníka činného v obvodu tohoto soudu kontrolou nad výkonem trestu OPP (§ 336 odst. 4 TŘ). Probační úředník spolupracuje při projednání podmínek výkonu trestu OPP, stanovení dne nástupu jeho výkonu a při výkonu kontroly tohoto trestu s příslušným obecním úřadem nebo institucí, u nichž jsou OPP vykonávány (§ 336 odst. 6 TŘ).

Z výše uvedeného plyne, že okresní soud, který trest OPP uložil, je také příslušný k rozhodnutí, ve kterém nařídí výkon trestu OPP. Tento způsob určení soudu je novinkou účinnou od 1.1.2010, tj. od účinnosti novely č. 41/2009 Sb. Do této doby byl k rozhodnutí o druhu a místě výkonu OPP příslušný ten soud, v jehož obvodu měl odsouzený tento trest vykonávat. Výše uvedená změna ale neřeší situaci, kdy tento trest neuloží svým rozhodnutím okresní soud, ale krajský soud, či dokonce vrchní soud, změní-li výrok o trestu v rozsudku krajského soudu. V takových případech se bude vycházet z obecného vymezení příslušnosti soudu ve vykonávacím řízení, které je obsaženo v ustanovení § 315 odst. 2 TŘ, podle kterého rozhodnutí související s výkonem trestů a ochranných opatření činí zásadně soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni. K nařízení výkonu trestu OPP by tak byl příslušný ten

okresní soud, resp. krajský soud, který byl ve věci věcně příslušný, tj. rozhodoval v prvním stupni.⁵²

Jestliže soud přijal záruku zájmového sdružení činného na pracovišti odsouzeného nebo v jeho bydlišti za nápravu odsouzeného, nebo považuje-li výchovné spolupůsobení zájmového sdružení občanů za prospěšné, zašle předseda senátu opis rozsudku též zájmovému sdružení, které záruku převzalo a požádá je o výchovné spolupůsobení. Zároveň je požádá, aby v případě, že by záruka neplnila své poslání a zájmové sdružení by pro způsob života odsouzeného, porušování omezení a podmínek stanovených soudem nebo z jiných příčin záruku odvolalo, sdělilo toto své rozhodnutí soudu.⁵³

3.7.1. Povinnosti odsouzeného

Základní povinností odsouzeného je řádný výkon trestu OPP. Pod tuto základní povinnost lze podřadit všechny ostatní povinnosti odsouzeného, protože jsou v ní obsaženy nebo s ní úzce souvisí.

Odsouzený je rozhodnutím okresního soudu o místě a druhu výkonu trestu OPP poučen o povinnosti dostavit se do 14 dnů od oznámení tohoto rozhodnutí na středisko Probační a mediační služby ČR v obvodu, kde má být trest OPP vykonán, za účelem projednání podmínek jeho výkonu. Výše uvedeným rozhodnutím je odsouzený rovněž poučen o povinnosti dostavit se v den stanoveným probačním úředníkem, pověřeným kontrolou nad výkonem tohoto trestu, na obecní úřad nebo instituci, u nichž má OPP vykonávat za účelem nástupu výkonu trestu. Rozhodnutí o místě a druhu výkonu trestu OPP taktéž obsahuje upozornění odsouzeného o následcích nesplnění výše uvedených povinností (§ 336 odst. 3 TŘ). Odsouzený nemůže soudem stanovené podmínky výkonu tohoto trestu svévolně měnit, a pokud tak učiní a vykoná práce v rozporu s rozhodnutím soudu (např. pro jiný než určený obecní úřad), nelze takto vykonané práce pokládat za výkon nařízeného trestu OPP.⁵⁴

Další povinnosti odsouzeného lze spatřovat také v ustanovení § 65 TZ, kde je stanoveno, že je nezbytné, aby odsouzený OPP vykonal osobně, bezplatně ve svém volném čase, nejpozději do dvou let ode dne, kdy soud nařídil jejich výkon (§ 65 odst. 1 TZ). Odsouzený musí OPP vykonávat sám, nemůže při nich využívat pomoci přátel, rodiny či si jejich výkon zaplatit u specializované firmy. Dále je odsouzený povinen OPP vykonávat bezplatně, což potvrzuje i ustanovení § 62 odst. 3 TZ, ve kterém je stanoveno, že trest OPP

⁵² ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 296.

⁵³ KACAFÍRKOVÁ: *Obecně prospěšné práce...*, s. 11.

⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2003 sp. zn. 4 Tz 16/2003.

nesmí sloužit k výdělečným účelům. Z těchto ustanovení můžeme dovodit, že za trest OPP nesmí být obviněnému dáván žádný finanční prospěch, který by nahrazoval výdělek z pracovní činnosti. Trest OPP má být v ideálním případě vykonáván jako doplňková činnost k zaměstnaneckému poměru odsouzeného, která představuje určitou újmu pro pachatele za jeho protispolečenské nezákonné jednání na straně jedné a tomu korespondující prospěch pro společnost z výkonu OPP na straně druhé.

Trest OPP je odsouzený povinen vykonat v celé uložené výměře nejpozději do dvou let ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu. Při výkonu trestu OPP nepřichází v úvahu podmíněné upuštění ani podmíněné odložení výkonu trestu OPP.

Další povinností odsouzeného je vést řádný život. Tuto povinnost má odsouzený od nabytí právní moci rozhodnutí, kterým byl trest OPP uložen. Závěrečným okamžikem, který časově ohraničuje pachatelovu povinnost vést řádný život, je skončení výkonu trestu OPP.⁵⁵

Na závěr této kapitoly je nutné vzpomenout, že odsouzenému mohou být po dobu výkonu trestu OPP soudem uloženy přiměřená opatření a přiměřené povinnosti, resp. výchovné povinnosti, které musí odsouzený rovněž dodržovat.

3.7.2. Lhůta pro výkon trestu obecně prospěšné práce

Jak jsem již v předchozí podkapitole zmínil, odsouzený je povinen trest OPP vykonat do dvou let ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu (§ 65 odst. 1 TZ). Zákonem stanovená lhůta dvou let je nejen podstatná pro odsouzeného z hlediska možné přeměny trestu OPP v trest odnětí svobody, ale také pro příslušný soud, středisko Probační a mediační služby a obecní úřad či obecně prospěšná instituce. Právě tyto subjekty musejí respektovat délku uloženého trestu (počet hodin) OPP a zákonnou lhůtu pro výkon trestu OPP při stanovení harmonogramu výkonu trestu OPP pro odsouzeného.⁵⁶

Nutno podotknout, že od zavedení trestu OPP do našeho právního řádu, tj. ode dne 1.1.1996, až do účinnosti zákona 330/2011, tj. do dne 30.11.2011, bylo nutné OPP vykonat nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon tohoto trestu. S účinností novely TZ č. 330/2011, tj. ode dne 1.12.2011, došlo ke změně zákonem stanovené doby pro výkon trestu OPP z jednoho roku na dva roky, což byl dle mého názoru ze strany zákonodárce překvapivý krok i s ohledem na skutečnost, že s účinností TZ byla snížena maximální možná

---

⁵⁵ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 287.

⁵⁶ SOTOLÁŘ, PÚRY, ŠÁMAL: *Alternativní řešení...*, s. 324-325.

výměra trestu OPP, která může být soudem uložena, ze 400 na 300 hodin OPP a dále i s ohledem na četnost využití trestu OPP, když je zjevné, že doba jednoho roku pro výkon trestu OPP nebyla v aplikační praxi problémem. Z výše uvedeného je patrné, že ačkoliv nejsem přesvědčen, že nárůst nejzazší doby pro výkon trestu OPP z jednoho roku na dva roky byl nezbytnou změnou právní úpravy, jsem toho názoru, že toto novum v právní úpravě účinné ode dne 1.12.2011 nebude mít pro aplikační praxi zásadní vliv.

Stanovenou dobou se pro účely výkonu trestu OPP rozumí konkrétní harmonogram výkonu tohoto trestu stanovený při projednání podmínek jeho výkonu s odsouzeným dle § 336 odst. 2 a 3 TŘ, pakliže harmonogram není odsouzenému při projednání podmínek vymezen, je touto stanovenou dobou lhůta dvou let uvedená v § 65 odst. 1 TZ.⁵⁷

Harmonogram výkonu trestu OPP pro odsouzeného můžeme definovat jako závazný rozpis rozsahu prací a termínů – časový rozvrh. Dle zákona je tedy limitován maximální lhůtou dvou let, do kdy musí být trest OPP úplně vykonán. Rozvrh prací musí respektovat další povinnosti odsouzeného (zaměstnání, vzdělávání, péče o osoby blízké, apod.). Obecně prospěšnou práci lze tedy odsouzenému stanovit pouze v jeho volném čase, na druhou stranu odsouzený nemůže argumentovat, že nemá žádný volný čas a je na něm, aby si volno na výkon trestu vytvořil.⁵⁸

Do zákonné lhůty dvou let se podle TZ nezapočítává doba, kdy odsouzený nemohl OPP vykonávat pro zdravotní či zákonné překážky nebo byl ve vazbě, či vykonával trest odnětí svobody (§ 65 odst. 1 písm. a) a b) TZ). Zde je na místě zdůraznit, že oproti předešlému TZ současná právní úprava započítává dobu strávenou odsouzeným v cizině do lhůty dvou let, ve které je odsouzený povinen OPP vykonat.

V návaznosti na uvedené dodávám, že z ustanovení § 65 odst. 1 TZ je zřejmé, že zákonodárce má na mysli zdravotní překážky dočasného charakteru, které vylučují výkon jakékoli OPP. Pokud takové zdravotní překážky nastanou, je nutné je doložit lékařskou zprávou, kterou může předložit odsouzený, nebo si ji lze vyžádat s jeho souhlasem. Předseda senátu následně výkon trestu OPP na potřebnou dobu odloží nebo přeruší (§ 339 odst. 1 TŘ).

V případě, kdy by odsouzený v důsledku zdravotní indispozice nebyl schopen vykonávat jen určený druh OPP, postupovalo by se podle § 336 odst. 5 TŘ, podle něhož by okresní soud, který OPP uložil, změnil na návrh probačního úředníka či odsouzeného druh vykonávaných OPP, a tím by stanovený harmonogram OPP zůstal nenarušen.

---

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. října 1998, sp. zn. 7 Tz 138/98

⁵⁸ PŘESLIČKOVÁ, Hana, GAJDOŠ, Radek, KRUTINA Miroslav. *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice*. 1. Vydání. Praha: Český helsinský výbor, 2003, s. 27-28.

K problematice zdravotního stavu odsouzeného je nutné rovněž zmínit případy, kdy je odsouzený v důsledku změny zdravotního stavu dlouhodobě neschopen k výkonu trestu OPP, např. v důsledku vážné autonehody přestane být soběstačným, v takových případech předseda senátu upustí od výkonu trestu OPP nebo jeho zbytku. Proti takovému rozhodnutí je přípustná stížnost, která má odkladný účinek (§ 340a odst. 1 a 2 TR).

Pro úplnost problematiky odkládání a přerušování výkonu trestu OPP bych ještě dodal, že výkon trestu OPP je taktéž přerušen či odložen na dobu jednoho roku po porodu u těhotné ženy a matky novorozeného dítěte (§ 339 odst. 2 TR).

Předseda senátu výkon trestu OPP také fakultativně přeruší či odloží i z jiných důležitých důvodů na dobu nejvýše tří měsíců ode dne, kdy rozhodnutí, kterým byl tento trest uložen, nabylo právní moci. Trestní zákoník oproti předchozímu TZ počítá i s případy, kdy by se odsouzený po stanovené tříměsíční době od právní moci rozhodnutí, mohl dostat nezaviněně do tíživé situace, kdy např. pro nemoc blízkého člena rodiny nemůže řádně trest OPP vykonávat. Pro tyto případy je v TZ ustanovení § 65 odst. 3, které umožňuje soudu vzhledem k okolnostem případu a osobě odsouzeného, ponechat trest OPP v platnosti nebo prodloužit dobu výkonu trestu až o šest měsíců, i když odsouzený zaviněl přeměně trestu, a stanovit nad odsouzeným po dobu výkonu trestu nebo jeho zbytku dohled, dosud neuložená přiměřená omezení či přiměřené povinnosti podle § 48 odst. 4 TZ, nebo pro odsouzeného ve věku blízkém věku mladistvých, stanovit některé z výchovných opatření podle § 63 odst. 3 TZ.

Na tento nedostatek v předchozím TZ upozorňoval již Viktor Mach v roce 1997, který konstatoval, že jednotlivé podmínky výkonu trestů odnětí svobody a OPP nejsou rovnocenné, protože výkon trestu odnětí svobody nepřevyšující jeden rok, může předseda senátu odložit z důležitých důvodů, a to na dobu nejvýše tří měsíců ode dne nabytí právní moci rozsudku, který tento trest ukládá. Další odklad takového trestu na dobu delší než tři měsíců může povolit soud výjimečně ze zvlášť důležitých důvodů, zejména mohl-li by výkon trestu pro odsouzeného nebo jeho rodinu mít mimořádně těžké následky. Odklad lze povolit nejdéle na dobu šesti měsíců ode dne nabytí právní moci rozsudku (§ 323 odst. 1 a 2 TR).⁵⁹ Prodloužení odkladu na dobu šesti měsíců nebylo u výkonu OPP v předchozím TZ možné.

Je-li důvodem odložení nebo přerušování výkonu trestu OPP poskytování zvláštní ochrany a pomoci podle zvláštního právního předpisu, předseda senátu odloží nebo přeruší výkon trestu OPP do doby ukončení poskytování zvláštní ochrany a pomoci. Příslušný orgán

---

⁵⁹ MACH, Viktor. Stručně k problematice ukládání a výkonu trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*, 1997, roč. 2, č. 10, s. 9-10.

poskytující zvláštní ochranu a pomoc neprodleně vyrozumí předsedu senátu o ukončení jejich poskytování (§ 339 odst. 3 TŘ).

Pominou-li důvody odkladu nebo přerušení, předseda senátu odklad nebo přerušení odvolá. Doba, po kterou byl výkon trestu OPP odložen nebo přerušen, se nezapočítává do lhůty jednoho roku, v níž má být trest vykonán (§ 339 odst. 4, 5 TŘ). Z výše uvedeného je patrné, že zákonné znění § 339 odst. 5 TŘ nekoresponduje s aktuální právní úpravou § 65 TZ v tom smyslu, že trest OPP je možné vykonat nejpozději do dvou let ode dne, kdy soud nařídil výkon trestu, když je patrné, že § 339 odst. 5 TŘ koresponduje s právní úpravou TZ účinnou do 30.11.2011, tj. do účinnosti novely TZ č. 330/2011 Sb., podle které bylo možné trest OPP vykonat nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy soud nařídil výkon trestu. Můžeme tedy konstatovat, že by bylo vhodné provést novelizaci § 339 odst. 5 TŘ.

Na závěr problematiky odkladu a přerušení je vhodné doplnit, že předseda senátu taktéž odloží nebo přeruší výkon trestu OPP, je-li odsouzený povolán k výkonu vojenské činné služby.

3.7.3. Kontrola výkonu trestu obecně prospěšné práce

Obecně prospěšné práce jsou druhem trestu, který vyžaduje, aby byl odsouzený v průběhu jeho výkonu podroben institucionalizované kontrole, která je svěřena úředníkům Probační a mediační služby ČR, zaměřené nejen na výkon samotných prací, ale i na to, zda vede odsouzený řádný život v době jejich výkonu a případně, zda odsouzený dbá přiměřených omezení uložených soudem. Kontrolu výkonu trestu OPP nelze omezovat jen na periodicky se opakující setkání s odsouzenými na pracovišti Probační a mediační služby ČR, ale je ji vhodné založit na osobním kontaktu s odsouzeným a pokud možno na jeho dobrovolném podávání informací o provádění přidělených prací a o celkovém způsobu života. Sám probační úředník přitom musí namátkově a případně po dohodě s odsouzeným kontrolovat způsob výkonu uvedených prací i další rozhodné skutečnosti též jiným způsobem (např. informacemi od kontaktní osoby na obecním úřadě, návštěvou rodiny odsouzeného, rozmluvou s jeho přáteli atd.). Součástí aktivit probačního úředníka by vedle samotného dohledu nad výkonem OPP měla být i funkce poradensko-výchovná spojená s poskytováním potřebné pomoci, aby odsouzený vedl řádný život. Probační úředník by měl při své kontrole využívat i upozornění odsouzeného na možné důsledky porušení jeho režimu a případně mu dát i neformální výstrahu.⁶⁰

---

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2001, sp. Zn. 7 Tz 39/2001

Průběžnou kontrolu nad postupy kontrolního probačního úředníka a stížnosti na jeho postup vykonává soud. Následný dohled nad činností úředníků Probační a mediační služby ČR a nad dodržováním standardů schválených ministrem spravedlnosti náleží ministerstvu spravedlnosti.⁶¹

Je nutné dodat, že faktickou kontrolu nad výkonem OPP odsouzeným, provádí i obecní úřad a instituce, u kterých jsou OPP vykonávány. Obecní úřad a obecně prospěšné instituce nahlásí zjištěné nedostatky při výkonu OPP probačnímu úředníkovi, který je sdělí příslušnému soudu, co výkon OPP nařídil.

Obecní úřad nebo příslušná instituce, u které byly OPP vykonávány, bez odkladu sdělí soudu prostřednictvím probačního úředníka, který byl pověřen kontrolou nad výkonem OPP odsouzeným, kdy odsouzený trest OPP vykonal (§ 337 TŘ).

Jakmile pachatel trest OPP vykoná nebo bylo-li od jeho zbytku pravomocně upuštěno, nastává tzv. fikce neodsouzení, což znamená, že se na pachatele, kterému byl uložen trest OPP, nahlíží, jako by nebyl odsouzen (§ 65 odst. 4 TZ). V druhém případě nastává fikce neodsouzení dnem právní moci rozhodnutí, kterým bylo od výkonu zbytku trestu OPP upuštěno.

3.7.4. Přeměna trestu obecně prospěšné práce v trest domácího vězení, v peněžitý trest, nebo v trest odnětí svobody

Probační úředník dá podnět k přeměně trestu OPP na trest odnětí svobody, zjistí-li, že pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu OPP nevede řádný život, vyhýbá se nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu porušil sjednané podmínky výkonu trestu OPP, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest. Na základě takového podnětu probačního úředníka může soud trest OPP nebo jeho dosud nevykonaný zbytek přeměnit v trest domácího vězení, v peněžitý trest, nebo v trest odnětí svobody, a to i během doby stanovené pro jeho výkon a zároveň rozhodnout o způsobu jeho výkonu (§ 65 odst. 2 TZ).

Z výše uvedeného zákonného ustanovení je důležité podotknout, že rozhodná skutečnost pro přeměnu trestu OPP, musí nastat v době od právní moci výroku o trestu do řádného splnění trestu OPP.

Trestní zákon ani TŘ nemají žádné zvláštní omezení, kdy nejpozději lze zjišťovat některé ze shora uvedených důvodů přeměny, ani do jaké doby od jejich zjištění lze

---

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2001, sp. Zn. 7 Tz 39/2001

rozhodnout o jejich přeměně. Proto zde platí obecná lhůta promlčení výkonu trestu v délce pěti let (§ 94 odst. 1 písm. d) TZ).⁶²

Ještě bych rád k § 65 odst. 2 TZ podotkl, že u předpokladu přeměny trestu OPP, kdy odsouzený zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest, je nutné zaviněné provinění na straně odsouzeného. Trest OPP nemůže být odsouzenému přeměněn, pokud je pochybení na straně subjektu, u kterého je trest vykonáván, např. obecně prospěšná instituce neposkytne odsouzenému potřebnou součinnost při vykonávání trestu OPP.

O přeměně trestu OPP nebo o přeměně jeho zbytku v trest domácího vězení, v peněžitý trest nebo v trest odnětí svobody, jakož i o ponechání trestu OPP v platnosti při stanovení dohledu nebo dalších dosud neuložených přiměřených omezení, přiměřených povinností nebo případně výchovných omezení, rozhodne bez zbytečného odkladu předseda senátu na návrh probačního úředníka pověřeného kontrolou nad výkonem tohoto trestu nebo na návrh obecního úřadu nebo instituce, u nichž jsou OPP vykonávány, podaný prostřednictvím tohoto probačního úředníka, nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání. O těchto rozhodnutích předseda senátu vyrozumí středisko Probační a mediační služby ČR v obvodu soudu, v němž je trest OPP vykonáván (§ 340b odst. 1 TŘ).

Zahájení řízení o přeměně trestu OPP nebo jeho zbytku, popř. i nepravomocné rozhodnutí o této přeměně, není samo o sobě překážkou pro pokračování ve výkonu trestu OPP. Je proto povinností soudu zjišťovat, zda a v jakém rozsahu odsouzený ke dni rozhodnutí vykonal uložený trest OPP.⁶³

Na závěr této kapitoly jen doplním, že proti rozhodnutí o přeměně trestu OPP je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek (§ 340b odst. 2 TŘ).

3.7.5. Přeměna trestu obecně prospěšné práce v trest domácího vězení

Trest OPP lze přeměnit za podmínek uvedených v § 60 odst. 1 TZ v trest domácího vězení, přitom i jen každá započatá hodina nevykonaného trestu OPP se počítá za jeden den domácího vězení (§ 65 odst. 2 písm. a) TZ).

Je vhodné zmínit, že i když byl trest domácího vězení do české právní úpravy zaveden s účinností TZ, tedy od 1.1.2010, tak přeměna trestu OPP v trest domácího vězení nebyla možná, když tato byla do českého trestního práva včleněna až s účinností zákona č. 330/2011 Sb., tedy ode dne 1.12.2011. V té souvislosti podotýkám, že OPP po novele TZ

---

⁶² ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*, s. 752.

⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. října 1998, sp. zn. 7 Tz 138/98

č. 330/2011 Sb. bylo možné přeměnit buď v trest odnětí svobody, nebo v trest domácího vězení. Pro úplnost uvádím, že znění zákonného ustanovení § 65 odst. 2 písm. a) TZ doznalo změny s účinností novely 390/2012 Sb., když bylo vypuštěno, že v případě maření výkonu trestu domácího vězení by byl stanoven náhradní trest, který nesmí být přísnější nežli trest, který by pachateli hrozil v případě přeměny trestu OPP v trest odnětí svobody.

Co se týče mechanismu přeměny trestu OPP v trest domácího vězení, tak tento zůstal od účinnosti novely 330/2011 Sb. stále stejný tedy, že každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu OPP se počítá za jeden den domácího vězení, jak je výše uvedeno. Ke způsobu přeměny trestu OPP v trest domácího vězení zákonodárce v důvodové zprávě k zákonu č. 330/2011 Sb. uvádí, že trest domácího vězení stojí v hierarchii trestů hned za trestem odnětí svobody a tedy navrhuje, aby každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu OPP se počítala za jeden den domácího vězení – tedy obdobně jako je tomu u přeměny trestu OPP v trest odnětí svobody.⁶⁴

K výše uvedenému uvádím, že jsem toho názoru, že trest OPP jako alternativní trest k trestu odnětí svobody by v případě jeho přeměny měl být přeměněn pouze v trest odnětí svobody tedy, že nesouhlasím s tím, že je možné přeměnit alternativní trest OPP v jiný alternativní trest, když se domnívám, že takové řešení přeměny je v rozporu se samotným účelem alternativních trestů, pro který byly do českého trestního práva přijaty. Nicméně, ačkoliv s tímto nesouhlasím, považuji v jistém smyslu za logické, že trest OPP může být nahrazen trestem přísnějším, byť alternativním trestem domácího vězení, když co se týče samotného mechanismu přeměny trestu OPP v trest domácího vězení a v trest odnětí svobody, tak nepovažuji za šťastné a v jistém smyslu ani za logické, že mechanismus přeměny je u těchto trestů zcela stejný, a tedy byť jen započatá hodina nevykonaného trestu OPP v jeden den odnětí svobody, resp. domácího vězení, když sám zákonodárce ve výše uvedené důvodové zprávě uvádí, že tyto tresty nejsou v hierarchii trestů na stejné úrovni. Je tedy absurdní, že trest OPP v případě jeho přeměny v trest domácího vězení bude přeměněn na stejný počet dnů DV, jaký by byl přeměněn v případě přeměny v trest odnětí svobody, když právě trest odnětí svobody jako trest nejprísnejší, resp. z pohledu odsouzeného trest nejtvrdší možný, je postihem pro ty odsouzené, kteří řádně nevykonávají trest domácího vězení. Výše uvedenou zákonnou disbalanci trestu odnětí svobody a trestu domácího vězení pokládám za mírný nedostatek současné právní úpravy.

---

⁶⁴ *Důvodová zpráva k návrhu zákona 330/2011 Sb.* [online]. psp.cz, [cit. 7. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=297&CT1=0>>.

Mám za to, že zákonodárce se výše uvedeným širokým využitím alternativních trestů snaží řešit problém přeplněnosti věznic a tíživou ekonomickou situací s tím spojenou, když s těmito problémy se Česká republika potýká již řadu let. Nicméně v té souvislosti nutno podotknout, že možná přeměna trestu OPP v trest domácího vězení není v současné době běžně využívána v praxi, což je dle mého názoru způsobeno absencí elektronického monitoringu výkonu trestu domácího vězení, a tedy účel zákonného ustanovení upravujícího přeměnu trestu OPP v trest domácího vězení zůstává prozatím nenaplněn. Tedy v současné době můžeme konstatovat, že teprve časem se ukáže, zda přeměna trestu OPP v trest domácího vězení bude v praxi upřednostňována před přeměnou v trest odnětí svobody, a tedy zda bude naplněn smysl tohoto zákonného ustanovení, pro který bylo přijato.

3.7.6. Přeměna trestu obecně prospěšné práce v peněžitý trest

Trest OPP lze rovněž přeměnit v peněžitý trest a pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl tento trest vykonán, stanovit náhradní trest odnětí svobody, který nesmí být přísnější nežli trest, který by pachateli hrozil v případě přeměny trestu OPP v trest odnětí svobody (§ 65 odst. 2 písm. c) TZ).

Tato možnost přeměny trestu OPP byla do české právní úpravy včleněna již zmíněnou novelou TZ 390/2012 Sb. s účinností od 8.12.2012. S účinností této novely se rozšířil prostor pro úvahu soudu, v jaký trest může odsouzenému trest OPP přeměnit v případech, kdy odsouzený trest OPP řádně nevykonává.

Zákon nijak blíže neupravuje podmínky přeměny trestu OPP na trest peněžitý, takže pokud k přeměně skutečně dojde, platí pro takto přeměněný trest stejná pravidla (zejména pokud jde o výměru peněžitého trestu), jako kdyby trest peněžitý byl uložen přímo. Pouze náhradní trest odnětí svobody pro případ nezaplacení peněžitého trestu nesmí být přísnější, než jaký by odsouzenému hrozil, kdyby se trest OPP přeměňoval přímo na trest odnětí svobody.⁶⁵

K výše uvedenému dodávám, že nejsem příznivcem přeměny trestu OPP na peněžitý trest, a to zejména s ohledem na skutečnost, že tato přeměna by měla být uskutečněna v případech, kdy není výkon trestu OPP řádně prováděn, tedy přeměna OPP na peněžitý trest má mít z pohledu pachatele sankční charakter. V návaznosti na uvedené si můžeme klást otázku, zda může být peněžitý trest, který je, co do jeho přísnosti s ohledem na jeho

---

⁶⁵*Důvodová zpráva k návrhu zákona 390/2012 Sb.* [online]. psp.cz, [cit. 7. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=6&T=584>>.

systematické zařazení v § 52 odst. 1 TZ, považován za trest mírnější než trest OPP, vnímán z pohledu odsouzeného jako sankce k trestu OPP. Jsem toho názoru, že nikoliv. V té souvislosti dodávám, že výše uvedené považuji za absurdní i s ohledem na možnost přeměny peněžitého trestu na trest OPP v případě, kdy pachatel ve stanovené lhůtě nevykoná peněžitý trest (§ 69 odst. 2 písm. b) TZ), když naopak tuto možnost přeměny peněžitého trestu považuji za zcela logickou. Mám za to, že přeměna trestu OPP na peněžitý trest může být z pohledu odsouzeného považována jako určité oddálení trestu odnětí svobody, když tento přichází v úvahu až v případě, kdy odsouzený řádně nevykoná předchozí dva uložené alternativní tresty.

Nicméně jsem toho názoru, že by bylo zajímavé, pokud by byla možnost změny trestu OPP na trest peněžitý v průběhu řádného výkonu trestu OPP v případech, kdy by byl odsouzený v pracovním poměru, resp. výdělečně činný. Pracovní poměr, resp. výdělečná činnost, by byl jednou z obligatorních podmínek pro změnu trestu OPP na trest peněžitý. V tomto směru můžeme považovat polskou právní úpravu trestu omezení svobody za inspirativní viz kap. 3.10.1.; 3.10.4.

Z výše uvedeného je patrný směr současného trestního práva využívat alternativní tresty nejen jako alternativy k trestu odnětí svobody, ale i jako alternativy k samotným alternativním trestům, když až v případě jejich řádného nevykonání se tyto přemění v trest odnětí svobody.

3.7.7. Přeměna trestu obecně prospěšné práce v trest odnětí svobody

Přeměna trestu OPP v trest odnětí svobody je upravena v § 65 odst. 2 písm. c) TZ a to tak, že každá i jen započatá jedna hodina nevykonaného trestu OPP se počítá za jeden den odnětí svobody. Při přeměně trestu OPP v trest odnětí svobody soud zároveň rozhodne i o způsobu jeho výkonu. K tomuto způsobu přeměny trestu OPP můžeme uvést, že se jedná o tradiční způsob přeměny, který provází trest OPP v české právní úpravě od jeho přijetí, tedy od 1.1.1996. Dále je nutné podotknout, že přeměna alternativního trestu OPP v trest odnětí svobody je zcela typická i z pohledu alternativních trestů, když právě jejich účelem je nahrazovat trest odnětí svobody, když užití trestu odnětí svobody přichází na řadu až v případě, kdy alternativní trest není řádně vykonáván.

Je vhodné rovněž vzpomenout i vývoj tohoto zákonného ustanovení a to zejména porovnání současné právní úpravy s právní úpravou platnou do 31.12.2009. S přijetím TZ zákonodárce zpřisnil způsob přeměny OPP, protože v předchozí právní úpravě bylo

stanoveno, že každé i jen započaté dvě hodiny nevykonaného trestu OPP, se počítají za jeden den odnětí svobody. Z důvodové zprávy k novému TZ můžeme vyčíst, že zákonodárce touto změnou sleduje zefektivnění výkonu trestu OPP.⁶⁶

Ačkoli došlo k nespornému zpřísnění způsobu přeměny trestu OPP v trest odnětí svobody, jsem zastáncem toho, že i tento způsob přeměny je nedostačující. Pakliže vezmeme v úvahu, že trest OPP lze uložit za přečiny, což jsou i všechny nedbalostní trestné činy, tak by dle teorie trest OPP mohl být uložen i za přečin dle § 143 odst. 4 TZ, což je usmrcení z nedbalosti nejméně dvou osob, za který lze uložit trest odnětí svobody s dolní hranicí odnětí svobody na tři roky. Pokud by trest OPP byl za takový přečin skutečně uložen a následně by odsouzený zavinil přečin, protože by např. k výkonu trestu nenastoupil a trest OPP by byl přeměněn v jeho celé výši, tak při současném způsobu přeměny by soud odsouzenému uložil vykonat trest odnětí svobody ve výši 300 dnů. Vezmeme-li v potaz, že nejnižší možná hranice trestu odnětí svobody, která mohla být v řízení uložena, byla tři roky, tak musíme konstatovat, že 300 dnů není ani jedna třetina z možného trestu odnětí svobody, který mohl být uložen v původním soudním řízení.

Pro inspiraci bych se pokusil nastínit možné, dle mého názoru více vyhovující, řešení. Více vyhovující variantou by bylo neustanovovat v zákoně pevný poměr hodin a dnů, ale na základě procenta neodpracovaných hodin z celkového počtu hodin uložených soudem, dopočítat trest odnětí svobody z náhradního trestu, který by byl uložen vedle trestu OPP pro případ, že by odsouzený uloženy trest řádně nevykonával, příp. nevykonal. Např. pokud by soud odsouzenému uložil odpracovat 100 hodin OPP, vedle kterého by uložil náhradní trest odnětí svobody ve výši 2 let a odsouzený by z tohoto trestu odpracoval jen 10 hodin a poté by mu byl trest OPP přeměněn. Soud by pak podle výše nastíněného způsobu přeměny stanovil trest odnětí svobody ve výši 9/10 z 2 let, což je 657 dní odnětí svobody.

Závěrem pokládám za vhodné zmínit i problematiku výkonu trestu OPP až po pravomocném rozhodnutí o jeho přeměně na trest odnětí svobody, když tento problém je nutné řešit podle analogie § 92 odst. 2 TZ o započítání vykonaného trestu OPP do již přeměněného trestu odnětí svobody.⁶⁷ Ačkoliv je mechanismus přeměny trestu OPP na trest odnětí svobody již v současné době jiný, když o tomto problému bylo rozhodováno ještě za účinnosti předchozího TZ, tak výše uvedené nastíněné řešení dané situace je v praxi stále

---

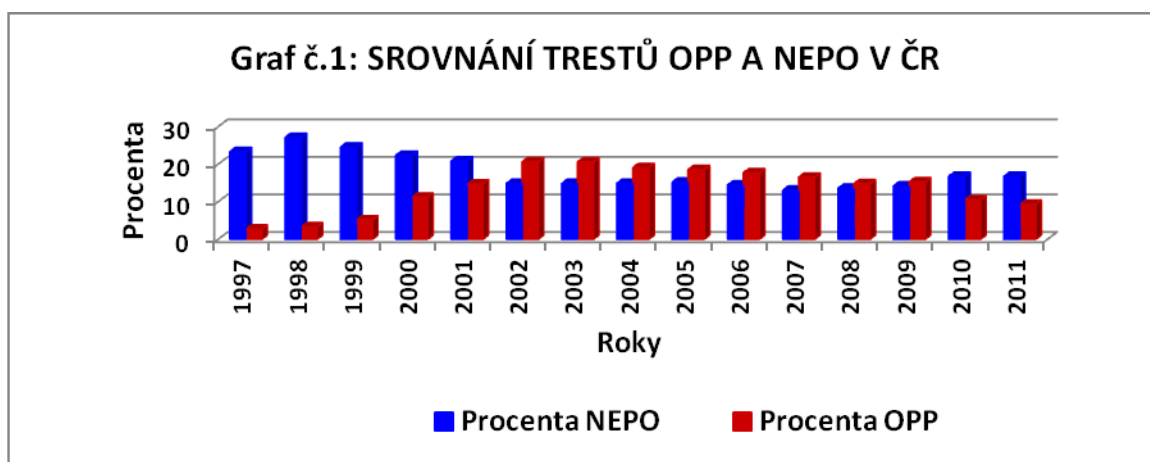
⁶⁶ *Důvodová zpráva k návrhu nového TZ* [online]. psp.cz, [cit. 7. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>>.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. Října 1998, sp. zn. 7 Tz 138/98

využíváno. Pro úplnost uvádím, že aplikační praxe tento problém řešila i za použití analogie legis § 344 odst. 4 TR.⁶⁸

3.8. POROVNÁNÍ VÝVOJE TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE S VÝVOJEM NEPODMÍNĚNÉHO TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY V ČESKÉ REPUBLICE

Graf č. 1: Srovnání vývoje trestu obecně prospěšné práce (=OPP) a nepodmíněného trestu odnětí svobody (=NEPO) v ČR

Graf č. 1 byl vytvořen na základě údajů získaných ze statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti⁶⁹ a znázorňuje vývoj trestu OPP v porovnání s vývojem nepodmíněného trestu odnětí svobody (NEPO) od roku 1997 do roku 2011 v České republice. Z grafu je patrné, že v roce 1997 byl trest OPP, jako hlavní trest, ukládán jen u 2,68 % odsouzených a nepodmíněný trest odnětí svobody u 23,31 % odsouzených. Hodnota 2,68 % byla zapříčiněna mladostí trestu OPP, jenž byl do právního řádu začleněn s účinností od 1.1.1996, což potvrzuje i vývoj tohoto trestu v následujících letech.

V letech 1997 až 2003 můžeme z grafu vyčíst nárůst v počtu ukládání trestu OPP, čemuž na druhé straně odpovídá pokles četnosti ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody v letech 1998 až 2003, kdy tento trest zaznamenal ústup o 12,29 %. Pokud se zaměříme na vztah OPP a nepodmíněného trestu odnětí svobody v letech 1997 až 2001, zjistíme, že trest OPP jako alternativa k nepodmíněnému trestu odnětí svobody selhával.

⁶⁸ Blíže viz POLMOVÁ, Olga. K jednomu z problémů výkonu trestu obecně prospěšných prací. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 3, s. 80-81.

⁶⁹ *Statistické ročenky kriminality Ministerstva spravedlnosti ČR z let 1998 až 2011* [online]. cslav.justice.cz, [cit. 5. ledna 2013]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>> .

Změna nastala v roce 2002, kdy procentuální nárůst ukládání trestu OPP přesně reflektoval procentuálnímu poklesu nepodmíněného trestu odnětí svobody o cca 6 %.

Můžeme konstatovat, že trest OPP si začal plnit svoji funkci alternativního trestu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody až v roce 2002, což si můžeme vysvětlit nabytím účinnosti zákona č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, k 1. lednu 2001 a taktéž změnou původní úpravy trestu OPP zákonem č. 265/2001 Sb. s účinností od 1.1.2002. Tato novela přinesla rozsáhlé změny jak v trestním řádu, tak i v trestním zákonu.

Snad nejvýznamnější změnu, která měla vliv na nárůst četnosti ukládání trestu OPP, kterou novela předchozího TZ č. 265/2000 Sb. přinesla, bylo znemožnění ukládat nepodmíněný trest odnětí svobody trestním příkazem (do účinnosti novely samosoudce mohl trestním příkazem uložit i nepodmíněný trest odnětí svobody až na jeden rok). Trestní příkaz je přitom dlouhodobě velmi často využívaným způsobem vyřízení věci; např. v inkriminovaném roce 2002 bylo trestním příkazem rozhodnuto v 49 919 případech, což představuje 50,79 % z celkového nápadu v tomto roce.⁷⁰ Nárůst četnosti ukládaných trestů OPP tedy nastal na úkor ukládání krátkodobých trestů odnětí svobody, jejichž četnost ukládání se snížila.⁷¹

K výše uvedenému přínosu novely ve vztahu k četnosti ukládání trestu OPP nutno rovněž zmínit i rozšíření subjektů, pro které lze trest OPP vykonávat, když OPP nemusí být prováděn jen ve prospěch obcí, jak to stanovovalo předešlé znění zákona, ale i ve prospěch státních nebo i jiných institucí. Nutno dodat, že touto novelou byla rovněž zakotvena činnost probačního úředníka na výkonu trestu OPP.⁷²

Největšího rozdílu mezi ukládáním trestu OPP a nepodmíněného trestu odnětí svobody bylo dosaženo v roce 1998, kdy rozdíl činil 23,82 %. Trest OPP byl nejvíce ukládán v roce 2003, a to u 20,55 % odsouzených.

V letech 2002 až 2007 stojí za zmínku jen mírný, postupný pokles podílu trestu OPP asi o 4 %. Tento jev lze přičítat předchozí občasně aplikaci tohoto trestu v nevhodných případech, kdy odsouzení OPP nevykonali, popř. se dopustili nového trestného činu, a tento trest jim byl přeměněn na trest odnětí svobody. Jinak řečeno soudy dospívají k poznání, že ani trest OPP není univerzálním řešením a že je třeba jej ukládat jen tehdy, když existuje důvodný předpoklad, že odsouzený trest OPP skutečně vykoná. Tyto zkušenosti, potvrzované

---

⁷⁰ ŠČERBA, Filip. Využívání alternativních opatření v praxi. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 12, č. 6, s. 140.

⁷¹ BARBOŘÍK: Trest obecně prospěšných prací..., s. 6.

⁷² ŠČERBA, Filip. Nová podoba trestu obecně prospěšných prací. In VYHNÁNEK, Leoš (ed.). *ACTA Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Iuridica*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, č. 4, str. 281-285.

např. i poznatky probačních úředníků, ovlivnily také podobu TZ, který výrazně omezil možnost opětovně uložit OPP pachateli, jemuž byl tento trest v předchozích třech letech přeměně na trest odnětí svobody (srov. § 62 odst. 2 TZ).⁷³

V letech 2008 a 2009 můžeme zaznamenat vyrovnanost ukládání obou trestů, kdy rozdíl mezi ukládáním trestu OPP a nepodmíněného trestu odnětí svobody dosáhl nejvýše hodnoty 1,23 %.

V roce 2010 došlo k procentuálnímu poklesu využití trestu OPP oproti roku 2009 o 4,75 %, když příčinu tohoto poklesu spatřuji zejména v tzv. velké novele trestního zákona a trestního řádu zákonem č. 41/2009 Sb., která nabyla účinnosti právě 1.1.2010, když tato novela zavedla povinnost samosoudce přihlédnout ke zprávě probačního úředníka, ve které je obsaženo zjištění o možnostech výkonu tohoto trestu a o zdravotní způsobilosti obviněného, včetně stanoviska obviněného k uložení tohoto druhu trestu, v případech, kdy trest OPP má být uložen trestním příkazem (§ 314e odst. 3 TR). Je na místě zdůraznit, že zpráva probačního úředníka nebyla pro uložení trestu OPP trestním příkazem zapotřebí až do 31.12.2009, tedy je možné dovodit, že četnost ukládání trestu OPP trestním příkazem byla mnohem vyšší. Nicméně k této novele uvádím, že jsem toho názoru, že zavedení nutnosti zprávy probačního úředníka byl krok správným směrem, když touto novelou se bezesporu zvýšila efektivnost výkonu trestu OPP. Z údajů Ministerstva spravedlnosti vyplývá, že v roce 2011 došlo k výraznému poklesu v počtu přeměn OPP na nepodmíněný trest odnětí svobody, kdy v letech 2005 až 2010 se pohyboval mezi 1 901 a 2 872 případy ročně a v roce 2011 se jednalo pouze o 912 případů ročně.⁷⁴

Jako nesporný přínos novely TR č. 41/2009 Sb. rovněž vidím v tom, že došlo k navýšení komunikace mezi soudem a Probační a mediační službou ČR. Je třeba si rovněž uvědomit, že důsledkem výše uvedené novely je i prodloužení soudního řízení o 14 až 30 dní, když právě tato doba je nutná ke zpracování zprávy probačního úředníka.

Jako příčinu procentuálního poklesu v ukládání trestu OPP v roce 2010 je rovněž vhodné uvést přijetí TZ, jenž nabyl účinnosti dne 1.1.2010 a to i přesto, že zákonodárce jeho přijetím rozšířil soudní prostor pro využití trestu OPP. Jediným restriktivním ustanovením, které bylo v trestním zákoníku nově přijato, bylo ustanovení § 62 odst. 2 TZ, které omezuje opětovné uložení trestu OPP. S ohledem na uvedené mám za to, že četnost využití trestu OPP

---

⁷³ ŠČERBA: Využívání alternativních..., s. 140.

⁷⁴ HULMÁKOVÁ, Jana, ROZUM Jan. Aktuální trendy sankční politiky v ČR. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 11-12, s. 258.

klesla i v důsledku uvedeného zákonného ustanovení, které zapříčinilo, že soudy opětovně užití trestu OPP musí více zvážit.

S ohledem na výše uvedené změny, které zapříčinily pokles v ukládání trestu OPP, dochází k nepatrnému poklesu v ukládání trestu OPP i v roce 2011, ve kterém byl tento trest uložen jen 9,28 % odsouzeným, což je od roku 1999 nejnižší procentuální využití tohoto trestu. V té souvislosti nutno dodat, že od roku 1997, kdy byl trest OPP ve statistických ročenkách poprvé evidován, a to až do roku 2002 docházelo k nárůstu ve využívání trestu OPP, když i z tohoto důvodu můžeme konstatovat, že ukládání trestu OPP v roce 2011 je na historickém minimu, když nemůžeme srovnávat procentuální hodnoty využití trestu OPP v roce 2011 s hodnotami v letech 1997 až 1999, kdy si trest OPP teprve budoval své místo v aplikační praxi.

Pro názornost je na následující straně vyhotovena tabulka č. 1, ze které můžeme vyčíst přesné hodnoty, které se v grafu č. 1 objevují.

Tabulka č. 1:

Rok	Procenta OPP	Procenta NEPO
1997	2,68	23,31
1998	3,28	27,1
1999	5,14	24,51
2000	11,21	22,33
2001	14,68	20,83
2002	20,62	14,84
2003	20,55	14,81
2004	19,04	14,89
2005	18,52	15,18
2006	17,67	14,4
2007	16,5	13,03
2008	14,77	13,54
2009	15,25	14,14
2010	10,5	16,73
2011	9,28	16,72

3.9. POROVNÁNÍ ČESKÉ A SLOVENSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE, RESP. POVINNÉ PRÁCE

V této kapitole se budu věnovat jen základním rozdílům mezi českou a slovenskou právní úpravou trestu OPP, resp. povinné práce, protože jsem již některé drobnější rozdíly nastínil v předchozích podkapitolách, nebudu se k nim již vracet.

Na úvod bych chtěl zmínit, že ačkoli jsou názvy obou trestů různé, tak i trest povinných prací ve slovenském trestním zákoně (Community service) je alternativní trest, který spočívá ve výkonu určité soudem určené pracovní povinnosti, kterou musí odsouzený vykonat osobně, ve svém volném čase a bez nároku na odměnu.⁷⁵ Obsah trestu povinné práce je definován v § 2 v zákoně 528/2005 Z.z., o výkone trestu povinnej práce, v znení neskorších predpisov (ZVTTP), jehož základním prvkem je skutečnost, že jde o práce charakterizované jejich výkonem pro veřejně prospěšné účely. Vykonávání práce je významný výchovný prvek tohoto trestu, který má přispět k sociální a pracovní adaptaci pachatele.⁷⁶

Pro zajímavost si dovoluji rovněž uvést, že podle důvodové zprávy ZVTTP by měl výkon trestu povinné práce přispět ke zvýšení bezpečnosti, stability a ekonomického rozvoje. Rovněž je vhodné zmínit, že v rámci trestu povinné práce mají být vykonávány práce neatraktivní zejména s ohledem na druh jejich činnosti anebo výši výdělku. Na základě těchto důvodů bylo v důvodové zprávě předpokládáno, že výkon trestu povinné práce nebude mít dopad na zaměstnanost.⁷⁷

Hmotněprávní úpravu trestu povinné práce nalezneme v zákoně č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov, (slov. TZ), v § 54 a § 55.

Již z § 54 slov. TZ jsou patrné značné odchylky oproti české právní úpravě. Slovenská právní úprava umožňuje uložit trest povinné práce za přečin, za který zákon umožňuje uložit trest odnětí svobody, u kterého horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody nepřesahuje pět roků, a to pouze se souhlasem pachatele. Z tohoto ustanovení je zřejmé, že oproti české právní úpravě jsou podmínky pro uložení trestu povinné práce vymezeny poněkud přísněji. Ve slovenském TZ není umožněno trest povinné práce uložit za všechny přečiny, čili i za nedbalostní trestné činy bez ohledu na výši jejich horní hranice trestní sazby, jak je tomu v českém TZ, ale pouze za přečiny s horní hranicí trestní sazby nejvýše pěti let. Pro zajímavost bych chtěl zmínit, že se v tomto směru slov. TZ shodoval

---

⁷⁵ IVOR, Jaroslav a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná část*. 1. Vydání. Bratislava: IURA EDITION, 2006, s. 376.

⁷⁶ *Důvodová zpráva k ZVTTP* [online]. justice.gov.sk, [cit. 8. srpna 2013]. Dostupné na <http://wwwold.justice.sk/kop/pk/2005/pk05020_04.pdf>.

⁷⁷ Tamtéž

s předchozím TZ účinným do 31.12.2009. Nutno dodat, že význam právního termínu přečin je v obou právních úpravách stejný. Jak jsem již zmiňoval v kapitole 3.3.1., domnívám se, že zákonný prostor pro ukládání trestu OPP je v české právní úpravě vymezen příliš široce a připadá mi nepochopitelné, že nový TZ tento prostor oproti předchozímu TZ ještě rozšířil, ačkoli judikatura Nejvyššího soudu ČR má opačné tendence.⁷⁸

Další zásadní odchylku oproti české právní úpravě spatřuji v zákonném požadavku souhlasu pachatele s uložením trestu povinné práce, což považuji za jednu z nesporných výhod slovenské právní úpravy tohoto trestu, když se domnívám, že by bylo do budoucna vhodné i do české právní úpravy souhlas pachatele s uložením trestu OPP uzákonit a to i s ohledem na znění mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána viz kap 3.2. Pro zajímavost rovněž uvádím i opačný názor Lýdie Tobiášové, která pokládá stanovisko pachatele k uložení trestu OPP v české právní úpravě za dostatečné, když toto by upřednostnila před výslovným souhlasem pachatele, který vyžaduje slovenská právní úprava k uložení trestu PP.⁷⁹

Mírnou odchylku spatřuji taktéž v možné výměře trestu OPP, resp. povinné práce, kdy slov. TZ umožňuje tento trest uložit ve výměře 40 až 300 hodin a český TZ ve výměře 50 až 300 hodin, ale tuto odlišnost v právních úpravách považuji za zanedbatelnou.

S účinností novely TZ č. 330/2011 Sb. byla v českém TZ prodloužena lhůta pro výkon trestu OPP z jednoho roku na dva roky, tedy i tady můžeme konstatovat odlišnost české a slovenské právní úpravy.

Rozdílnost v právních úpravách trestu OPP, resp. povinné práce, nalézám taktéž v tom, že se v českém TZ do doby dvou let pro výkon OPP započítává doba, po kterou se odsouzený zdržoval v cizině. Ve slovenském TZ se tato doba do lhůty jednoho roku pro výkon trestu povinné práce nezapočítává, stejně tomu tak bylo i v předchozím českém TZ.

V § 55 odst. 4 slov. TZ, ve kterém je stanoveno, jestliže pachatel v době výkonu trestu povinné práce nevedl řádný život, nebo zaviněně nevykonal práce v určeném rozsahu, nebo nesplnil uložené omezení či povinnosti, soud přemění trest povinné práce nebo jeho zbytek na trest odnětí svobody tak, že za každé dvě hodiny nevykonané práce nařídí den nepodmíněného trestu odnětí svobody a zároveň rozhodne o způsobu výkonu tohoto trestu.

I v tomto ustanovení slov. TZ spatřuji značnou podobnost s úpravou trestu OPP, kterou obsahoval předchozí TZ účinný do 31.12.2009, když jedinou rozdílnost vidím v tom,

---

⁷⁸ Blíže viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2001, sp. zn. 7 Tz 39/2001

⁷⁹ TOBIÁŠOVÁ, Lýdia. Trest povinnej práce. *Justičná revue*, 2008, roč. 60, č. 8-9, s. 1172.

že ve slov. TZ byly rozšířeny důvody přeměny trestu povinné práce o nesplnění uložených omezení či povinností.

Ale pokud ustanovení § 55 odst. 4 slov. TZ porovnáme se současnou právní úpravou, která je obsažena v TZ, zjistíme, že v českém TZ jsou podmínky přeměny trestu OPP oproti slovenskému TZ stanoveny širěji. V té souvislosti dále uvádím, že výčet případů, ve kterých je možné přeměnit trest OPP, je v české právní úpravě uveden demonstrativně, když ve slovenské právní úpravě je tento výčet uveden taxativně, což je z mého pohledu rovněž zajímavé, když v tomto ohledu pokládám užití demonstrativního výčtu za vhodnější. Pro zajímavost uvádím, že právě taxativní výčet případů, na základě kterých je možné trest povinné práce přeměnit, byl rovněž jednou z příčin problému, na který ve své odborné publikaci odkazoval Stanislav Sojka, který poukazyval na nemožnost přeměny trestu povinné práce v případech, kdy se odsouzený snaží vyhnout výkonu trestu tak, že po nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku změní místo bydliště a nové místo bydliště nenahlásí, a tedy mu nemůže být řádně doručena výzva, aby se dostavil k projednání podmínek výkonu trestu povinné práce k probačnímu úředníkovi, když právě řádné doručení výzvy bylo k přeměně trestu nezbytné.⁸⁰

Poslední hmotněprávní rozdíly v obou právních úpravách trestu OPP, resp. povinné práce, nalezneme v přeměně trestu OPP, resp. povinné práce, na trest odnětí svobody, když v té souvislosti nutno uvést, že slovenská právní úprava neumožňuje trest povinné práce přeměnit na jiný trest než trest odnětí svobody. Rovněž je vhodné podotknout, že trest povinné práce nemůže být podle slovenské právní úpravy uložen v případech, kdy peněžitý trest není řádně vykonáván. Můžeme tedy konstatovat, že ve slovenské právní úpravě trest povinné práce zůstal ryze alternativním trestem k trestu odnětí svobody, když dále není využíván jako alternativní trest k alternativním trestům.

K možné přeměně trestu povinné práce na trest odnětí svobody souvisí rovněž poslední hmotněprávní rozdíl, který jsem chtěl zmínit, a to je způsob přepočtu neodpracovaných hodin OPP, resp. povinné práce, na trest odnětí svobody. Ve slov. TZ nalezneme stejný způsob přepočtu jako v předchozím českém TZ, tj. za každé dvě neodpracované hodiny jeden den odnětí svobody, kdežto v současném českém TZ je tento způsob stanoven tak, že každá neodpracovaná hodina se rovná jednomu dni trestu odnětí svobody.

---

⁸⁰ Blíže viz SOJKA, Stanislav. Trest povinnej práce a problémy s premenou tohoto trestu. *Justičná revue*, 2008, roč. 60, č. 5, s. 812-813.

Procesněprávní úpravu trestu povinné práce nalezneme v zákoně o výkonu trestu povinné práce, na který ve svém § 422 přímo odkazuje zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, ve znení neskorších predpisov. Výkon trestu povinné práce má v zásadě totožné rysy s českou právní úpravou, a proto v obou právních úpravách neshledávám podstatné rozdíly.

Z výkonu povinné práce, který je upraven v ZVTPP, bych jen rád upozornil na ustanovení § 2 odst. 3 slov. TZ, ve kterém je stanovena 20 hodinová minimální hranice počtu odpracovaných hodin měsíčně, která je stanovena za účelem zabezpečit plynulost výkonu tohoto trestu.⁸¹ Ačkoli v české právní úpravě již zmíněnou minimální hranici nenalezneme, nedomnívám se, že by její zakotvení přineslo zásadní přínos pro výkon trestu OPP. Jen připomínám, že v České republice odsouzený musí vykonávat trest OPP v souladu se stanoveným harmonogramem.

3.10. POLSKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU OMEZENÍ SVOBODY

3.10.1. Hmotněprávní úprava trestu omezení svobody

Předně nutno uvést, že polská právní úprava samostatný trest, nám známý jako trest OPP, nezná, když tresty, které mohou být pachateli trestného činu uloženy podle Kodeksu karnego ze dne 6.6.1997 (KK), jsou dle čl. 32 peněžitý trest, trest omezení svobody, trest odnětí svobody, trest odnětí svobody na 25 let a trest doživotí. K výše uvedenému dále uvádím, že jsem záměrně slovní spojení Kodeks karny nepřekládal jako trestní zákon, aby níže připojený výklad a případné srovnání české a polské právní úpravy nebylo nesrozumitelné, resp. matoucí.

Z výše uvedeného by se mohlo zdát, že polská právní úprava trest spojený s výkonem pracovní povinnosti nezná, když opak je pravdou. Ze čl. 34 odst. 2 KK je patrné, že odsouzený během výkonu trestu omezení svobody má povinnost vykonávat veřejně prospěšné práce, nesmí bez souhlasu soudu měnit adresu trvalého pobytu a má povinnost informovat o průběhu trestu. Tedy dojdeme k závěru, že polská právní úprava má výkon veřejně prospěšné práce spojený s trestem omezení svobody, když trest veřejně prospěšné práce nemůže být uložen jako samostatný trest.

Na úvod zmiňuji, že trest omezení svobody může být uložen v případech, kdy je možné pachateli uložit trest odnětí svobody s horní hranicí do 5 let, vyjma případů, kdy byl pachateli

---

⁸¹ *Důvodová zpráva k ZVTPP* [online]. justice.gov.cz, [cit. 1. ledna 2011]. Dostupné na <http://www.justice.gov.sk/kop/pk/2005/pk05020_04.pdf>.

v minulosti uložen trest odnětí svobody v minimální délce 6 měsíců za úmyslný trestný čin bez možnosti stanovení podmíněného výkonu (čl. 58 odst. 3, 4 KK).

Je rovněž zajímavé, že doba trestu omezení svobody může být uložena nejméně na jeden měsíc a nejvíce na jeden rok, pokud zákon nestanoví jinak. V té souvislosti uvádím, že v případech kdy zákon umožňuje mimořádné zvýšení trestu, tak trest omezení svobody může být uložen v maximální výměře do dvou let (čl. 38 odst. 2 KK). Trest omezení svobody se ukládá v celých měsících (čl. 34 odst. 1 KK).

K výše uvedenému zmiňuji, že v rámci trestu omezení svobody jsou veřejně prospěšné práce vykonávány v rozsahu od 20 do 40 hodin měsíčně, když v tomto směru můžeme pozorovat jistou podobnost se slovenskou právní úpravou trestu povinné práce, dle které je minimální rozsah výkonu trestu povinné práce 20 hodin měsíčně. Slovenská právní úprava maximální měsíční rozsah trestu povinné práce neobsahuje. České trestní právo minimální měsíční rozsah trestu OPP nestanoví, když v tomto směru může být slovenská i polská právní úprava do jisté míry inspirativní.

Z výše uvedeného můžeme rovněž konstatovat, že trest omezení svobody může být uložen nejvíce v rozsahu 480 hodin a nejméně v rozsahu 20 hodin, když nejkratší doba výkonu může být jeden měsíc a nejdelší doba výkonu tohoto trestu může být uložena v délce jednoho roku, pokud zákon nestanoví jinak. V té souvislosti rovněž nutno podotknout, že výše uvedený maximální a minimální rozsah hodinové výměry trestu omezení svobody platí za předpokladu, že doba výkonu trestu omezení svobody bude uložena v rozmezí jednoho měsíce až jednoho roku.

Při srovnání maximálního rozsahu trestu omezení svobody s možným rozsahem trestu OPP, když tento je v české právní úpravě omezen hranicí 300 hodin (pro zajímavost uvádím, že trest OPP byl možný uložit i v maximální hranici 400 hodin, což umožňoval předchozí TZ účinný do 31.12.2009), tak dojdeme k závěru, že ačkoliv sledujeme v české právní úpravě snížení maximální hodinové výměry trestu OPP, tak polská právní úprava je co do možného rozsahu trestu omezení svobody přísnější. Dále můžeme rovněž konstatovat, že polská právní úprava je i, co se týče možné maximální hodinové výměry trestu omezení svobody, přísnější než slovenská právní úprava trestu povinné práce, dle které může být trest povinné práce uložen v nejvyšší výměře 400 hodin. K výše uvedenému je rovněž zajímavé podotknout, že maximální délka výkonu trestu omezení svobody je zpravidla jeden rok, což je stejné jako u slovenské právní úpravy výkonu trestu povinné práce a české právní úpravy trestu OPP účinné do 30.11.2011, když současná zákonná právní úprava umožňuje stanovit výkon trestu OPP nejdéle ve lhůtě dvou let.

K trestu omezení svobody je nutné uvést, že výkon veřejně prospěšné práce nemusí být jeho obligatorní součástí, když je na soudu, zda uloží povinnost veřejně prospěšné práce vykonat, nebo tuto povinnost nahradí tím, že odsouzenému stanoví srážky od 10 do 25 % z měsíční mzdy na veřejně prospěšnou činnost stanovenou soudem. V případě, že se soud rozhodne uložit trest omezení svobody se stanovenými měsíčními srážkami ze mzdy, jak je výše uvedeno, tak během výkonu trestu nesmí odsouzený bez povolení soudu ukončit pracovní poměr (čl. 35 odst. 2 KK). Pro správné pochopení výše uvedeného doplňuji, že i v případě, že bude trest omezení svobody spojen s měsíčními srážkami ze mzdy, tak pro odsouzeného rovněž platí zákaz změny adresy pobytu bez souhlasu soudu a povinnost informační, jak jsem již výše uváděl. Z výše uvedeného je patrné, že stanovení srážek ze mzdy je možné odsouzenému uložit pouze za předpokladu, že je v pracovním poměru a tedy, že je výdělečně činný. Výše uvedená polská právní úprava uložení měsíčních srážek ze mzdy místo povinnosti konat veřejně prospěšné práce je originální, když tuto neobsahuje jak český, tak ani slovenský TZ. V té souvislosti uvádím, že trest omezení svobody spojený s měsíčními srážkami považuji za mírnější formu trestu než trest omezení svobody spojený s výkonem veřejně prospěšné práce, a to zejména z důvodu, že tato forma trestu má blíže k peněžitému trestu, když tento je v české právní úpravě v hierarchii trestů níže než trest OPP a dále, že strhávání určité peněžité sumy měsíčně ve výši od 10 do 25 % ze mzdy považuji z pohledu odsouzeného za přijatelnější, než obětovat 20 až 40 hodin měsíčně ze svého volného času.

3.10.2. Výkon trestu omezení svobody spojený s výkonem veřejně prospěšné práce

Právní úpravu výkonu trestu omezení svobody nalezneme v zákoně ze dne 6.6.1997, který se nazývá Kodeks karny wykonawczy (KKW). Pokud přejdeme k samotnému výkonu trestu omezení svobody, tak hned úvodem zjistíme, že tento trest je ukládán s cílem v odsouzeném probudit vůli po nápravě, uvědomit si pocit odpovědnosti za své chování a rovněž dodržovat právní zvyklosti. Jelikož je odsouzený povinen v době výkonu trestu omezení svobody vykonávat veřejně prospěšné práce, tedy pokud mu byly soudem v rámci trestu omezení svobody uloženy, tak je mu uložena povinnost tyto řádně vykonávat a dodržovat v místě výkonu těchto prací pořádek a disciplínu (čl. 53 odst. 1, 2 KKW).

Místo výkonu trestu omezení svobody je zpravidla vázáno na místo bydliště odsouzeného, když pouze na základě vážných důvodů může být určeno místo jiné. V takovém případě je odsouzenému určeno místo v okolí jeho bydliště (čl. 55 odst. 1 KKW).

Co se týče kontroly výkonu uloženého trestu, tak tuto má na starosti soudní kurátor (pro lepší představu můžeme uvést, že funkce soudního kurátora je obdobná jako funkce probačního úředníka v českém trestním právu při výkonu trestu), kterému je zaslána ze strany soudu kopie soudního rozhodnutí, kterým byla uložena povinnost výkonu neplacených veřejně prospěšných prací. Soudní kurátor musí ve lhůtě sedmi dnů od doručení výše uvedeného rozhodnutí zaslat odsouzenému výzvu za účelem domluvy schůzky, na které budou projednány bližší podmínky výkonu veřejné prospěšné práce, a poučit ho o jeho právech a povinnostech a následcích řádného nekonání uloženého trestu. Po projednání podmínek výkonu trestu soudní kurátor stanoví druh, místo a začátek výkonu veřejně prospěšné práce, když o tomto neprodleně informuje příslušný orgán obce a subjekt, pro nějž bude práce vykonávána (čl. 57 odst. 1 KKW). Nutno uvést, že v kompetenci soudního kurátora, je ve výjimečných případech, změnit druh, místo a termín započetí výkonu veřejně prospěšné práce.

Začátek výkonu trestu omezení svobody spojeného s výkonem veřejně prospěšné práce začíná dnem, kdy odsouzený započal s výkonem práce. Odsouzený může uložený trest vykonávat i ve dnech zákonného volna a pracovního klidu u příslušného subjektu, u kterého je trest vykonáván (čl. 57 KKW).

V případě, kdy odsouzený nespolupracuje se soudním kurátorem, např. nedostaví se k projednání podmínek výkonu veřejně prospěšné práce, případně sdělí soudnímu kurátorovi, že s výkonem veřejně prospěšné práce nesouhlasí, je povinností kurátora kontaktovat soud za účelem nařízení náhradního trestu. Výše uvedeným způsobem soudní kurátor rovněž postupuje i v případech, kdy odsouzený se vyhýbá výkonu veřejně prospěšné práce, nezačne s jejím výkonem ve stanoveném termínu a rovněž v případech, kdy odsouzený nerespektuje omezení stanovená soudem.

3.10.3. Subjekty, pro které jsou veřejně prospěšné práce vykonávány, a jejich povinnosti

Příslušný orgán obce (fojt, starosta, primátor) stanoví místa, kde mohou být vykonávány veřejně prospěšné práce. Je zajímavé podotknout, že polská právní úprava rozděluje subjekty, pro které mohou být veřejně prospěšné práce vykonávány na ty, co mají povinnost umožnit odsouzenému povinné práce vykonat a na ty, pro které odsouzený veřejně prospěšné práce vykonává pouze s jejich souhlasem. Do první zmíněné skupiny patří zejména státní subjekty a obchodní společnosti, na kterých má výhradní zastoupení stát, obec, okres nebo vojvodství, když do této skupiny patří i subjekty, který byly založeny státem, obcí,

okresem nebo vojvodstvím. Do druhé skupiny patří zejména nadace, spolky, jiné společensky prospěšné instituce a například i organizace poskytující charitativní pomoc, ale instituce zabývající se vzděláním, vědou a kulturou (čl. 56 KKW).

K výše uvedenému rovněž nutno podotknout, že ministr spravedlnosti ve spolupráci s ministrem vnitra a administrativy a ministrem práce a sociálních věcí stanoví nařízením příslušným orgánům obce způsob určování subjektů povinných umožnit výkon veřejně prospěšné práce a nařízením upraví chod těchto subjektů, když tak učiní i u subjektů, u kterých jsou veřejně prospěšné práce vykonávány s jejich svolením, v rozsahu výkonu tohoto trestu. Dále ministr spravedlnosti ve spolupráci s výše uvedenými ministry upraví nařízením i přidělování práce, kontrolu odsouzených, stanoví přípustnou denní délku výkonu práce, přičemž vezme v potaz zajištění podmínek pro řádný výkon trestu omezení svobody a veřejně prospěšné práce (čl. 58 odst. 3 KKW).

Příslušný orgán obce průběžně informuje soudního kurátora o volných místech pro odsouzené, o druhu práce, o kontaktních osobách odpovědných za organizaci práce a její průběh, tedy soudní kurátor při stanovení druhu veřejně prospěšné práce a místa jejího výkonu vychází z aktuálních potřeb v dané oblasti.

Osoby odpovědné za organizaci práce a její průběh mají povinnost informovat soudního kurátora o důležitých okolnostech týkajících se výkonu práce a chování odsouzeného, dále jej informují o termínu začátku a ukončení práce odsouzeným, počtu odpracovaných hodin, druhu vykonávané práce, nedostavení se do práce, nevykonání určené práce, překážkách znemožňujících výkon uložené práce, opuštění práce bez souhlasu a každém nesvědomitém výkonu uložené práce a trvalém porušování pracovního pořádku a disciplíny (čl. 58 odst. 2 KKW). Na základě výše uvedeného je zřejmé, že tyto osoby mají při kontrole výkonu veřejně prospěšné práce zásadní roli, když jsou v přímém kontaktu s odsouzeným, mohou pozorovat jeho chování a dohlížet na řádný výkon veřejně prospěšné práce.

Je důležité podotknout, že odsouzení, kteří v rámci trestu omezení svobody vykonávají bezplatné veřejně prospěšné práce, jsou pro případ nešťastných nehod pojištěni, když toto pojištění hradí stát. Podrobnosti týkající se pojištění odsouzených upraví nařízením ministr spravedlnosti, který stanoví oprávněným subjektům jak minimální, tak i maximální výši pojištění, které může být sjednáno (čl. 56a KKW).

3.10.4. Výkon trestu omezení svobody srážkami ze mzdy

Pokud jsou odsouzenému, namísto povinnosti vykonávat určenou veřejně prospěšnou práci, nařízeny srážky ze mzdy za vykonávanou práci, pak soud zašle kopii tohoto rozhodnutí zaměstnavateli odsouzeného. Zároveň ho rovněž informuje, komu jsou příslušné srážky určeny a kam mají být vypláceny. Při výkonu srážek ze mzdy je odsouzenému strhávána ze mzdy přesně stanovená část, když o průběhu výkonu trestu je soud i nadále informován. Co se týče nákladů spojených s převodem peněžních částek, tak tyto se odečítají z prováděných srážek (čl. 59 KKW).

Nutno podotknout, že stejně jako u trestu omezení osobní svobody spojeného s výkonem veřejně prospěšné práce začátek výkonu trestu spojeného se srážkami ze mzdy začíná prvním dnem období, za které budou srážky provedeny.

3.10.5. Změna výkonu trestu omezení svobody, porušování podmínek výkonu trestu omezení svobody

S ohledem na skutečnost, že trest omezení svobody je spojený s povinností vykonávat veřejně prospěšné práce, resp. se srážkami ze mzdy, je vhodné podotknout, že ve výjimečných případech je soud oprávněn změnit formu výkonu trestu omezení svobody. Mechanismus změny formy výkonu trestu omezení svobody je stanoven tak, že 20 hodin veřejně prospěšné práce odpovídá 10 % mzdy. Pro úplnost uvádím, že nařízená práce nesmí překročit 40 hodin v měsíci (čl. 63a KKW).

Na základě výše uvedeného můžeme konstatovat, že změna formy výkonu trestu omezení svobody má své uplatnění v případech, kdy odsouzený řádně vykonával bezplatně veřejně prospěšné práce spojené s uloženým trestem omezení svobody, když následně se mu naskytla možnost řádného zaměstnání a rovněž i v opačném případě, kdy odsouzený nezaviněně ukončil pracovní poměr v době, kdy trest omezení svobody ještě nebyl řádně vykonán.

Z výše uvedeného je tedy možné dovodit, že trest omezení svobody spojený s výkonem veřejně prospěšné práce je ukládán zejména v případech, kdy odsouzený je nezaměstnaný a dále, že forma výkonu uloženého trestu spojeného s výkonem veřejně prospěšné práce bude změněna v případech, kdy odsouzený si v období výkonu veřejně prospěšné práce nalezne zaměstnání. Jsem toho názoru, že možnost změny formy výkonu trestu omezení svobody je velice přínosná, a to zejména s ohledem na resocializaci pachatele po řádném výkonu trestu omezení svobody. Je tedy na odsouzeném, zda bude vykonávat

veřejně prospěšné práce bezplatně, nebo zda si nalezne zaměstnání a bude mu strhávána pouze část jeho mzdy, kterou za práci obdrží. Závěrem můžeme dodat, že ke změně formy výkonu trestu omezení svobody dojde tehdy, kdy je na straně odsouzeného předpoklad řádného budoucího pokračování výkonu uloženého trestu.

K úpravě trestu omezení svobody může dojít i v případě, kdy odsouzený uložený trest řádně vykonává, v takovém případě může soud snížit stanovený počet hodin veřejně prospěšné práce v měsíci, resp. snížit měsíční srážky z odměny, když v tomto směru je limitován pouze zákonným minimem (čl. 61 KKW).

Závěr této podkapitoly jsem si vyčlenil pro polskou právní úpravu, která se věnuje přeměně výkonu trestu omezení svobody v trest odnětí svobody, když tato se užije v případech, kdy se odsouzený vyhýbá výkonu trestu omezení svobody nebo uloženým povinnostem. V takových případech soud nařídí vykonání náhradního trestu odnětí svobody. Pokud odsouzený již část trestu omezení svobody vykonal, soud nařídí vykonání náhradního trestu odnětí svobody v rozsahu odpovídajícímu části trestu omezení svobody, která odsouzeným nebyla vykonána. Mechanismus přeměny trestu omezení svobody v trest odnětí svobody je stanoven, že jeden den náhradního trestu odnětí svobody je roven dvěma dnům trestu omezení svobody.

Soudního jednání, jehož předmětem je přeměna trestu omezení svobody na trest odnětí svobody, je oprávněn se zúčastnit státní zástupce, soudní kurátor, odsouzený a jeho obhájce. Proti rozhodnutí o přeměně trestu omezení svobody je přípustné odvolání (čl. 65 KKW).

O změně formy výkonu trestu omezení svobody, o přeměně trestu omezení svobody na výkon trestu odnětí svobody a také o předčasném ukončení uloženého trestu omezení svobody může být rozhodováno rovněž na návrh soudního kurátora.

3.10.6. Odklad a přerušení výkonu trestu omezení svobody

Soud může odložit výkon trestu omezení svobody na dobu maximálně 6 měsíců, pokud by okamžitý výkon trestu omezení svobody měl vážný dopad na odsouzeného nebo jeho rodinu. Rovněž důvodem odložení výkonu trestu může být nástup do činné vojenské služby, když v tomto případě není stanovena doba, na kterou může být výkon trestu odložen.

V případě, že pomine důvod, pro který byl výkon uloženého trestu odložen, nebo v případě, že odsouzený zneužívá odkladu výkonu trestu za jiným účelem, než pro který byl tento trest uložen soud je oprávněn zrušit odklad výkonu trestu.

Výkon uloženého trestu omezení svobody bude přerušeno, zejména v případech, kdy na straně odsouzeného nastanou přechodné zdravotní podmínky, které mu výkon trestu znemožní, když o přerušení výkonu trestu rozhoduje soud. Soud přeruší výkon trestu do doby, než se zdravotní stav odsouzeného zlepší. Rovněž může být trest omezení svobody přerušeno z důvodu, které byly uvedeny u odkladu výkonu trestu omezení svobody v odstavci prvním, když v takovém případě soud výkon trestu omezení svobody odloží až na dobu jednoho roku. Proti rozhodnutí soudu, kterým bylo rozhodnuto ve věci přerušení trestu, je přípustné odvolání.

4. DOMÁCÍ VĚZENÍ

4.1. CHARAKTERISTIKA

S přijetím TZ byla do české právní úpravy zavedena nová alternativa k trestu odnětí svobody trest domácího vězení (DV). Ačkoliv se z úvodní věty může zdát, že trest DV je v našem právním řádu institutem zcela novým, je nutné zdůraznit, že opak je pravdou. Institut DV byl jako alternativa vězení prvního stupně využíván v zákoně č. 117 z roku 1852, ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, který byl účinný až do r. 1950.⁸² Pro upřesnění tedy můžeme konstatovat, že trest DV se vrátil do našeho právního řádu po 60 letech.

Pokud nahlédneme na historii trestu DV více ze široka, zjistíme, že myšlenka na omezení svobody pohybu na místo svého bydliště, je stará jako lidstvo samo. V historii najdeme řadu osobností, jímž byl tento trest uložen, protože byly z jakéhokoli důvodu politicky či společensky nepohodlní a současně bylo netaktické je odsoudit k trestu odnětí svobody. Za své názory byl v domácím vězení Galileo Galilei v roce 1633. Domácí vězení rovněž absolvoval Napoleon Bonaparte na ostrově Svaté Heleny. A pokud nahlédneme do historie Československa, zjistíme, že prvky DV byly použity v případě kardinála Josefa Berana.⁸³

Kořeny moderního pojetí tohoto druhu trestu sahají do osmdesátých let 20. století do USA, kde bylo již v roce 1986 využito elektronické monitorování. Do Evropy elektronické monitorování dorazilo o více než dekádu později. Pokud bychom srovnali účel trestu DV na americkém kontinentě a v Evropě, je nutné zdůraznit, že americké pojetí tohoto druhu trestu mělo punitivní charakter, kdežto v Evropě se spíše sledovala nápravná funkce tohoto druhu trestu. ČR se přijetím trestu DV zařadila k vyspělým státům Evropy, jako jsou např. Velká Británie, Francie, Nizozemí a Švédsko, ve kterých je již tento trest využíván.⁸⁴

Ze systematického zařazení trestu DV hned za trest odnětí svobody dle § 52 TZ, můžeme dovodit, že trest DV je druhým nejpřísnějším trestem, který TZ dovoluje uložit. Zákonodárce tímto systematickým zařazením trestu DV za trest odnětí svobody jen zdůrazňuje jeho budoucí využití, když v důvodové správě uvádí, že trest DV bude především

---

⁸² KALVODOVÁ, Věra. Domácí vězení – jedna z možných alternativ odnětí svobody? In KANDALEC, Pavel a kol. (ed.). *Dny veřejného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 679.

⁸³ ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. 1. vydání. Praha: Portál, 2010, s. 149-150.

⁸⁴ HOŘÁK, Jaromír. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených, *Trestní právo*, 2005, roč. X, č. 12, s. 8.

alternativou nepodmíněného trestu odnětí svobody, kdy nestačí jen podmíněné odsouzení.⁸⁵ Se systematickým zařazením trestu DV mezi trest odnětí svobody a obecně prospěšné práce můžeme také souhlasit z pohledu intenzity zásahu do soukromí a také s ohledem na možnost jeho přeměny na trest odnětí svobody, když trest odnětí svobody zůstává jediným trestem, na který lze trest DV přeměnit. K tomu dodávám, že v systému přeměny trestu DV na trest odnětí svobody můžeme shledat stejné prvky jako u přeměny trestu obecně prospěšné práce na trest odnětí svobody. Na základě výše uvedeného můžeme dojít k závěru, že přeměna trestu obecně prospěšné práce byla pro způsob přeměny trestu DV inspirativní.

Systematickému zařazení trestu DV podle § 52 TZ rovněž odpovídá skutečnost, že úspěšné vykonání trestu DV, není na rozdíl od vykonání jiných alternativních trestů, spojeno se vznikem fikce neodsouzení, a to ani při odsouzení za nedbalostní delikt, jako je tomu např. u peněžitého trestu. Výše uvedená skutečnost se však netýká mladistvých pachatelů, protože podle § 35 odst. 6 ZSM se na mladistvého, který vykonal trestní opatření DV, nebo u něhož bylo od výkonu tohoto opatření pravomocně upuštěno, hledí, jako by nebyl odsouzen.⁸⁶

Pro zajímavost uvádím, že systematickému zařazení trestu DV do výčtu druhů trestů podle jejich závažnosti, koresponduje i empirickým výzkumům mezi odsouzenými k tomuto druhu trestu ve státech, které jej aplikují. Pozoruhodné je, že ne zcela zanedbatelné procento odsouzených (cca 15 %), tento druh trestu vnímá jako daleko přísnější než je trest odnětí svobody a po zkušenostech s výkonem obou druhů trestů by v případě nového odsouzení jednoznačně preferovali trest odnětí svobody.⁸⁷

4.2. OBSAH TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Obsah trestu DV je vymezen v § 60 odst. 3 TZ, ve kterém je uvedeno, nestanoví-li soud v rozsudku jinak, trest DV spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období, nebrání-li mu v tom důležité důvody. Zákonodárce za důležité důvody zejména považuje: výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku onemocnění odsouzeného nebo jeho úrazu. V případě, že se odsouzený bude nacházet v důsledku onemocnění či úrazu v péči poskytovatele zdravotních služeb, má poskytovatel

---

⁸⁵ *Důvodová zpráva k návrhu nového TZ* [online]. psp.cz, [cit. 7. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>>.

⁸⁶ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 310-311.

⁸⁷ KRÁL, Vladimír. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 7, č. 8, s. 236.

zdravotních služeb povinnost o tomto informovat orgán činný v trestním řízení na jeho vyžádání.

Ze zákona je povinností soudu při uložení trestu DV stanovit časové období, ve kterém je odsouzený povinen se zdržovat v určeném obydlí nebo jeho části, v pracovních dnech, ve dnech pracovního klidu a pracovního volna s přihlédnutím zejména k jeho pracovní době a k času potřebnému k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí, aby při zajištění všech nezbytných potřeb odsouzeného a jeho rodiny ho přiměřeně postihl na svobodě. Soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna (§ 60 odst. 4 TZ).

S ohledem na uvedené je nutné upozornit na novelu TZ č. 330/2011, která s účinností od 1.7.2011 zásadním způsobem pozměnila právní úpravu trestu DV, když tato se dotkla i výše uvedeného zákonného ustanovení. V původní právní úpravě byla stanovena povinnost odsouzeného zdržovat se v určeném obydlí v době od 20:00 do 5:00 hodin, nebrání-li mu v tom důležité důvody a není-li stanoveno v soudním rozsudku jinak.

K výše uvedenému si dovoluji uvést část důvodové zprávy k novému TZ, ze které je patrné, že podle původního znění zákonné úpravy, tedy ze znění platného do 30.6.2011, byl soud oprávněn vymezení času, kdy se odsouzený má zdržovat ve svém obydlí, pozměnit tak, aby odpovídalo zvláštnostem konkrétního případu, což je projevem zásady soudní individualizace trestu.⁸⁸

Soud není omezen ani časovým vymezením, ani počtem hodin, který vyplývá ze zákonné úpravy (arg. slova „nestanoví-li v rozsudku jinak“), když je povinen vyměřit trest DV vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele. V odborné literatuře můžeme rovněž nalézt, že nelze bezvýjimečně trvat na tom, aby určení hodin, ve kterých se má pachatel zdržovat ve stanoveném obydlí v pracovních dnech, bylo vázáno zákonnou úpravou, a to ani, pokud jde o počet hodin v tom směru, že by soud nesměl přesáhnout jejich výměru v jednom pracovním dni. Lze totiž připustit, že při zachování již zmíněného obecného zákonného rámce trestu DV a dodržení základních zásad a zákonných ustanovení pro ukládání trestů, bude v pracovních dnech stanoven větší počet hodin oproti umožnění určitých aktivit v rámci dnů pracovního volna.⁸⁹

---

⁸⁸ *Důvodová zpráva k návrhu nového TZ* [online]. psp.cz, [cit. 7. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>>.

⁸⁹ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*, s. 721.

Ačkoliv jsem byl přesvědčen, že původní právní úprava výše uvedeného ustanovení nebude v aplikační praxi nejmenším problémem, a to i s ohledem na výše uvedené znění důvodové zprávy k novému TZ, byl jsem překvapen její novelizací zákonem č. 330/2011 Sb., když právě z důvodu potřeb aplikační praxe k této novele došlo, jelikož se hodinová demonstrativní specifikace (od 20:00 hodin do 5:00 hodin) ukázala v praxi jako příliš návodná pro soudní rozhodování, a to i přes to, že i podle původní právní úpravy soud mohl rozhodnout v rozsudku jinak a vymežit dobu odlišně. Novelizované znění právní úpravy již zcela jasně ponechává na rozhodnutí soudu, aby podle konkrétních podmínek u každého jednotlivého odsouzeného vymežil dobu výkonu trestu. Na druhé straně, jelikož se v případě trestu DV jedná o trest, který nahrazuje trest odnětí svobody, je zapotřebí, aby tento trest byl dostatečně důrazný a pokryl náležitě dobu, kterou by jinak odsouzený věnoval svým rekreačním nebo jiným aktivitám.⁹⁰

Výše uvedené zdůvodnění potřeby novelizace hodinové demonstrativní specifikace (od 20:00 hodin do 5:00 hodin), když tato údajně vyvstala z aplikační praxe, pokládám poněkud za nepřesvědčivé až neopodstatněné, to zejména s ohledem na skutečnost, že k této změně došlo s účinností od 1.7.2011, když z dostupných údajů je zřejmé, že v prosinci 2011 byl trest DV celkem uložen pouze ve 366 případech⁹¹, tedy je vůbec otazné, na základě kolika aplikačních případů dospěl zákonodárce k závěru právní úpravu novelizovat.

V návaznosti na výše uvedené rovněž uvádím, že s účinností novely TZ č. 330/2011 Sb. byl upřesněn jeden z demonstrativních důležitých důvodů, které brání odsouzenému zdržovat se v určeném obydlí. Tímto mám na mysli případ, kdy se odsouzený nachází v péči poskytovatele zdravotních služeb v důsledku svého onemocnění, když tento důvod byl novelou rozšířen o sousloví „nebo úrazu“. Již při psaní své diplomové práce na téma Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody na jaře roku 2011 jsem si kladl otázku, zda je možné pod slovo onemocnění podřadit i hospitalizaci odsouzeného v důsledku zlomení dolní končetiny, tedy úrazu, resp. zda je tedy možné zlomeninu, resp. úraz, podřadit pod slovo onemocnění? S ohledem na doplnění zákonné úpravy je tedy zřejmé, že výše uvedená otázka nebyla domnělým problémem pouze pro mne, ale i reálným nedostatkem zákonné úpravy, který vyvstal z aplikační praxe, když tento byl odstraněn již zmíněnou novelou TZ č. 330/2011 Sb.

---

⁹⁰ *Důvodová zpráva k návrhu zákona 330/2011 Sb.* [online]. psp.cz, [cit. 7. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=297&CT1=0>>.

⁹¹ *Vývoj uložených a nařízených trestů* [online]. psp.cz, [cit. 10. září 2013]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>.

Můžeme tedy konstatovat, že zákonodárce vymezení oprávnění soudu uložit trest DV v každém individuálním případě jinak, když tímto je umožněno vymezení trestu pro odsouzeného tak, aby bylo možné zachovat pozitivní rodinné i pracovní vazby⁹², které by byly výkonem nepodmíněného trestu odnětí svobody v lepším případě pouze narušeny a v tom horším nenávratně přetřhány. Toto oprávnění soudu považuji za velice prospěšné, protože při správné aplikaci trestu DV a patřičné snaze odsouzeného, by se odsouzený mohl vyhnout následné resocializaci do společnosti.

Nicméně je nutné podotknout, že současný rozsah trestu DV je neurčitý, což může být zejména s ohledem na požadavek jednotného a předvídatelného soudního stanovení rozsahu trestu DV, když jedinými limity pro stanovení rozsahu trestu DV jsou obecné zásady pro ukládání trestu, a to zásada humanity a zásada přiměřenosti, v praxi problematické. Bylo by proto užitečné, kdyby zákon určoval hranice, v nichž by se měla pohybovat pachatelova povinnost zdržovat se v určeném obydlí. V tomto směru by mohl být inspirativní model využívaný např. v § 18 ZSM, který stanoví maximální denní, týdenní, měsíční meze pro stanovení povinnosti vykonat obecně prospěšnou práci.⁹³

4.3. PODMÍNKY ULOŽENÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Trest DV lze uložit samostatně, nebo vedle jiného druhu trestu. Jako samostatný trest může být uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba (§ 60 odst. 2 TZ), a to i když trestní zákon na některý trestný čin takový trest nestanoví (§ 53 odst. 2 TZ).

V § 53 odst. 1 TZ jsou vymezeny regule ukládání trestu DV vedle jiného druhu trestu, které stanoví, že je vyloučeno uložení trestu DV vedle trestu odnětí svobody a obecně prospěšné práce. Podotýkám, že trest odnětí svobody lze uložit nejen nepodmíněně, ale i s podmíněným odkladem na stanovenou zkušební dobu (§ 81 až § 87 TZ), příp. i s vyslovením dohledu probačního úředníka (tzv. probace – srov. § 84 až 86 TZ).⁹⁴ Zatímco s první neslučitelností bezesporu souhlasím, protože na trest DV lze také nahlížet jako na paralelu vězení s tím rozdílem, že se vykonává na jiném místě než ve věznici.⁹⁵

---

⁹² *Důvodová zpráva k návrhu nového TZ* [online]. psp.cz, [cit. 7. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>>.

⁹³ Blíže viz ŠČERBA, Filip. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 1, s. 3.

⁹⁴ *Důvodová zpráva k návrhu nového TZ* [online]. psp.cz, [cit. 7. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>>.

⁹⁵ KRÁL: Domácí vězení..., s. 236.

Ve druhé zákonné neslučitelnosti uložení trestu DV s trestem obecně prospěšné práce spatřuji přetrvávající nedostatek současné právní úpravy. Podle mého názoru si podstaty těchto dvou alternativních trestů neodporují a jejich současným uložením by mohly být skloubeny nesporné výhody obou trestů a to zejména v případech, kdy je odsouzený nezaměstnaný. Opět mohu připomenout, že ve slovenské právní úpravě tyto tresty mohou být uloženy vedle sebe.

Trest DV je možné uložit i pro mladistvé v podobě trestního opatření domácího vězení, jež bylo do ZSM včleněno zákonem č. 41/2009 Sb. Zde je na místě zmínit skutečnost, že slov. TZ nedovoluje uložit trest DV mladistvému pachateli.

Je nutné podotknout, že zákon o ZSM neobsahuje speciální úpravu tohoto druhu trestu, a proto se pro mladistvé pachatele podpůrně použijí ustanovení TZ. Z výše uvedeného lze usuzovat, že u mladistvého se při určování okruhu provinění, za něž lze uložit DV, nepřihlíží k modifikaci podle § 31 odst. 1 ZSM.⁹⁶

Aby mohl být trest DV, resp. opatření DV, uložen, musí být nejprve naplněny níže uvedeného zákonné podmínky jeho uložení, které nalezneme v § 60 odst. 1 TZ, když podotýkám, že zákonné podmínky uložení trestu DV jsou stanoveny kumulativně.

Trest DV může být uložen pachateli přečinu, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto druhu trestu. Současně pachatel musí písemně přislíbit, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost. Pro úplnost nutné podotknout, že povinnost přislíbit součinnost při provádění kontroly výkonu uloženého trestu byla dodatečně uzákoněna novelou TZ č. 306/2009 Sb. s účinností od 1.1.2010, když původní zákonná úprava tuto podmínku uložení trestu DV neobsahovala. Pro zajímavost rovněž uvádím, že je patrné, že nutnost této novely nevyvstala z aplikační praxe, ale spíše z opomenutí zákonodárce, když trest DV vstoupil do aplikační praxe k datu 1.1.2010 stejně jako TZ. Je nutné dodat, že i když zákonné podmínky pro uložení trestu DV jsou v zákoně stanoveny kumulativně, prostor pro uložení tohoto trestu je stanoven poměrně široce.

Jako první podmínku pro uložení trestu DV, kterou zákonodárce uvádí, je podmínka spáchaní přečinu. Jelikož jsem již přečin definoval v kapitole 3.3.1., ve které pojednávám o trestu obecně prospěšné práce, nebudu se již jeho vymezením nadále zabývat.

---

⁹⁶ ŠÁMAL: Trestní zákoník I..., s. 716.

Při posuzování povahy a závažnosti trestného činu se zejména přihlédne k významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobu provedení činu a jeho následkům a k dalším důležitým okolnostem, které jsou demonstrativně vymezeny v § 39 odst. 2 TZ.

Poslední podmínkou uložení trestu DV je písemný slib pachatele, ve kterém se pachatel zavazuje, že se bude ve stanovené době zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost. Jelikož jsou podmínky pro uložení trestu DV v trestním zákoně stanoveny kumulativně, můžeme na písemný slib pachatele nahlížet jako na souhlas s jeho uložení. Pokud by pachatel písemný slib neposkytl, tak by trest DV nemohl být uložen.⁹⁷ Tímto způsobem je alespoň do určité míry odstraněna kolize s principem nedotknutelnosti obydlí odsouzeného, vyjádřená v čl. 12 Listiny. Přesto tímto způsobem není řešen problém kolize s principem nedotknutelnosti obydlí osob, se kterými odsouzený bydlí, tedy např. jeho rodinných příslušníků.⁹⁸ Bylo by rozumné uvažovat tedy o tom, že by uložení trestu DV nebylo podmíněno pouze zmíněným slibem samotného pachatele, ale např. i stanoviskem osob obývajících dané obydlí.⁹⁹ Pro zajímavost můžeme uvést, že k uložení trestu DV ve Švédsku a v Nizozemí je nejen nutný souhlas odsouzeného, ale i dospělých příslušníků jeho domácnosti.¹⁰⁰ Pro úplnost rovněž uvádím, že i polská právní úprava výkonu trestu odnětí svobody v rámci elektronického monitoringu obligatorně vyžaduje souhlas spolubydlících osob, které dosáhli plnoletosti, když bez jejich souhlasu takový výkon trestu odnětí svobody nebude povolen viz kap. 4.7.1.

Myslím, že je na místě podotknout, že by bylo vhodné souhlas pachatele požadovat i u ukládání trestu obecně prospěšné práce, protože právě v jeho nedostatku shledávám jednu z největších mezer v současné právní úpravě tohoto trestu. Písemný příslib řádného výkonu trestu obecně prospěšné práce bych považoval za zcela dostačující pro jeho uložení.

Z výše uvedeného by se mohlo zdát, že všechny podstatné kroky k uložení trestu DV činí soud, ale není tomu tak. Probační úředník je při ukládání trestu DV pravou rukou soudu, když se podílí na výběru a vyhodnocení vhodných pachatelů, zjištění jejich postoje k trestné činnosti a k zájmu odčinit vzniklé důsledky včetně konkrétních kroků k náhradě škody. Probační úředník poskytuje obviněnému informace o DV, zajišťuje a zprostředkovává jeho písemný slib. Úkolem probačního úředníka je také zjistit podmínky bydliště obviněného,

---

⁹⁷ ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny*. Praha: Leges, 2009. s. 59.

⁹⁸ Blíže viz KRAHL, Matthias. Elektronicky hlídání domácí vězení. *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 5, s. 232.

⁹⁹ ŠČERBA: Právní úprava nových..., s. 59.

¹⁰⁰ HOŘÁK: Domácí vězení..., s. 8.

jeho zaměstnání, způsob života a rovněž posoudit rodinné a sociální poměry obviněného, aby případný trest DV neznamenal zátěž pro rodinné příslušníky.¹⁰¹

K výše uvedenému mohu rovněž doplnit některé poznatky, které jsem získal od Jiřího Zatloukala. Před uložením trestu DV je zpravidla prováděno tzv. předběžné šetření, které vyústí ve zprávu probačního úředníka, je-li zvažováno uložení trestu DV trestním příkazem, nebo ve stanovisko probačního úředníka k uložení trestu DV v ostatních případech. Ačkoliv jsou tyto dva výstupy ze strany probačního úředníka pojmenovány rozdílně, jejich obsahová stránka je stejná. Samotné předběžné šetření je prováděno Probační a mediační službou ČR z podnětu soudu nebo státního zástupce, kteří probačnímu úředníkovi postoupí celý spis, nebo jeho potřebnou část a to: návrh na potrestání, příp. žalobu, výpis z rejstříku trestů a protokol o výslechu obviněného. Následně probační úředník kontaktuje obviněného za účelem domluvy první vzájemné schůzky, při které probační úředník obviněného informuje o trestu DV. Následně je uskutečněna v pořadí druhá schůzka v místě bydliště odsouzeného, kde probační úředník předběžně prověřuje vykonatelnost trestu DV zejména: zda má odsouzený bydliště, ve kterém je možné trest DV vykonat, zda je příslušenstvím bytu poštovní schránka a funkční zvonek, zda je v bytě přítomen agresivní pes a v neposlední řadě rovněž zjišťuje i stanoviska spolubydlících osob. Nutno podotknout, že v případě negativního stanoviska spolubydlící osoby s možným výkonem trestu DV nebude trest DV uložen. Probační úředník rovněž zjišťuje, jaký je vztah odsouzeného k obydlí, zda je vlastník, či nájemce, když při své návštěvě rovněž bere zřetel na dostupnost a lokalitu obydlí.¹⁰²

Pro doplnění rovněž mohu uvést, že by měl probační úředník rovněž prověřit, zdali je v předpokládaném místě výkonu trestu DV legální odběr elektřiny a dostatečný signál telefonního operátora z důvodu budoucí elektronické kontroly výkonu trestu DV.¹⁰³

Na třetí schůzce probační úředník sepíše s obviněným samotnou zprávu, příp. stanovisko k možnému uložení trestu DV, ve které buď uložení trestu DV doporučí, či nikoliv, když v případě kladného vyjádření navrhne i dobu výkonu trestu. Přílohou výše uvedených závěrů probačního úředníka je například i nájemní smlouva. Časová náročnost předběžného šetření je zpravidla 14 až 30 dnů. Nicméně si dovoluji tvrdit, že tato doba je v porovnání s přínosem tohoto institutu zanedbatelná. Pro zajímavost uvádím, že v případě, kdy se jedná o drogově závislého odsouzeného, tak zpráva, resp. stanovisko, probačního

---

¹⁰¹ ŠTERN, OUŘEDNÍČKOVÁ, DOUBRAVOVÁ: *Probace a mediace...*, s. 157.

¹⁰² Osobní rozhovor s Jiřím Zatloukalem ze dne 11.2.2013

¹⁰³ *Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: Elektronický monitoring odsouzených* [online]. pmscr.cz, [cit. 11. září 2013]. Dostupné na

<https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf>.

úředníka bude vždy negativní. Z mého pohledu bylo rovněž zajímavé zjištění, že zpráva, resp. stanovisko, probačního úředníka bývá zpravidla soudy respektováno.

Fakultativní institut předběžného šetření byl zaveden společně s trestem DV, když tento je rovněž využíván při ukládání trestu obecně prospěšné práce. Institut předběžného šetření je nesporným pozitivem, jehož důsledek se odráží v efektivitě výkonu trestu DV, když tento byl v obvodu Probační a mediační služby ČR středisko Olomouc v letech 2010 až 2012 vždy odsouzenými řádně vykonán. V té souvislosti nutno rovněž uvést, že v tomto období byl trest DV v rámci obvodu Probační a mediační služby ČR středisko Olomouc vykonáván u 12 odsouzených (2010 - 1, 2011 - 4, 2012 - 7).¹⁰⁴ K výše uvedenému je rovněž vhodné podotknout, že probační úředník může na základě provedené základní analýzy rizik a potřeb pachatele a zjištění potřeb a zájmů oběti trestného činu navrhnout soudu uložení přiměřených omezení nebo povinností obviněnému.¹⁰⁵ Do srpna 2012 bylo předběžné šetření prováděno celkem u 1543 osob, když trest DV byl uložen v necelé polovině z nich.¹⁰⁶

4.4. ULOŽENÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Trest DV může být soudem uložen jak rozsudkem, tak i trestním příkazem. Pokud soud ukládá tento alternativní trest odsuzujícím rozsudkem, může jej uložit v nejvyšší možné výměře do 2 let (§ 60 odst. 1 TZ). Ve druhém případě, kdy je tento trest uložen samosoudcem trestním příkazem, může být jeho maximální možná výměra stanovena do jednoho roku (§ 314e odst. 1 a 2 TŘ). Pokud je trest DV uložen trestním příkazem vedle peněžitého trestu, tak souhrn náhradních trestů ukládaných v souvislosti s těmito tresty nesmí přesahovat jeden rok (§ 314e odst. 4 TŘ).

Možnost uložení trestu DV trestním příkazem ve zjednodušeném řízení byla do TŘ zakotvena zákonem č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku. Současně dodávám, že k uložení trestu DV trestním příkazem zpráva probačního úředníka nebyla zapotřebí, což jsem považoval za hrubý nedostatek tehdejší právní úpravy, a to i s ohledem na skutečnost, že trest obecně prospěšné práce mohl být uložen trestním příkazem po předchozím vyžádání si zprávy probačního úředníka. Již tehdy bylo zřejmé, že tato zákonná nelogičnost musí být odstraněna, když není možné tento trest ukládat, aniž by byly před uložením trestu DV zjištěny podmínky pro jeho uložení.

¹⁰⁴ Osobní rozhovor s Jiřím Zatloukalem ze dne 11.2.2013

¹⁰⁵ *Trest domácí vězení* [online]. pmscr.cz, [cit. 10. září 2013]. Dostupné na <<https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni/>>.

¹⁰⁶ *Vývoj uložených a nařízených trestů domácího vězení* [online]. portal.justice.cz, [cit. 11. září 2013]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>.

Tento nedostatek zákonné úpravy uložení trestu DV trestním příkazem byl odstraněn novelou TŘ č. 193/2012 Sb. s účinností od 1.9.2012, když z důvodové zprávy je patrné, že se zákonodárce inspiroval právní úpravou ukládání trestu obecně prospěšné práce trestním příkazem, která se v praxi osvědčila.¹⁰⁷

Můžeme tedy shrnout, že procesní podmínky uložení trestu DV a trestu obecně prospěšné práce jsou stejné, když tyto tresty mohou být uloženy trestním příkazem po předchozím vyžádání si zprávy probačního úředníka obsahující zjištění o možnostech výkonu tohoto trestu, včetně stanoviska obviněného k uložení tohoto druhu trestu. Ve zprávě probačního úředníka k uložení trestu DV se probační úředník nevyjadřuje ke zdravotní způsobilosti obviněného, což pro výkon trestu DV není zapotřebí, když v rámci něj není vykonávána žádná pracovní povinnost. V případě, že soud ukládá trest DV trestním příkazem je ze zákona povinen přihlídnout ke zprávě probačního úředníka. Jak je z výše uvedeného zřejmé, tak výše uvedenou zákonnou povinnost hodnotím zcela pozitivně, ačkoliv je patrné, že působí drobný průtah soudního řízení, nicméně jsem přesvědčen, že je lepší klást důraz na prevenci, než následně trest DV přeměnit. V podobném duchu se vyjádřil v důvodové zprávě i zákonodárce, když konstatoval, že cílem uzákonění nutnosti vyžádání si zprávy probačního úředníka k uložení trestu DV trestním příkazem je vyloučení možnosti uložení trestu DV v nevhodných případech.¹⁰⁸

Jak jsem již zmínil výše, česká právní úprava umožňuje uložit trest DV v horní hranici do 2 let, čímž se zařadila na špici mezinárodního pořadí.¹⁰⁹ Z výzkumu, který byl prováděn ve vybraných evropských státech (Anglie a Wales, Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Nizozemí, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Švédsko), bylo zjištěno, že průměrná délka uloženého trestu DV je 3,5 měsíce.¹¹⁰ Z výše uvedeného nám vyplývá, že délka trestu DV je v Evropě ukládána v řádech několika měsíců, a proto si dovoluji tvrdit, že uložení trestu DV při samotné horní hranici bude spíše výjimkou než pravidlem. K uvedenému rovněž uvádím, že v obvodu Probační a mediační služby ČR středisko Olomouc byly v období od roku 2010 až 2012 vykonávány tresty DV ve výměře 3 až 6 měsíců, když pouze jeden trest DV dosahoval výměry 10 měsíců.¹¹¹ Na základě výše uvedeného jsem toho názoru, že maximální hranice zákonné výměry trestu DV dva roky nebude v aplikační praxi běžně využívána.

---

¹⁰⁷ *Důvodová zpráva zákona č. 193/2012 Sb.* [online]. psp.cz, [cit. 10. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>>.

¹⁰⁸ *Důvodová zpráva zákona č. 193/2012 Sb.* [online]. psp.cz, [cit. 10. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>>.

¹⁰⁹ KRÁL: Domácí vězení..., s. 236.

¹¹⁰ ŠTERN, OUŘEDNÍČKOVÁ, DOUBRAVOVÁ: *Probace a mediace...*, s. 149-150.

¹¹¹ Osobní rozhovor s Jiřím Zatloukalem ze dne 11.2.2013

Můžeme se tedy domnívat, že navrhovaná horní hranice trestu DV patrně vychází ze stejné filozofie, podle níž se v minulosti navrhoval trest obecně prospěšné práce. Vysvětlením takového postupu u obou alternativních trestů je nejspíš snaha dostat jejich označení a v co největším rozsahu zajistit, aby tyto tresty byly dostatečnou alternativou trestu odnětí svobody.¹¹²

Pro úplnost můžeme zmínit, že v TZ není uvedena spodní hranice trestu DV, což umožňuje soudu tento trest uložit v rozmezí od jednoho dne do dvou let. Nutno dodat, že zákonodárce s největší pravděpodobností nepočítá s ukládáním trestu DV v rozmezí několika dnů, když v důvodové zprávě uvádí, že trest DV bude alternativou především k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, kdy nestačí podmíněné odsouzení.

Soud může, stejně jako v případě ukládání trestu obecně prospěšné práce, uložit pachateli na dobu výkonu trestu DV přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 směřující k tomu, aby pachatel vedl řádný život (§ 60 odst. 5 TZ). I v případě přiměřených omezení a přiměřených povinností bych rád odkázal na předchozí kapitolu 3.5 o trestu obecně prospěšné práce, kde jsem se jimi podrobně zabýval.

Rovněž, jako v případě trestu obecně prospěšné práce, soud zpravidla s trestem DV uloží pachateli, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem (§ 60 odst. 5 TZ). Jsem toho názoru, že náhrada škody, odčinění nemajetkové újmy, či vydání bezdůvodného obohacení je lépe splnitelné při výkonu trestu DV, než při výkonu trestu obecně prospěšné práce. Pokud má odsouzený zaměstnání, jsem zastáncem názoru, že je pro něj schůdnější toto zaměstnání vykonávat vedle trestu DV, než vedle trestu obecně prospěšné práce, kdy je jejich výkon zpravidla prováděn až po skončení pracovní doby, což je dle mého názoru podstatně náročnější.

Blížkost právní úpravy trestu DV s trestem obecně prospěšné práce, můžeme spatřovat také v ustanoveních § 60 odst. 6 a § 63 odst. 3 TZ, které jsou totožné. Obě ustanovení umožňují soudu uložit pro pachatele ve věku blízkém věku mladistvých vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností, též některá z výchovných opatření uvedených v ZSM. Můj postoj k těmto výchovným opatřením ve vztahu k pachateli ve věku blízkém věku mladistvých jsem již vyjádřil v předchozí kapitole 3.5., a tudíž na něj opět jen odkážu.

---

¹¹² KRÁL: Domácí vězení..., s. 236.

4.5. VÝKON TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

S přijetím TZ, který s účinností od 1.1.2010 zavedl do právní úpravy staronový trest DV, musela být do TŘ včleněna ustanovení, která se týkala výkonu tohoto trestu. Tato změna TŘ byla uskutečněna pomocí zákona č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku.

Před nařízením samotného výkonu trestu DV je velice důležitá úloha kladena na činnost probačního úředníka, který po pravomocném rozhodnutí soudu vede odsouzeného k zařízení si svých osobních a rodinných záležitostí tak, aby uložený trest nemusel být následně odkládán, měněn nebo přerušován, ale naopak, aby mohl být v co nejkratší době zahájen bez komplikací. Probační úředník současně provede vyhodnocení obydlí odsouzeného v kontextu bezproblémového provádění kontrol a zajištění bezpečnosti kontrolních probačních úředníků. Probační úředník následně informuje soud o skutečnostech důležitých pro stanovení počátku a místa výkonu.¹¹³

Předseda senátu zašle odsouzenému a příslušnému probačnímu středisku nařízení výkonu trestu DV, jakmile se rozhodnutí, podle něhož se má vykonat trest DV, stalo vykonatelným. Nařízení výkonu trestu musí obsahovat počátek výkonu tohoto trestu a také místo jeho výkonu. Předseda senátu stanoví počátek výkonu trestu tak, aby si odsouzený mohl obstarat své záležitosti.

Místo výkonu trestu je stanoveno v místě trvalého pobytu nebo v místě, kde se odsouzený zdržuje. Při stanovování místa výkonu trestu DV předseda senátu přihlédne k osobním a rodinným poměrům odsouzeného, o kterých ho informoval probační úředník. Je-li odsouzený zaměstnán, je tato skutečnost rovněž zohledněna při ustanovení místa výkonu trestu DV, když je rovněž zohledněna možnost dopravy do zaměstnání (§ 334 a TŘ).

Výkon trestu DV může předseda senátu z důležitých důvodů přerušit, odložit nebo i změnit. Je nutno dodat, že pokud pominou důležité důvody, pro které byl trest DV přerušen nebo odložen, předseda senátu odklad nebo přerušování odvolá. Doba, po kterou byl výkon trestu odložen nebo přerušován, se nezapočítává do doby výkonu trestu DV. Proti rozhodnutím o přerušování či odkladu nebo jeho odvolání je přípustná stížnost (§ 334d odst. 1 až 4 TŘ).

O změně trestu DV rozhoduje předseda senátu na návrh odsouzeného, státního zástupce nebo probačního úředníka nebo i bez takového návrhu. Podstatné pro změnu trestu domácího vězení je, že musejí nastat důležité důvody, které ji opodstatňují. Např. odsouzený je nucen se z bytu odstěhovat v důsledku majetkového vypořádání společného jmění manželů.

---

¹¹³ ŠTERN, OUŘEDNÍČKOVÁ, DOUBRAVOVÁ: *Probace a mediace...*, s. 157.

Změna trestu DV může spočívat ve změně místa výkonu DV, jak jsem již naznačil výše. Rovněž může být změněna stanovená doba, po kterou se má odsouzený v místě výkonu trestu zdržovat, a přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uložené odsouzenému. O změně trestu DV bude rovněž bez odkladu rozhodnuto, pokud bude odsouzený vykázán ze společného obydlí podle jiného právního předpisu. V rozhodnutí o změně trestu DV nesmí být změněn v neprospěch odsouzeného rozsah přiměřených omezení a přiměřených povinností a rovněž počet hodin v týdnu, po které se má odsouzený zdržovat v obydlí. I proti rozhodnutí o změně trestu DV je přípustná stížnost. Změna trestu DV je upravena v § 334e odst. 1 a 2 TŘ.

Poslednímu institutu, kterému se v této kapitole budu věnovat, je možnost upuštění od výkonu trestu DV, které je upraveno v § 334f TZ. Upustit od výkonu trestu DV může zpravidla soud. Pro přehlednost jsem si rozdělil zákonem upravovaný institut upuštění od výkonu trestu podle toho, zda má vztah k cizině nebo jen k České republice. Nejprve se budu věnovat upuštění s cizím prvkem a následně bych se zaměřil na upuštění bez cizozemského prvku.

Pokud se jedná o odsouzeného, který má být vydán do ciziny nebo předán do jiného členského státu EU na základě evropského zatýkacího rozkazu, tak právo rozhodnout o upuštění nenáleží soudu, ale je svěřeno výhradně ministru spravedlnosti. Soudu náleží právo rozhodovat o upuštění od výkonu trestu DV nebo jeho zbytku, jestliže odsouzený byl nebo má být vyhoštěn (§ 334f odst. 1 a 2). Nedojde-li k vydání odsouzeného do ciziny, k jeho předání do jiného členského státu EU nebo vrátí-li se v těchto případech vydaný, předaný nebo vyhoštěný, rozhodne soud, že se trest DV nebo jeho zbytek vykoná.

Soud může také upustit od výkonu trestu DV nebo jeho části, zjistí-li, že odsouzený onemocněl nevyлéčitelnou životu nebezpečnou nemocí nebo nevyлéčitelnou nemocí duševní nebo z jiných obdobně závažných důvodů (§ 334f odst. 4 TŘ). Dovolím si konstatovat, že pod sousloví jiný obdobně závažný důvod spadá např. úraz s doživotními následky. Alternativními kritérii zákonné podmínky jiného obdobného závažného důvodu jsou nevyлéčitelnost a ohrožení života. Je zcela zjevné, že institut upuštění se uplatní, pokud nebude dostačovat odložení nebo přerušování výkonu trestu DV pro dočasné zdravotní důvody. Proti rozhodnutí ve výše uvedeném případě je přípustná stížnost, která má odkladný účinek.

4.5.1. Kontrola výkonu trestu domácího vězení

Ustanovení týkající se kontroly výkonu trestu DV nenalezneme pouze v TŘ, ale i ve vyhlášce č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu DV (vyhláška o kontrole), na kterou TŘ ve svém ustanovení § 334h TŘ nepřímo odkazuje. K právní úpravě kontroly trestu DV v TŘ můžeme dodat, že vytváří jádro, které je doplněno podrobnostmi stanovenými ve vyhlášce.

Kontrola výkonu trestu DV je zajišťována Probační a mediační službou ČR ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému. Probační a mediační služba ČR provádí kontrolu namátkově, zatímco kontrola prostřednictvím elektronického kontrolního systému je prováděna 24 hodin denně (§ 334b odst. 1 TŘ). Zákonná úprava tedy umožňuje dva různé druhy kontroly, a to prostřednictvím elektronického systému a probačních úředníků. Kontrola prostřednictvím probačních úředníků by podle mého názoru měla být brána jako doplňková k elektronickému kontrolnímu systému, ale bohužel v současné době, kdy v praxi ještě nebyl elektronický kontrolní systém zaveden, je kontrola probačním úředníkem jedinou možností, jak odsouzené kontrolovat.

Počet namátkových kontrol je určován probačním úředníkem individuálně u každého odsouzeného zvlášť, přičemž minimální počet kontrol je interními předpisy Probační a mediační služby stanoven na tři kontroly za měsíc.¹¹⁴ Uvedené mohou doplnit, že kontroly jsou prováděny nepravidelně v různých denních dobách a v různých intervalech, když kontrola po uplynutí jedné hodiny od předešlé kontroly výkonu trestu DV není výjimkou.¹¹⁵

Zákonodárce stanoví v § 334b TŘ povinnost odsouzeného umožnit vstup probačnímu úředníkovi do místa výkonu trestu, čemuž odpovídá povinnost probačního úředníka prokázat se služebním průkazem a pořízením záznamu o každé provedené kontrole. Pořízený záznam o kontrole se zakládá do dokumentace vedené u střediska Probační a mediační služby ČR (§ 2 odst. 1 a § 5 vyhláška o kontrole). V té souvislosti uvádím, že probační úředník již v průběhu kontroly výkonu trestu DV zpravidla nevstupuje do obydlí odsouzeného, když se jen ve dveřích podepíše záznam o kontrole a případně se udělají testy na alkohol a drogy, jejichž výsledek se rovněž zaznamená. Můžeme tedy konstatovat, že probační úředník provádí kontrolu způsobilosti obydlí odsouzeného výhradně v rámci průběžného šetření před uložením trestu DV, když následně do místa výkonu trestu vstupuje jen v odůvodněných případech. V případě, kdy odsouzený není při kontrole výkonu trestu DV zastižen vhodí se

---

¹¹⁴ KREJČIŘÍKOVÁ, Kateřina. Aktuální problematika trestu domácího vězení. In SEHNÁLEK, David a kol. (ed.). *Dny veřejného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 961-962.

¹¹⁵ Osobní rozhovor s Jiřím Zatloukalem ze dne 11.2.2013

mu do poštovní schránky formulář o provedené kontrole výkonu trestu DV, ve kterém je vyzván, aby se dostavil na středisko Probační a mediační služby ČR k podání vysvětlení.¹¹⁶

Pokud probační úředník zjistí, že odsouzený nedodrží stanovené podmínky DV a uložená přiměřená omezení a přiměřené povinnosti sdělí tuto skutečnost bezodkladně soudu (§ 334c TR), když k tomuto sdělení připojí své stanovisko, ve kterém se vyjádří k možnosti trest DV přeměnit.

Pro zajímavost uvádím názor Ondřeje Štefánika, že namátkové kontroly ze strany Probační a mediační služby ČR, nemůžou představovat dostatečnou motivaci odsouzených k řádnému výkonu trestu DV.¹¹⁷ K osobní kontrole ze strany probačního úředníka dodávám, že tato je limitována počtem probačních úředníků, když optimální počet odsouzených ve výkonu trestu DV připadajících na jednoho probačního úředníka je 6. V případě, že na jednoho probačního úředníka připadá větší počet odsouzených, tak optimální kontrola výkonu trestu DV je problematická. Může nastat situace, že trest DV nebude uložen, ačkoliv by byly splněny všechny zákonné předpoklady pro jeho uložení, z důvodu zaneprázdněnosti Probační a mediační služby ČR. Ve vztahu k výše uvedenému nutno podotknout, že záleží také na místě výkonu trestu DV jednotlivých odsouzených.¹¹⁸ Na základě výše uvedených argumentů je zřejmé, že kontrola trestu DV ze strany probačních úředníků je omezená a v budoucnu by měla být využívána pouze subsidiárně ke kontrole elektronické. Z tohoto důvodu vidím brzké zavedení kontrolního elektronického systému za nezbytné.

Je nutné zmínit, že systém elektronické kontroly je v současné době uskutečňován dvěma základními způsoby – buď prostřednictvím elektronického náramku spojeného s řídicí jednotkou v bytě odsouzeného, nebo prostřednictvím vysílačky umístěné na jeho těle.¹¹⁹ Česká republika se přiklonila k první formě kontrolního elektronického systému. V období od 1.8.2012 do 30.11.2012 probíhal na skupině 43 odsouzených osob pilotní projekt s názvem Elektronický monitoring odsouzených, jehož závěry jsou ve vztahu k elektronické kontrole výkonu trestu DV pozitivní, když byl doporučen nákup 500 až 2000 monitorovacích zařízení. Nicméně v důsledku amnestie prezidenta republiky byl věcný záměr vyhlásit nadlimitní veřejnou zakázku s názvem Dodávka a zajištění provozu zařízení sloužícího k elektronickému monitorování odsouzených k trestu DV zrušen, když taková veřejná zakázka by z důvodu amnestie mohla být vnímána jako finančně předimenzovaná, protože počítala s průměrnými

---

¹¹⁶ Osobní rozhovor s Jiřím Zatloukalem ze dne 11.2.2013

¹¹⁷ ŠTEFÁNIK, Ondrej. Domácí vězení v minulosti a v současnosti. In KOTÁSEK, Josef (ed.). *COFOLA 2010: The Conference Proceedings*. Brno: Tribun EU, 2010, s. 1365.

¹¹⁸ Osobní rozhovor s Jiřím Zatloukalem ze dne 11.2.2013

¹¹⁹ JELÍNEK: *Trestní právo hmotné...*, s. 377.

stavy odsouzených před amnestií.¹²⁰ V té souvislosti dodávám, že nový věcný záměr nebyl doposud zveřejněn.

Pro zajímavost si dovoluji rovněž zmínit i některé informace týkající se ekonomického dopadu alternativních trestů, tedy i trestu DV, na státní rozpočet. Současná praxe trestu DV přinesla do roku 2012 celkovou úsporu přes 107 mil. Kč, když tato byla vypočtena s ohledem na skutečnost, že trest DV je ukládán jako přímá alternativa krátkodobého trestu odnětí svobody, proto vyčíslená částka odpovídá nákladům, které by musely být vynaloženy na zajištění výkonu tohoto trestu (počítáno 1.000,- Kč denně na jednoho odsouzeného ve vězení). Oproti tomu můžeme uvést náklady Probační a mediační služby ČR na jednoho odsouzeného v roce 2011, vykonávajícího alternativní trest na svobodě, či podmíněně propuštěného, činí 8.141,- Kč ročně, tj. 20,30 Kč denně.¹²¹

K finanční problematice je nutné ještě doplnit, že podle § 1 vyhlášky č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu DV a způsob úhrady, je odsouzený povinen platit 50,- Kč za každý kalendářní den, ve kterém alespoň z části vykonával trest DV.

4.5.2. Přeměna trestu domácího vězení

Úvodem této kapitoly si dovolím konstatovat, že je z mého pohledu zajímavé, resp. zvláštní, a to zejména s ohledem na dobu účinnosti trestu DV, jak zásadními změnami tento trest za 3 roky prošel. V té souvislosti podotýkám, že jsem zcela souhlasil s právní úpravou uložení náhradního trestu odnětí svobody, který byl v případě maření výkonu trestu DV v plné výši odsouzenému nařízen. Bylo jen na odsouzeném, zda bude uložený trest DV řádně vykonávat až do jeho konce, či jeho výkon zmaří, byť i v poslední den, a bude mu nařízen trest odnětí svobody v celém rozsahu bez ohledu na řádně vykonanou část tohoto trestu.

K tomu dodávám, že jsem pokládal maximální zákonnou výměru náhradního trestu s ohledem na systematické zařazení trestu DV v hierarchii trestů a s ohledem na možnou výši náhradního trestu odnětí svobody, který může být nařízen v případě maření trestu peněžitého, za příliš mírnou. Pro přehlednost si dovolím připomenout, že náhradní trest odnětí svobody

---

¹²⁰ *Přímý důsledek amnestie: měníme plány na elektronický monitoring odsouzených* [online]. pmscr.cz, [cit. 25. září 2013]. Dostupné na <<https://www.pmscr.cz/aktuality/primy-dusledek-amnestie-menime-plany-na-elektronicky-monitoring-odsouzenych>>.

¹²¹ *Rozbor hospodaření probační a mediační služby za rok 2012* [online]. pmscr.cz, [cit. 25. září 2013]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/download/106_ROZBOR_HOSPODARENI_PMS_CR_za_rok_2012.pdf>.

pro případ maření výkonu trestu DV bylo do účinnosti novely TZ č. 330/2011 Sb. možné uložit v maximální výměře jednoho roku, když právní úprava peněžitého trestu umožňuje uložit náhradní trest odnětí svobody do výše čtyř let.

Na podporu výše uvedeného si dovoluji uvést, že pokud navíc lze trest DV uložit např. i u úmyslných trestných činů, u kterých horní hranice trestu odnětí svobody činí pět let, lze mít pochybnosti o tom, že by hrozba jednorozního odnětí svobody spolehlivě odrazovala odsouzeného od porušování podmínek výkonu trestu DV. Z hlediska celkového systému alternativních sankcí a jejich vzájemných vazeb by tedy bylo de lege ferenda vhodné zvýšit u trestu DV maximální délku náhradního trestu odnětí svobody¹²², když shora uvedený právní závěr byl konstatován odbornou veřejností.

Je tedy patrné, že novela TZ č. 330/2011 Sb. mne zaskočila, když jsem skutečně změnu mechanismu přeměny výše uvedeného sankčního ustanovení spojeného s trestem DV neočekával. Pakliže jsem hledal vysvětlení v důvodové zprávě k zákonu 330/2011 Sb., tak v této není uvedeno, ba co víc, z obsahu této novely je zřejmé, že k této novelizaci TZ původně ani nemělo dojít, když k této změně došlo až na základě pozměňovacího návrhu obsaženého v usnesení ústavně právního výboru č. 57 ze dne 29. června 2011.¹²³ Zůstává mi tedy otazné, co vedlo zákonodárce ke změně mechanismu sankční úpravy trestu DV, když tuto svou změnu neodůvodnil a navíc je zřejmé, že na základě zkušenosti s výkonem trestu DV to nebylo, když tento trest je v současné době, kdy stále ještě není zavedena elektronická kontrola výkonu trestu DV, ukládán sporadicky. Na podporu výše uvedeného uvádím, že v období od 1.1.2010 do srpna 2012 byl uložen celkem v 692 případech.¹²⁴

Nicméně, pojďme již k současné právní úpravě § 61 TZ, tedy úpravě účinné po novele TZ č. 330/2011 Sb. V případech, kdy se pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu DV vyhýbá nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu DV, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest DV nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody a rozhodnout zároveň o způsobu jeho výkonu. Již na první pohled je zřejmé, že se zákonodárce při tvorbě tohoto zákonného ustanovení více než inspiroval právní úpravou trestu obecně prospěšné práce, když jediným rozdílem, co se týče zákonných důvodů pro přeměnu obou těchto trestů, je, že není výslovně stanoveno,

---

¹²² ŠČERBA: Právní úprava nových..., s. 59.

¹²³ *Sněmovní tisk 297/1* [online]. psp.cz, [cit. 11. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=297&CT1=2>>.

¹²⁴ *Vývoj uložených a nařízených trestů domácího vězení* [online]. portal.justice.cz, [cit. 11. září 2013]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>.

že trest DV lze přeměnit v případě, kdy odsouzený nevede řádný život. Z mého pohledu je zajímavé, resp. zarážející, že právě povinnost vést řádný život zákonodárce opomenul uvést, když tato by měla být ze strany odsouzeného zejména při výkonu alternativního trestu mimo vězení striktně dodržována. Můžeme si tedy položit absurdní otázku, zda tedy odsouzený nemusí vést řádný život při výkonu trestu DV? Mám za to, že odpověď na tuto otázku je zřejmá a z výše uvedeného i patrná. Tedy můžeme konstatovat, že bylo by více než žádoucí, aby zákonodárce tento podstatný nedostatek současné právní úpravy, který můžeme v jistém smyslu označit za kuriozitu, odstranil.

V návaznosti na uvedené je rovněž vhodné upozornit na nevýhodu přeměny trestu DV na trest odnětí svobody spočívající v tom, že tato metoda nepředstavuje dostatečný způsob postihu porušení dalších povinností pachatele odsouzeného k trestu DV, totiž povinnosti vést řádný život a podrobit se kontrole technickými prostředky. Problém spočívá v tom, že zejména porušení povinnosti vést řádný život (typicky v podobě spáchání nového deliktu) bude často možné prokázat až poskočení výkonu trestu DV, což v důsledku musí znamenat to, že nebude existovat žádný nevykonaný den trestu DV, a nebude tedy co přeměňovat na trest odnětí svobody. Je však třeba podotknout, že tento nedostatek při stávající české právní úpravě trestu DV není tak patrný, neboť ta po pachateli odsouzenému k trestu DV překvapivě nevyžaduje, aby po dobu výkonu trestu vedl řádný život.¹²⁵

Co se týče mechanismu přeměny trestu DV na trest odnětí svobody, tak tento byl stanoven tak, že každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu DV se počítá za jeden den odnětí svobody. Mám-li k tomu uvést svůj názor, tak tento mechanismus pokládám, zejména s ohledem na výše konstatovaný nedostatek mírnosti předešlé právní úpravy, když jsem byl zastáncem toho, že náhradní trest s maximální výměrou do jednoho roku by bylo vhodné navýšit, a s přihlédnutím ke skutečnosti, že trest DV je druhým nejpřísnějším trestem, za velice mírný. Jinak řečeno charakter trestu DV se více než trestu obecně prospěšné práce blíží spíše nepodmíněnému trestu odnětí svobody, který také musí být respektován v celém rozsahu, pokud se tak nestane, nastupuje odpovědnost za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, který je v případě české právní úpravy spojen s možností uložení třeba až pětiletého trestu odnětí svobody [srov. § 337 odst. 3 písm. b TrZ].¹²⁶ Je tedy zřejmé, že mechanismus spojený se stanovením náhradního trestu odnětí svobody, byl dle mého názoru více vyhovující než současný mechanismus přeměny trestu DV na trest odnětí

---

¹²⁵ ŠČERBA: Trest domácího vězení ..., s. 4.

¹²⁶ Tamtéž, s. 3-4.

svobody, který i s ohledem na prováděný způsob kontroly výkonu trestu DV, pokládám z pohledu odsouzeného za nedostatečnou „motivaci“ řádného výkonu trestu DV.

Nicméně musím dodat, že souhlasím s právní úpravou § 57a TZ, kdy soud může po výkonu poloviny uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta České republiky zmírněného trestu odnětí svobody, přeměnit odsouzenému za přečin zbytek trestu na trest DV, jestliže odsouzený po právní moci rozsudku, zejména ve výkonu trestu svým chováním a plněním svých povinností prokázal polepšení a může se od něho očekávat, že v budoucnu povede řádný život. Při přeměně trestu odnětí svobody v trest DV se každý den nevykonaného zbytku trestu odnětí svobody počítá za jeden den trestu DV, když nejvyšší výměrou trestu DV stanovenou v § 60 odst. 1 TZ soud není vázán. S ohledem na výše uvedené, tedy můžeme konstatovat, že samotný mechanismus přeměny trestu DV na trest odnětí svobody, resp. přeměny trestu odnětí svobody na trest DV, by mohl být využíván jako motivační prvek k řádnému výkonu uloženého trestu.

Pro úplnost je vhodné podotknout, že trest odnětí svobody bude probíhat ve formě nepodmíněné a vždy se bude vykonávat podle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve věznicích.¹²⁷

O přeměně trestu DV v trest odnětí svobody rozhodne předseda senátu na návrh probačního úředníka nebo i bez takového návrhu (§ 334g odst. 1 TŘ). Ze zákona můžeme vyvodit, že předseda senátu rozhoduje bez návrhu na základě informací, které mu poskytne podle § 334c TŘ provozovatel kontrolního elektronického systému. Proti rozhodnutí o přeměně trestu DV je přípustná stížnost, která má odkladný účinek (§ 334g odst. 2 TŘ).

Pro zajímavost uvádím, že novelou TZ č. 330/2011 Sb. byl odstraněn nedostatek předešlé právní úpravy, a to úzké vymezení podmínek pro nařízení náhradního trestu odnětí svobody. Předešlá právní úprava totiž neumožňovala nařídit náhradní trest odnětí svobody, resp. uložit sankci, v případech, kdy odsouzený v průběhu výkonu uloženého trestu DV neposkytl potřebnou součinnost, ke které se písemným slibem zavázal [§ 60 odst. 1 písm. b) TZ]. Mohl tedy nastat případ, kdy se bude odsouzený zdržovat na určené adrese, ale odmítne vpustit probačního úředníka do místa výkonu trestu. V takovém případě odsouzený neposkytl potřebnou součinnost, ale zároveň nesplnil zákonné podmínky stanovené v ustanovení § 60 odst. 3 až 5 TZ před účinností novely č. 330/2011 Sb. nutné pro nařízení náhradního trestu odnětí svobody. Na základě výše uvedeného můžeme konstatovat, že současná právní úprava již výše zmíněný nedostatek neobsahuje, když shora uvedené chování odsouzeného by se dalo

---

¹²⁷ ŠÁMAL: *Trestní zákoník I...*, s. 726.

podřadit pod důvody potřebné k přeměně trestu DV, a to zejména pod jiné maření výkonu trestu DV a pod porušení sjednaných podmínek, když se odsouzený svým písemným slibem zavázal poskytnout potřebnou součinnost při výkonu kontroly výkonu trestu DV.

4.6. POROVNÁNÍ ČESKÉ A SLOVENSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Hmotněprávní úpravu trestu DV nalezneme ve slov. TZ v § 53. Ačkoli se na první pohled může zdát, že úpravy tohoto trestu jsou si podobné, spatřuji v nich značné rozdíly, na které bych rád upozornil.

Trest DV lze podle slov. TZ uložit pachateli, pokud splňuje dvě zákonné podmínky. První podmínkou je, že pachatelem musí být spáchán přečin. Druhá podmínka je stanovena, že vzhledem k povaze spáchaného činu a možnosti nápravy pachatele, není potřebné uložit trest odnětí svobody.¹²⁸ Slovenská zákonná právní úprava nepožaduje písemný slib pachatele či jinou formu souhlasu s tímto trestem. Musím dodat, že zákonný nedostatek souhlasu pachatele s uložením trestu DV mě překvapil, protože pokud vzpomeneme na trest povinné práce, tak k jeho uložení bylo souhlasu pachatele zapotřebí.

Každá z právních úprav je rovněž osobitá v možné délce výkonu trestu, když slov. TZ dovoluje uložit trest DV nejvýše na dobu jednoho roku, kdežto TZ jej umožňuje uložit v největší výměře dvou let. V návaznosti na délku trestu DV bych rád upozornil na odlišný mechanismus přeměny výkonu trestu DV na nepodmíněný trest odnětí svobody v obou právních úpravách. Podle slovenské právní úpravy, se nevykonaný trest DV přemění tak, že každé dva nevykonané dny trestu DV se přemění na jeden den nepodmíněného trestu odnětí svobody, což je dle mého názoru zcela absurdní i s ohledem na skutečnost, že trest DV lze uložit za všechny spáchané přečiny.

Po nabytí účinnosti novely TZ č. 330/2011 Sb. můžeme konstatovat, že se česká právní úprava přeměny trestu DV na trest odnětí svobody slovenské právní úpravě přiblížila, když rovněž zavedla místo nařízení uloženého náhradního trestu odnětí svobody přepočít nevykonaného trestu DV na trest odnětí svobody, když jeden den nevykonaného trestu DV je roven jednomu dni trestu odnětí svobody. Ačkoliv jsem toho názoru, že obě právní úpravy jsou s ohledem na charakter a postavení trestu DV zcela nelogické, tak mohu konstatovat, že českou právní úpravu shledávám, jako více vyhovující, a to zejména s ohledem na znatelně přísnější mechanismus přeměny. Tento můj závěr nemění nic na skutečnosti, že způsob

---

¹²⁸ IVOR: *Trestné právo hmotné...*, s. 375.

přeměny trestu DV na trest odnětí svobody shledávám jako nedostatek současné právní úpravy trestu DV.

Je zajímavé zmínit i názor Lýdie Tobiášové, která s ohledem na způsob přeměny trestu DV na trest odnětí svobody, vyvozuje minimální denní rozsah, ve kterém může být trest DV uložen, když slovenská ani česká právní úprava trestu DV minimální výměru trestu DV nestanoví. Dle Lýdie Tobiášové může být trest DV dle slovenské právní úpravy uložen v minimální výši 2 dnů¹²⁹, tedy pokud bychom stejnou myšlenku aplikovali na minimální výměru trestu DV v České republice, tak bychom dospěli k závěru, že trest DV může být uložen v minimální výměře 1 den. Nicméně je nutné rovněž doplnit, že výše vyvozená minimální délka výměry se na poli aplikační praxe nebude vyskytovat, což je zřejmé zejména ze samotné podstaty trestu DV a jeho postavení v obou právních řádech.

Drobnou odlišností obou právních úprav trestu DV je, že slovenská právní úprava výslovně stanoví povinnost odsouzeného vést po dobu výkonu trestu řádný život, když tuto povinnost odsouzeného v české právní úpravě výslovně zmíněnou nenalezneme.

Pro zpestření rovněž zmiňuji, že slovenská právní úprava neobsahuje podpůrně stanovenou dobu, po kterou se má odsouzený zdržovat v místě výkonu trestu DV, když tuto česká právní úprava trestu DV ještě donedávna, tj. do 1.7.2011, obsahovala.

Procesněprávní úprava výkonu trestu DV je ve Slovenské republice včleněna do § 435 slov. TP. V procesněprávních úpravách výkonu trestu DV obou států jsem si vybral dva rozdíly, které bych nastínil.

Z mého pohledu je překvapující, že ve slov. TP je stanoveno, že na omezení a povinnosti, které z trestu DV vyplývají, upozorní soud současně s nařízením výkonu trestu DV. Soud ve Slovenské republice v tomto případě zastává z pohledu české právní úpravy roli probačního úředníka.

Jako podstatně zajímavější odlišnost se mi jeví, že slovenská právní úprava umožňuje upuštění od výkonu trestu DV na žádost odsouzeného. Žádost o upuštění může podat odsouzený soud, jakmile vykoná polovinu stanoveného trestu. Česká právní úprava tuto možnost pro odsouzeného neposkytuje.

Z výše uvedeného plyne, že rozdíly v obou právních úpravách trestu DV jsou poměrně podstatné, i když smysl a účel trestu zůstává stejný. Českou právní úpravu tohoto trestu považuji za ucelenější a přehlednější. Je zajímavé také sledovat rozdílnost právního pojetí tohoto trestu v obou zákonných úpravách. Z výše uvedeného plyne, že trest DV byl do české

---

¹²⁹ TOBIÁŠOVÁ, Lýdia. Domáce väzenie – nový trest v rekodifikovanom Trestnom zákone. *Justičná revue*, 2006, roč. 58, č. 10, s. 1378.

právní úpravy zařazen jako druhý nejpřísnější trest, za účelem alternativy k trestu odnětí svobody, čemuž i odpovídá přísnost jeho zákonné úpravy. Naproti tomu lze na trest DV, ve slovenském právním pojetí, nahlížet jen jako na jeden z alternativních trestů, který se svou přísností nevymyká trestům ostatním, když přísnost trestu DV a trestu povinné práce jsou téměř srovnatelné.

4.7. POLSKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY VYKONÁVANÉHO V RÁMCI ELEKTRONICKÉHO MONITORINGU

Podobně, jak je výkon veřejně prospěšné práce včleněn do trestu omezení svobody, tak je i obdoba trestu DV využívána v polské právní úpravě v rámci výkonu trestu odnětí svobody v rámci systému elektronického monitoringu (TOSE). Polská právní úprava tedy nezná přímo trest DV, když je patrné, že tento trest v taxativním výčtu trestů, které je možné uložit za trestné činy, chybí. Na úvod je vhodné zmínit, že výkon TOSE je upraven speciálním zákonem o výkonu trestu odnětí svobody mimo vězení v rámci systému elektronického dozoru ze dne 7.9.2007 (VOSE), když se pro výkon TOSE subsidiárně použije i KKW.

Na úvod je nutné konstatovat, že výkon TOSE je tedy jednou z možností výkonu trestu odnětí svobody, spočívající na kontrole chování odsouzeného, který uložený trest vykonává mimo vězení s využitím monitorovacího zařízení za pomoci elektronických technických prostředků.

Podstatou výkonu TOSE je povinnost odsouzeného zůstat po stanovenou dobu v místě trvalého bydliště nebo na jiném soudem určeném místě, povinnost nezdržovat se na konkrétních místech nebo dodržovat zákaz přiblížování se ke konkrétním osobám. Z uvedeného je zřejmé, že elektronický monitoring není v rámci polské právní úpravy spojen pouze s povinností zdržovat se v určitém obydlí, příp. na jiném místě, tedy s obdobou českého trestu DV, ale rozsah jeho využití je daleko širší. Jsem toho názoru, že je na místě elektronický monitoring využívat v co nejširší míře, když kontrola odsouzeného jeho prostřednictvím je v současné době nejmodernější a nejefektivnější způsob kontroly výkonu uloženého trestu, který se vykonává mimo vězení, resp. mimo nápravné zařízení.

Pro úplnost nutno podotknout, že elektronický monitoring je v Polské republice zajišťován prostřednictvím technických zařízení a to: vysílače, elektronických záznamových zařízení a centrály. Vysílač je umístěn na noze nebo na ruce odsouzeného, když tento vysílá

radiové signály, které jsou zachycovány centrálou nebo elektronickými záznamovými zařízeními. Co se týče elektronických záznamových zařízení tak tyto můžeme rozdělit na stálá a přenosná. Stálá elektronická zařízení se montují v místě bydliště odsouzeného, kde vykonává trest odnětí svobody, když umožňují telefonickou komunikaci mezi odsouzeným a dozorčími orgány v době, kdy je odsouzený na stanoveném místě. Přenosná záznamová zařízení jsou využívána soudními kurátory, dozorčími orgány a osobami, kterým má odsouzený zákaz přiblížení, tato zařízení obsahují radiopřijímač, prostřednictvím kterého zaznamenávají radiové signály z vysílače odsouzeného, když přijatá data uchovávají a dále postupují centrále. Centrála všechny obdržená data o odsouzeném v souladu se zákonem o ochraně osobních dat ze dne 29.8.1997 registruje, shromažďuje, uchovává, zabezpečuje a následně informuje příslušné orgány.

Závěrem uvádím, že výběr zařízení, které bude po dobu výkonu TOSE užito, je v kompetenci soudu, který souhlasí s tímto druhem výkonu trestu odnětí svobody (čl. 8a VOSE).

4.7.1. Podmínky výkonu trestu odnětí svobody v rámci systému elektronického monitoringu

Soud je oprávněn odsouzenému povolit výkon TOSE za předpokladu, že má odsouzený způsobilé místo trvalého pobytu a to i s ohledem na technické požadavky na provádění elektronického monitoringu a dále, že s takovým výkonem trestu odnětí svobody souhlasí plnoletí spolubydlíci. Z výše uvedeného je patrné, že polská právní úprava vyžaduje souhlas plnoletých osob, které s odsouzeným bydlí, když mám za to, že souhlas spolubydlících by měl být u trestu, jehož výkonem dochází k narušení soukromí ostatních spolubydlících samozřejmostí. V té souvislosti nutno podotknout, že česká právní úprava trestu DV, tento souhlas nevyžaduje, když jeho uzákonění pokládám, podobně jako souhlas s uložením trestu obecně prospěšné práce, za nezbytné.

Soud při úvaze, zda udělí odsouzenému souhlas s TOSE zvaží, je-li takový druh výkonu trestu odnětí svobody dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, za který byl obžalovaný odsouzen, a osobě odsouzeného.

Výkon trestu odnětí svobody je rovněž možné povolit odsouzenému, který již část svého trestu odnětí svobody vykonal ve vězení, když v takovém případě soud přihlédne k dosavadnímu chování odsouzeného ve výkonu trestu (čl. 6 VOSE).

4.7.2. Rozhodnutí o povolení výkonu trestu odnětí svobody v rámci systému elektronického monitoringu

O souhlas s výkonem TOSE rozhoduje soud, v jehož působnosti se odsouzený nalézá, na základě podaného návrhu odsouzeného, obhájce, státního zástupce, soudního kurátora nebo ředitele věznice (čl. 38, 39 VOSE). Je nutné podotknout, že písemný návrh musí být důkladně odůvodněn a v případech, kdy jej podává odsouzený, obhájce, státní zástupce, soudní kurátor je rovněž nutné k němu připojit i souhlas plnoletých spolubydlících osob, které by výkonem TOSE byly dotčeny. Pokud je návrh výkonu TOSE podán ze strany ředitele věznice, tak si tento souhlas zajišťuje příslušný soud, který bude o návrhu rozhodovat (čl. 40 VOSE).

Příslušný soud má ze zákona 14 dnů, aby o návrhu na výkon TOSE rozhodl. Nutno podotknout, že pokud se návrh týká odsouzeného, který již je ve výkonu trestu odnětí svobody, tak se soudní jednání koná přímo ve vězení (čl. 41 VOSE).

V případě, že jsou splněny podmínky pro výkon TOSE, soud ve svém souhlasném rozhodnutí stanoví bližší podmínky výkonu uloženého trestu, zejména místo výkonu trestu, dobu, po kterou se má odsouzený ve svém obydlí zdržovat, a stanoví termín, ve kterém má odsouzený kontaktovat subjekt řídicí centrálu monitorování. Je vhodné doplnit, že soud poučí odsouzeného o jeho právech a povinnostech a rovněž i o následcích maření výkonu soudního rozhodnutí. Následně je kopie soudního rozhodnutí, ve kterém bylo rozhodnuto o výkonu TOSE, zaslána soudnímu kurátorovi a subjektu pověřenému elektronickým dozorem (čl. 44 VOSE).

Proti výše uvedenému rozhodnutí soudu je možné podat odvolání, když o tomto rozhoduje odvolací orgán do sedmi dnů ode dne, kdy mu bylo odvolání spolu se soudním spisem doručeno. Závěrem doplňuji, že návrh na vydání souhlasného rozhodnutí s výkonem TOSE ze strany odsouzeného, resp. jeho obhájce, je možné opakovat nejdříve za tři měsíce ode dne zamítavého rozhodnutí.

4.7.3. Výkon trestu odnětí svobody v rámci systému elektronického monitoringu

Výkon TOSE začíná dnem, ve kterém jsou zprovozněny technické prostředky sloužící ke kontrole výkonu uloženého trestu. Subjekt pověřený dozorem vyhotoví protokol o kontrole odsouzeného, když následně o tomto informuje soudního kurátora a soud, o čemž napíše záznam do protokolu (čl. 27, 28 VOSE).

Po dobu výkonu trestu odnětí svobody má odsouzený povinnost zdržovat se na určeném místě po stanovenou dobu, není-li stanoveno jinak, umožnit soudnímu kurátorovi vstup do

obydlí, kde je uložený trest vykonáván, poskytovat vysvětlení týkající se výkonu trestu. Uvedené povinnosti jsou doplněny ještě o povinnosti zajišťující správné fungování elektronického systému a to, nosit vysílač, pečovat o něj a chránit ho před ztrátou, poškozením a zničením, tedy chovat se tak, aby byla zajištěna jeho funkčnost. Ve vztahu k elektronickému monitoringu má odsouzený rovněž povinnost umožnit kontrolu jak vysílače, tak i stálého elektronického zařízení oprávněným orgánem (čl. 8 VOSE).

Z výše uvedeného je patrné, že polská právní úprava výkonu TOSE umožňuje kombinovat kontrolu prostřednictvím elektronického monitoringu s kontrolou, která je zajišťována osobou soudního kurátora Soudní kurátor, stejně jako probační úředník ve výkonu trestu DV, má ve výkonu trestu TOSE zásadní roli, když se jedná o osobu, která provází odsouzeného po celou dobu výkonu uloženého trestu.

Jak je výše uvedeno, tak soud stanoví odsouzenému dobu, po kterou je povinen zdržovat se v místě svého bydliště nebo na jiném určeném místě, když rovněž odsouzenému určí dobu, během které má odsouzený právo vzdálit se z určeného místa, když tato nesmí být delší než 12 hodin v jednom dni. Je patrné, že nejmírnější forma výkonu trestu odnětí svobody mimo vězení je omezena 12ti hodinovou hranicí. Funkci časového úseku, ve kterém se může odsouzený vzdálit z určeného místa, můžeme spatřovat zejména v umožnění odsouzenému vykonávat zaměstnání, vzdělávat se, navštěvovat náboženské obřady, pečovat o nezletilé, nesvéprávné nebo nemocné osoby, navštěvovat lékařskou péči, komunikovat s rodinou a kontrolními orgány.

Jsem toho názoru, že právě doba relativního volna při výkonu TOSE patří k největším pozitivům výkonu TOSE, když právě díky ní je minimalizována doba potřebná k následné resocializaci odsouzeného. Rovněž z pohledu odsouzeného, který před povolením výkonu TOSE část uloženého trestu vykonal ve vězení, má tato doba určitý adaptační vliv, když na ni můžeme nahlížet jako na jistý přechod mezi absolutním trestem odnětí svobody, který je vykonáván ve vězení, a dobou absolutní volnosti, kdy již odsouzený svůj trest řádně vykonal. Jedním z nesporných pozitiv výkonu TOSE je udržení soukromého života odsouzeného, tedy nepřerušeni jeho vztahu s rodinou, když právě tento může být rozhodným faktorem mající vliv na budoucí řádný život odsouzeného.

V případě, že nedojde ke zrušení souhlasu s výkonem TOSE, považuje se uložený trest za vykonaný uplynutím posledního dne doby, na kterou byl trest odnětí svobody uložen (čl. 33 NESO).

4.7.4. Vybrané výjimky z výkonu trestu odnětí v rámci elektronického monitoringu

Ve výjimečných případech může soud rozhodnout o změně místa výkonu TOSE nebo změně časového intervalu, během něhož se odsouzený smí vzdálit z místa výkonu trestu. Ve zvláště důležitých případech pro odsouzeného, a to ze zdravotních, rodinných či osobních důvodů, je soudní kurátor oprávněn rozhodnout o svolení vzdálit se z místa výkonu trestu na dobu nepřekračující sedm dní za asistence nejbližší osoby nebo důvěryhodné osoby. Soudní kurátor je oprávněn takové rozhodnutí zrušit, zjistí-li se, že odsouzený takového rozhodnutí, resp. souhlasu, zneužil. Soudní kurátor o svých rozhodnutích neprodleně informuje soud. Doba pobytu odsouzeného mimo určené místo na základě rozhodnutí soudního kurátora se započítává do doby výkonu trestu odnětí svobody mimo vězení, pokud soud neurčí jinak. Je zřejmé, že soud nezapočítá dobu výkonu trestu mimo určené místo do doby výkonu trestu odnětí svobody v případě jejího zneužití k jinému účelu, než pro který byla tato výjimka povolena (čl. 21 – 23 VOSE).

Ve zvláště důležitých případech, když tímto slovním spojením jsou myšleny zvláště závažné zdravotní důvody, resp. zvláště závažné osobní důvody, na straně odsouzeného, je soudní kurátor oprávněn rozhodnout o sejmutí elektronického vysílače z těla odsouzeného, takový souhlas soudního kurátora musí být ihned potvrzen soudem, jehož rozhodnutí je konečné. Nutno podotknout, že tento souhlas se uděluje pouze na dobu trvání důvodu, pro který byl elektronický vysílač sejmut (čl. 25 VOSE).

4.7.5. Zrušení souhlasu s výkonem trestu odnětí svobody v rámci elektronického monitoringu

Ve věcech spojených s výkonem TOSE, tedy k udělení souhlasu, příp. ke zrušení souhlasu, je stanovena působnost soudu, v jehož obvodu je uložený trest vykonáván. V té souvislosti je nutno uvést výjimku z výše uvedeného zákonného pravidla, kdy o zrušení souhlasu s výkonem trestu odnětí svobody v systému elektronického dozoru z důvodu nesoučinnosti při instalaci technických zařízení rozhoduje soud, který tento souhlas udělil. Proti rozhodnutí soudu o zrušení souhlasu s výkonem TOSE je přípustné odvolání (čl. 55 VOSE).

Skutečnosti odůvodňující zrušení souhlasu s výkonem TOSE jsou uvedeny v čl. 28 VOSE, když pro přehlednost můžeme některou z nich uvést: odsouzený porušil právní pořádek tím, že zejména páchá další trestnou činnost, vyhýbá se uloženým povinnostem nebo

nástupu do výkonu trestu. K uvedenému je rovněž vhodné zmínit, že soud je oprávněn ve výjimečných případech změnit své rozhodnutí o zrušení souhlasu s výkonem TOSE.

V případě zrušení souhlasu s výkonem TOSE z výše uvedených důvodů soud rozhodne, v jakém rozsahu lze uznat trest odnětí svobody za vykonaný, a to s ohledem na rozsah trestu vykonaného v systému elektronického dozoru (čl. 30 VOSE). V návaznosti na uvedené nutno doplnit, že v případě, kdy soud zrušil souhlas s výkonem TOSE, tak rozhodne o přemístění odsouzeného do vězení, když náklady s tím spojené nese odsouzený.

V případě zrušení souhlasu s výkonem TOSE je opětovný souhlas s výkonem trestu v elektronickém systému za stejný trestný čin, pro který byl odsouzený odsouzen, nepřipustný (čl. 32 VOSE). Z výše uvedeného je patrné, že zbytek trestu odnětí svobody odsouzený vykonává ve věznici.

5. ZÁVĚR

Problematika alternativních opatření k nepodmíněnému trestu odnětí svobody představuje již po řadu let často diskutované téma, a to nejen v rámci českého trestního práva. Důvodem jsou neuspokojivé výsledky ve způsobu sankcionování trestních činů prostřednictvím uvěznění, neboť zkušenosti jednoznačně ukazují některé vážné nevýhody spojené s nepodmíněným trestem odnětí svobody. Primárně se to týká nedostatečného výchovného působení tohoto trestu, avšak přehlížet nelze ani problémy související s přeplněním věznic a s vysokými náklady spojenými s výkonem trestu odnětí svobody.¹³⁰

Problematice alternativních trestů, které jsou jednou z částí systému alternativních opatření, jsem se také věnoval ve své rigorózní práci, kterou jsem zaměřil na alternativní trest obecně prospěšné práce a domácího vězení, kterým jsem se postupně věnoval ve třetí a čtvrté kapitole.

Na úvod své rigorózní práce jsem si vytyčil čtyři cíle, kterých jsem se snažil v průběhu své práce dosáhnout. Prvním cílem bylo podat ucelený výklad trestu obecně prospěšné práce a domácího vězení podle současné právní úpravy. Jako druhý cíl jsem si stanovil upozornit na významné novely, které zasáhly do právní úpravy jednotlivých trestů v průběhu jejich existence. Třetím cílem mé rigorózní práce bylo poukázat na rozdíly české a slovenské právní úpravy jednotlivých trestů a konečně čtvrtým cílem bylo nastínit polskou právní úpravu trestů, které jsou svým charakterem trestu obecně prospěšné práce a domácího vězení blízké.

Ve třetí kapitole rigorózní práce jsem se zabýval trestem obecně prospěšné práce. Dovoluji si konstatovat, že jsem tento trest zanalyzoval dostatečně podrobně, když jsem jeho vývoj sledoval od jeho zakotvení do české právní úpravy. Je na místě podotknout, že právní úprava tohoto trestu je, podle mého názoru, dostatečně podrobná, ale ne dokonalá. Prostor pro její zlepšení vidím zejména v nutnosti zakotvení souhlasu pachatele s uložením tohoto druhu trestu, v užším vymezení podmínek pro jeho uložení, když současný prostor pro uložení trestu obecně prospěšné práce pokládám za příliš široký. Dále jsem toho názoru, že přeměna trestu obecně prospěšné práce na trest peněžitý v důsledku maření výkonu trestu obecně prospěšné práce postrádá sankční charakter, pro který byla do právní úpravy zakotvena, když peněžitý trest se považuje co do jeho přísnosti za trest méně přísný než trest obecně prospěšné práce, což je zřejmé i z možnosti přeměny trestu peněžitého na trest OPP v případě jeho maření.

---

¹³⁰ ŠČERBA: *Alternativní tresty...*, s. 15.

V návaznosti na uvedené podotýkám, že myšlenka propojenosti trestu obecně prospěšné práce s trestem peněžitým je dle mého názoru zcela správná, když z mého pohledu by byla zajímavá možnost změny výkonu trestu obecně prospěšné práce na trest peněžitý v případech, kdy odsouzený v průběhu řádného výkonu trestu obecně prospěšné práce získá zaměstnání. V té souvislosti dodávám, že v tomto směru by pro české právo mohla být inspirativní polská právní úprava trestu omezení svobody, která je z pohledu odsouzeného více motivující při hledání společenského uplatnění při výkonu trestu spojeného s pracovní povinností. Ve vztahu k polské právní úpravě rovněž zmiňuji, že upravuje i maximální měsíční hodinovou výměru trestu obecně prospěšné práce, když tuto postrádá jak česká, tak i slovenská právní úprava.

Ve třetí kapitole jsem rovněž porovnal trest obecně prospěšné práce s trestem povinné práce, jež je jeho ekvivalentem ve slovenské právní úpravě. Pozitiva slovenské právní úpravy trestu povinné práce spatřuji v tom, že je možné ho uložit vedle trestu domácího vězení, v požadavku souhlasu pachatele a v užším vymezení podmínek k jeho uložení. V těchto ohledech by slovenská právní úprava mohla být pro českou právní úpravu zajímavou inspirací. Jsem toho názoru, že zejména možnost uložení trestu obecně prospěšné práce s domácím vězením by pro odsouzené, kteří jsou bez zaměstnání, byla zajímavou kombinací uložených trestů, nutno podotknout, že v takovém případě by byla kladena důležitá role na soud a probačního úředníka, kteří by výkon obou těchto trestů museli citlivě skloubit.

Čtvrtá kapitola byla věnována trestu domácího vězení. Trest domácího vězení byl do českého právního řádu zakotven přijetím trestního zákoníku s účinností od 1. 1. 2010, když v průběhu své existence byl již mnohokrát novelizován, což dle mého názoru napovídá o kvalitě původní právní úpravy tohoto trestu a o možném předčasném zavedení tohoto trestu do aplikační praxe. Nicméně jsem toho názoru, že některé provedené změny byly ze strany zákonodárce prováděny předčasně ve snaze respektovat požadavky aplikační praxe, což s ohledem na nepatrnou četnost využití trestu domácího vězení po dobu jeho existence, nepůsobí zcela důvěryhodně.

Jako hlavní handicap trestu domácího vězení bránící v jeho větším využití v aplikační praxi považuji absenci elektronického monitoringu, když tato má zejména negativní vliv na četnost ukládání trestu domácího vězení a efektivnost jeho výkonu. Pokud bych měl rovněž uvést místa, kde vidím prostor pro možnou změnu právní úpravy, tak dle mého názoru lze jednoznačně doporučit uzákonit povinnost odsouzeného vést po dobu výkonu trestu domácího vězení řádný život a zavést zákonný souhlas plnoletých spolubydlících osob, které by byly výkonem trestu domácího vězení dotčeni, s uložením trestu domácího vězení obžalovanému,

jak je tomu v polské právní úpravě, která by mohla být zejména pro českou právní úpravu návodná i ve vztahu k elektronickému monitoringu.

Za jednu z nejvýznamnějších změn trestu domácího vězení po dobu jeho existence považují zejména zrušení náhradního trestu odnětí svobody a jeho nahrazení přeměnou nevykonaného trestu domácího vězení na trest odnětí svobody, když sankční charakter této přeměny považují za příliš mírný. Ve vztahu k polské právní úpravě považují vhodné zmínit i minimální denní rozsah trestu odnětí svobody v rámci elektronického monitoring, který nesmí být kratší než 12 hodin denně, když českou právní úpravu možného denního rozsahu pokládám za příliš neurčitou.

Závěrem si dovoluji uvést, že jsem toho názoru, že cílů rigorózní práce, které jsem si na úvod stanovil, jsem v průběhu rigorózní práce dosáhl, když jsem postupně provedl podrobnou analýzu právní úpravy trestu obecně prospěšné práce a domácího vězení, upozornil jsem na nedostatky minulé i současné právní úpravy jednotlivých trestů a zmínil zásadní novely, které zákonodárce v průběhu existence předmětných trestů přijal. Dále jsem zkoumané tresty porovnal se slovenskou právní úpravou a následně i nastínil výkon veřejně prospěšných prací a trestu odnětí svobody v rámci elektronického monitoringu v polské právní úpravě. S ohledem na uvedené jsem tedy toho názoru, že cíle rigorózní práce byly v jejím průběhu naplněny.

6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOGRAFIE A DALŠÍ PUBLIKACE:

- IVOR, Jaroslav a kol. *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť. 1. Vydání.* Bratislava: IURA EDITION, 2006. 530 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní. 5. vydání.* Praha: Linde Praha, 2007. 749 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010. 912 s.
- JELÍNEK, Jiří, SOVÁK, Zdeněk. *Trestní zákon a trestní řád. Poznámkové vydání s judikaturou.* Praha: Linde, 1993. 650 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 1. vydání.* Praha: Leges, 2009. 1216 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou a předpisy související. 26. aktualizované vydání.* Praha: Linde, 2008. 1135 s.
- KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009. 834 s.
- LATA, Jan. *Účel a smysl trestu. 1. vydání,* Praha: LexisNexis CZ, 2007. 114 s.
- PŘESLIČKOVÁ, Hana, GAJDOŠ, Radek, KRUTINA Miroslav. *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice. 1. Vydání.* Praha: Český helsinský výbor, 2003. 72 s.
- SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva. 1. vydání.* Praha: Novatrix, 2009. 942 s.
- SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2000. 468 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1-139. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009. 1287 s.
- ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 1. vydání.* Praha: Leges, 2011. 416 s.
- ŠČERBA, Filip. *Výběrová bibliografie článků z trestního práva 1997-2005. 1. vydání.* Praha: Linde, 2006. 239 s.
- ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů. 1. vydání.* Praha: Portál, 2010. 212 s.

ČLÁNKY A PŘÍSPĚVKY VE SBORNÍCÍCH:

- BARBOŘÍK, Michal. Trest obecně prospěšných prací – aktuální problémy a jejich řešení. *Trestní právo*, 2006, roč. XI, č. 5, s. 4-12.
- DRAŠTÍK, Antonín, HASCH, Karel, KABÁTOVÁ, Ivana. K výkonu trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*, 1999, roč. 4, č. 4, s. 16-21.
- HANÁK, Václav. Sazba trestu obecně prospěšných prací a jeho přeměna v trest odnětí svobody. *Právní praxe*, 1998, roč. XLVI, č. 4, s. 231-236.
- HOŘÁK, Jaromír. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených, *Trestní právo*, 2005, roč. X, č. 12, s. 7-12.
- HOSTAŠ, Jan. Několik poznámek k trestu obecně prospěšných prací. *Právní rozhledy*, 1999, roč. 7, č. 8, s. 425-426.
- HULMÁKOVÁ, Jana, ROZUM Jan. Aktuální trendy sankční politiky v ČR. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 11-12, s. 256-262.
- JELÍNEK, Jiří. Novelizace trestního práva v roce 1995. *Bulletin advokacie*, 1995, roč. 2, č. 9, s. 6-17.
- KACAFÍRKOVÁ, Marcela. Obecně prospěšné práce. *Právo a rodina*, 2001, roč. 3, č. 4, s. 9-11.
- KALMTHOUT, Anton. Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí. *Právní rozhledy*, 1997, roč. 5, č. 12, s. 620-626.
- KALVODOVÁ, Věra. Domácí vězení – jedna z možných alternativ odnětí svobody? In KANDALEC, Pavel a kol. (ed.). *Dny veřejného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 678-684.
- KARABEC, Zdeněk, ROZUM, Jan. K problematice souhlasu pachatele s uložením trestu obecně prospěšných prací. *Právní praxe*, 1998, roč. XLVI, č. 4, s. 227-230.
- KOTULAN, Petr. K pojmu obecné prospěšnosti při ukládání trestu obecně prospěšných prací. *Právní praxe*, 1998, roč. XLVI, č. 4, s. 222-227.
- KRAHL, Matthias. Elektronicky hlídané domácí vězení. *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 5, s. 229-233.
- KRÁL, Vladimír. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 7, č. 8, s. 235-238.
- KREJČIŘÍKOVÁ, Kateřina. Aktuální problematika trestu domácího vězení. In SEHNÁLEK, David a kol. (ed.). *Dny veřejného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 960-964.

- KUCHTA, Josef. Trest obecně prospěšných prací – přítomnost a budoucnost. In KANDALEC, Pavel a kol. (ed.). *Dny veřejného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 741-151.
- MACH, Viktor. Stručně k problematice ukládání a výkonu trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*, 1997, roč. 2, č. 10, s. 9-10.
- POLMOVÁ, Olga. K jednomu z problémů výkonu trestu obecně prospěšných prací. *Trestněprávní revue*, 2008, roč. 7, č. 3, s. 80-81.
- SOJKA, Stanislav. Trest povinné práce a problémy s premenou tohoto trestu. *Justičná revue*, 2008, roč. 60, č. 5, s. 812-813.
- SUCHÝ, Oldřich, VÁLKOVÁ, Helena. Obecně prospěšné práce jako alternativa k trestu odnětí svobody v mezinárodním srovnání. *Právní rozhledy*, 1996, roč. 4, č. 4, s. 151-156.
- ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny*. Praha: Leges, 2009. s. 58-64.
- ŠČERBA, Filip. Nová podoba trestu obecně prospěšných prací. In VYHNÁNEK, Leoš (ed.). *ACTA Universitatis Palackianae Olomucensis Facultas Iuridica*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002, č. 4, str. 281-288.
- ŠČERBA, Filip. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 1, s. 1-5.
- ŠČERBA, Filip. Využívání alternativních opatření v praxi. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 12, č. 6, s. 138-142.
- ŠTEFÁNIK, Ondrej. Domácí vězení v minulosti a v současnosti. In KOTÁSEK, Josef (ed.). *COFOLA 2010: The Conference Proceedings*. Brno: Tribun EU, 2010, s. 1361-1372.
- TOBIÁŠOVÁ, Lýdia. Trest povinné práce. *Justičná revue*, 2008, roč. 60, č. 8-9, s. 1167-1180.
- TOBIÁŠOVÁ, Lýdia. Domáce väzenie – nový trest v rekodifikovanom Trestnom zákone. *Justičná revue*, 2006, roč. 58, č. 10, s. 1373-1385.
- URBÁNEK, Jindřich. Trest obecně prospěšných prací v Nizozemském království a v České republice. *Trestněprávní revue*, 2003, roč. 2, č. 7, s. 200-204.
- ZEZULOVÁ, Jana, KABÁTOVÁ, Ivana. Několik poznámek k alternativnímu trestu obecně prospěšných prací. *Trestní právo*, 1997, roč. 2, č. 6, s. 9-14.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

- *Důvodová zpráva k návrhu nového TZ* [online]. psp.cz, [cit. 7. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>>.
- *Důvodová zpráva k návrhu zákona 330/2011 Sb.* [online]. psp.cz, [cit. 7. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=297&CT1=0>>.
- *Důvodová zpráva k návrhu zákona 390/2012 Sb.* [online]. psp.cz, [cit. 7. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=6&T=584>>.
- *Důvodová zpráva zákona č. 193/2012 Sb.* [online]. psp.cz, [cit. 10. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>>.
- *Důvodová zpráva k ZVTPP* [online]. justice.gov.sk, [cit. 8. srpna 2013]. Dostupné na <http://wwwold.justice.sk/kop/pk/2005/pk05020_04.pdf>.
- *Sněmovní tisk 297/1* [online]. psp.cz, [cit. 11. září 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=297&CT1=2>>.
- *Trest domácí vězení* [online]. pmscr.cz, [cit. 10. září 2013]. Dostupné na <<https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni/>>.
- *Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: Elektronický monitoring odsouzených* [online]. pmscr.cz, [cit. 11. září 2013]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf>.
- *Rozbor hospodaření probační a mediační služby za rok 2012* [online]. pmscr.cz, [cit. 25. září 2013]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/download/106_ROZBOR_HOSPODARENI_PMS_CR_za_rok_2012.pdf>.
- *Přímý důsledek amnestie: měníme plány na elektronický monitoring odsouzených* [online]. pmscr.cz, [cit. 25. září 2013]. Dostupné na <<https://www.pmscr.cz/aktuality/primy-dusledek-amnestie-menime-plany-na-elektronicky-monitoring-odsouzenych>>.
- *Statistická ročenka kriminality za rok 2011* [online]. cslav.justice.cz, [cit. 20. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.
- *Statistické ročenky kriminality Ministerstva spravedlnosti ČR z let 1998 až 2011* [online]. cslav.justice.cz, [cit. 5. ledna 2013]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>>.
- *Vývoj uložených a nařízených trestů* [online]. psp.cz, [cit. 10. září 2013]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>.

JUDIKATURA:

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. srpna 1972, sp. zn. 2 Tz 69/72
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. října 1998, sp. zn. 7 Tz 138/98
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2001, sp. zn. 7 Tz 22/2001
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2001, sp. zn. 7 Tz 39/2001
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. června 2001, sp. zn. 11 Tz 129/2001
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. července 2001, sp. zn. 7 To 291/2001
- Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. února 2002, sp. zn. 7 To 51/2002
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2003 sp. zn. 4 Tz 16/2003
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. května 2007, sp. zn. 4 Tz 34/2007

PRÁVNÍ PŘEDPISY:

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady ze dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky pod č. 2/1993 Sb., ve znění úst. zák. č. 162/1998 Sb.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Historická verze: Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zák. č. 52/2009 Sb. účinném ke dni 1. 4. 2009
- Zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1961, trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 456/2009, o kontrole výkonu trestu domácího vězení, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady, ve znění pozdějších předpisů

- Vyhláška č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech
- Sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších sdělení
- Sdělení č. 506/1990 Sb., o Úmluvě o nucené nebo povinné práci

- Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, v znení neskorších predpisov
- Vyhláška č. 528/2005 Z.z., o výkone trestu povinnej práce a o dolnení zákona č. 5/2004 Z.z., o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nehorších predpisov

- Ustawa z dnia 6.6.1997 Kodeks karny
- Zákon ze dne 6.6.1997 Kodeks karny wykonawczy
- Ustawa z dnia 7.9.2007 o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego

7. SOUHRN/SUMMARY

SHRNUTÍ:

Rigorózní práce na téma: „*Trest obecně prospěšné práce a domácího vězení*“ je rozčleněna do tří částí. V první části se věnuje alternativním opatřením, jejich pojmu, systému a kategorizaci. Dále je v první části blíže vymezen pojem trest a jeho účel. Závěr úvodní kapitoly pojednává o alternativních trestech a jejich členění.

Jádro diplomové práce je obsaženo ve zbývajících dvou kapitolách, ve kterých je postupně pojednáváno o trestech obecně prospěšné práce a domácího vězení. V těchto kapitolách je pečlivě rozebrána jejich hmotněprávní i procesní úprava včetně vybraných novelizací, které v průběhu existence těchto trestů jejich právní úpravu pozměňovaly. Právní úprava trestu obecně prospěšné práce a domácího vězení je podrobně srovnána se slovenskou právní úpravou těchto trestů a závěrem každé kapitoly je rovněž nastín polské právní úpravy trestů, které jsou svou povahou nejbližší trestům obecně prospěšné práce a domácího vězení.

Cílem diplomové práce bylo podrobně a srozumitelně rozebrat právní úpravu trestu obecně prospěšné práce a domácího vězení, zejména upozornit na nedostatky současné právní úpravy a navrhnout jejich řešení, a nastínit slovenskou a polskou právní úpravu jednotlivých trestů.

SUMMARY:

The doctoral thesis on the topic „Community service and house arrest punishments“ is compartmentalized into three sections. The first part is dedicated to alternative actions, their concepts, system and categorization. Further there is specified in more detail the term punishment and its purpose in the first part of the thesis. The conclusion of the introductory chapter deals with alternative punishments and their classification.

The core of the thesis is incorporated in remaining two parts gradually concerning with punishments type community service and type house arrest. There are thoroughly analysed their substantive law as well as procedural law regulations in these chapters, including collected amendments which amended their legislation during existence of these punishments. Legal regulations of community service and house arrest punishments are compared in details with Slovak legal enactment of these punishments and at the end of each chapter there is also outline of Polish legal enactment which are the closets in their content to community service a house arrest punishments.

The intention of the doctoral thesis was thorough and coherent analysis of community service and house arrest punishments legal regulations, especially to point out deficiencies in present legal enactment and to suggest their solutions, and to outline Slovak and Polish legal enactment of above mentioned particular punishments.

8. SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV/KEYWORDS

KLÍČOVÁ SLOVA:

Trest, alternativní trest, odnětí svobody, obecně prospěšné práce, domácí vězení, hmotněprávní úprava, procesní úprava, slovenská právní úprava, polská právní úprava.

KEY WORDS:

Punishment, alternative punishment, imprisonment, community service, house arrest, substantive law enactment, procedural regulation, Slovak leg, Polish leg.